

Univerzita Karlova Praze
Právnická fakulta

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Mgr. Veronika Srnková

Oddlužení jako sanační způsob řešení úpadku

Discharge of debts as a remediation method of resolving
insolvency

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu mé rigorózní práce JUDr. Petru Smolíkovi, Ph.D., za cenné rady a podnětné připomínky, dále pak soudcům Krajského soudu v Ústí nad Labem, a to JUDr. Jiřímu Bednáři, Ph.D. a JUDr. Tomáši Zadražilovi za jejich vstřícnost konzultovat se mnou dané téma a v neposlední řadě také všem svým blízkým, kteří mi byli při psaní práce velkou oporou.

.....

Mgr. Veronika Srnková

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předloženou rigorózní práci vypracovala samostatně, na základě vlastního zjištění a s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

Praha, červenec 2013

.....

Mgr. Veronika Srnková

Anotace

Rigorózní práce přibližuje oddlužení jako sanační způsob řešení úpadku dlužníka. Oddlužení představuje druhou šanci pro osoby, které nejsou schopny splácet své splatné závazky. Tento způsob řešení úpadku však není vhodný pro všechny dlužníky, týká se pouze osob nepodnikatelů, kteří mají pravidelný příjem, z něhož mohou pravidelně hradit splátky svých dluhů. O sanační způsob řešení úpadku jde proto, že je dlužník při splnění všech podmínek stanovených insolvenčním zákonem osvobozen od placení zbylých závazků, protože uhradil pouze jejich poměrnou část.

Abstract

This thesis approaches discharge of debts as a remediation method of resolving insolvency. Discharge of debts is a second chance for people who are unable to repay their debts. This method of resolving insolvency is not suitable for all borrowers, applies only to persons non-entrepreneurs who have regular income from which they can regularly pay their debt repayments. The remediation method of resolving insolvency is thus that the borrower is in compliance with all the conditions laid down by the Insolvency Act exempted from payment of the remaining liabilities because only paid proportionally.

OBSAH

ÚVOD.....	s. 1
1 Úpadek dle současné právní úpravy v ČR.....	s. 3
1.1 Insolvenční zákon.....	s. 3
1.1.1 Systematické uspořádání.....	s. 4
1.1.2 Vztah k jiným předpisům.....	s. 5
1.1.3 Zásady insolvenčního řízení.....	s. 7
1.2 Insolvenční rejstřík.....	s. 8
2 Procesní subjekty a účastníci insolvenčního řízení.....	s. 11
2.1 Insolvenční soud.....	s. 11
2.1.1 Asistent soudce insolvenčního soudu.....	s. 13
2.2 Účastníci řízení.....	s. 14
2.2.1 Dlužník.....	s. 14
2.2.2 Věřitelé.....	s. 16
2.2.3 Insolvenční správce.....	s. 29
2.3 Další procesní subjekty.....	s. 34
3 Úpadek a oddlužení jako způsob řešení úpadku.....	s. 36
3.1 Úpadek a hrozící úpadek.....	s. 36
3.2 Oddlužení jako způsob řešení úpadku.....	s. 39
3.2.1 Charakteristika oddlužení.....	s. 39
3.2.2 Oddlužení ve formě splátkového kalendáře.....	s. 40
3.2.3 Oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty.....	s. 41
3.2.4 Osoby oprávněné k podání návrhu na povolení oddlužení.....	s. 42
4 Insolvenční řízení do rozhodnutí o úpadku.....	s. 47
4.1 Zahájení insolvenčního řízení.....	s. 47
4.2 Účinky zahájení insolvenčního řízení.....	s. 48

4.3 Insolvenční návrh.....	s. 51
4.3.1 Náležitosti insolvenčního návrhu.....	s. 52
4.3.2 Insolvenční návrh dlužníka.....	s. 54
4.3.3 Insolvenční návrh věřitele.....	s. 57
4.3.4 Odmítnutí insolvenčního návrhu.....	s. 59
4.4 Návrh na povolení oddlužení.....	s. 62
4.4.1 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení.....	s. 63
4.4.2 Odmítnutí návrhu na povolení oddlužení.....	s. 66
4.4.3 Příjmy dlužníka.....	s. 67
4.4.4 Výpočet splátky pro oddlužení plněním splátkového kalendáře.....	s. 68
4.4.5 Žádost o nižší splátky.....	s. 70
4.4.6 Výživné stanovené soudem nebo dohodou.....	s. 74
4.4.7 Ručitelství, spoludlužnictví a darování.....	s. 75
4.4.8 Oddlužení manželů.....	s. 78
4.4.9 Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.....	s. 83
4.4.9.1 Nepoctivý záměr dlužníka.....	s. 84
4.4.9.2 Míra uspokojení nezajištěných věřitelů.....	s. 90
4.4.9.3 Opakované podání návrhu na povolení oddlužení.....	s. 92
4.4.9.4 Lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka.....	s. 94
4.5 Záloha na náklady insolvenčního řízení.....	s. 94
5 Stadium od rozhodnutí o úpadku a průběh oddlužení..	s. 99
5.1 Rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení.....	s. 100
5.1.1 Přihlášky pohledávek věřitelů.....	s. 104
5.1.1.1 Druhy přihlášených pohledávek.....	s. 107
5.2 Přezkumné jednání.....	s. 114
5.2.1 Popření přihlášených pohledávek.....	s. 116
5.2.2 Incidenční spory.....	s. 120
5.3 Schůze věřitelů.....	s. 122
5.3.1 Hlasování o způsobu oddlužení.....	s. 125
5.3.2 Skutečnosti odůvodňující zamítnutí oddlužení.....	s. 127

5.4 Rozhodnutí o neschválení oddlužení.....	s. 128
5.5 Rozhodnutí o schválení oddlužení.....	s. 129
5.5.1 Obsah rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.....	s. 130
5.5.2 Obsah rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře.....	s. 131
5.6 Účinky schválení oddlužení.....	s. 134
5.6.1 Účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a dispoziční oprávnění k majetku.....	s. 134
5.6.2 Účinky schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře a dispoziční oprávnění k majetku.....	s. 136
5.6.3 Výkon rozhodnutí a exekuce, sporné pohledávky.....	s. 139
5.6.4 Povinnosti dlužníka po schválení oddlužení.....	s. 140
5.7 Zrušení schváleného oddlužení.....	s. 143
5.8 Splnění oddlužení, osvobození dlužníka od placení zbylých pohledávek.....	s. 144
5.9 Odejmutí a zánik osvobození dlužníka.....	s. 146
6 Srovnání slovenské a české právní úpravy úpadku.....	s. 147
7 Oddlužení v číslech.....	s. 150
8 Zhodnocení právní úpravy oddlužení a návrhy de lege ferenda.....	s. 155
ZÁVĚR.....	s. 160
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	s. 162
RESUMÉ.....	s. 168

SEZNAM ZKRATEK

IZ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
(insolvenční zákon)

OSŘ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

OZ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

ObZ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

TZ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

NSČR Nejvyšší soud České republiky

ÚVOD

Tématem mé rigorózní práce je problematika oddlužení jako sanačního způsobu řešení úpadku. V současné době jde vzhledem ke stoupající míře zadluženosti českých domácností o téma velmi aktuální. Oddlužení neboli lidově řečeno osobní bankrot, nabízí fyzickým osobám nepodnikatelům šanci vyřešit svou tíživou finanční situaci tím způsobem, že mohou své závazky díky tomuto institutu snížit o více než polovinu. K tomu je však potřeba splnění všech zákonných podmínek, které insolvenční zákon stanoví.

Rigorózní práce je pojata tak, že provede čtenáře celým procesem oddlužení, vyloží příslušná ustanovení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), která v souvislosti s jeho aplikací v praxi přináší mnoho sporných otázek. K zpracování dané problematiky využiji i své vlastní poznatky z praxe, které jsem získala díky své pracovní pozici asistentky insolvenčního soudce na Krajském soudu v Ústí nad Labem.

Předkládaná práce je rozdělena do osmi kapitol, jejichž přehled je v obsahu práce, přičemž kapitoly jsou uspořádány podle logického výkladu. První kapitola popisuje současnou právní úpravu úpadku v České republice, druhá kapitola vysvětluje pojem procesních subjektů a účastníků insolvenčního řízení. Třetí kapitola přibližuje pojem úpadek a oddlužení jako způsob řešení úpadku. Čtvrtá kapitola popisuje insolvenční řízení do rozhodnutí o úpadku, zahrnuje tedy zahájení insolvenčního řízení, podrobný popis insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení, jeho podání a rozhodnutí o návrhu. Stadiu od rozhodnutí o úpadku a samotnému průběhu oddlužení se věnuje pátá kapitola. Šestá kapitola provádí exkurz do slovenské právní úpravy úpadečného práva a porovnáva ji s českou úpravou. Kapitola sedmá pomocí grafů, statistik a tabulek ukazuje stoupající tendenci žádostí o oddlužení v České republice a odráží tak institut oddlužení v číslech. Poslední osmá kapitola provádí zhodnocení celé dosavadní právní úpravy a pokouší se předložit návrhy a úvahy pro případné změny úpadečného práva.

Rigorózní práce je zpracována k právnímu stavu ke dni 30.06.2013, za použití rozboru dle metody historické, gramatické a systematické.

Cílem mé práce je zejména provést ucelený popis oddlužení a k jeho uskutečnění se pokusím rozebrat jednotlivé instituty insolvenčního řízení, a to od pojmů obecných až ke konkrétnímu řešení úpadku dlužníka právě pomocí oddlužení.

1 Úpadek dle současné právní úpravy v ČR

1.1 Insolvenční zákon

Dne 9. května 2006 byl publikován ve Sbírce zákonů zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Tento zákon se od předchozí právní úpravy obsažené především v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, výrazně odlišuje. Skutečnost, že vychází ze zcela jiných filosofických východisek, má za následek nemožnost aplikovat stávající zažitě výkladové přístupy a nemožnost přihlížet k dosavadnímu výkladu i judikatuře.¹ Již v roce 2001 byly vytvořeny dvě pracovní skupiny, které měly za úkol připravit zcela novou právní úpravu řešení úpadku dlužníka.² Po dlouhých pěti letech vznikl zákon č. 182/2006 Sb.³ jako kompromis obou pracovních skupin, které ho připravovaly.

Dne 19.12.2007 ministr spravedlnosti JUDr. Jiří Pospíšil zřídil stálou expertní pracovní skupinu pro insolvenční právo jako poradní orgán zaměřený na pravidelné komplexní vyhodnocování aplikační praxe a nově zavedených institutů v oblasti insolvenčního práva.⁴

Základním úkolem expertní skupiny je participace na tvorbě legislativy v oblasti insolvenčního práva a přijímání doporučení k aktuálním výkladovým otázkám a aplikační praxi. Expertní pracovní skupina pro insolvenční právo přispívá ke sjednocování výkladové praxe cestou publikace nezávazných výkladových stanovisek přijímaných alespoň 2/3 většinou všech členů expertní skupiny.⁵

¹ Insolvenční zákon. Odborná veřejnost – Insolvenční právo [online] [Citováno dne 2010-03-29] Dostupné na <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/insolvencni-pravo.html>>

² RICHTER, T.: Rekodifikace českého insolvenčního práva. *Právní fórum*. 2004, č. 5, s. 188 an.

³ HOLEŠÍNSKÝ, P., POLITZER, T., STRNAD, M. Nové insolvenční právo v České republice (I. část). *Právní rádce*, 2007, č. 11, s. II.

⁴ Insolvenční zákon. Odborná veřejnost – Insolvenční právo [online] [Citováno dne 2010-03-29] Dostupné na <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/insolvencni-pravo.html>>

⁵ Insolvenční zákon. Odborná veřejnost – Insolvenční právo [online] [Citováno dne 2010-03-29] Dostupné na <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/insolvencni-pravo.html>>

Veškeré práce nakonec vyústily ke konečnému znění zákona, jenž byl ve Sbírce zákonů publikován pod č. 182/2006 Sb., jako „zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) (dále jen „IZ“), s účinností od 01.01.2008. Od své účinnosti se insolvenční zákon dočkal několika změn v podobě tří nálezů vydaných Ústavním soudem, rovněž prošel za poměrně krátkou dobu své existence několika novelizacemi, a to ve formě zákona č. 312/2006 Sb., zákona č. 108/2007 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 362/2007 Sb., zákona č. 301/2008 Sb., zákona č. 458/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 163/2009 Sb., zákona č. 217/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 285/2009 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 241/2010 Sb., nálezu Ústavního soudu č. 260/2010 Sb., zákona č. 409/2010 Sb., zákona č. 69/2011 Sb., zákona č. 73/2011 Sb. a zákony č. 139/2011 Sb., 188/2011 Sb., 466/2011 Sb., 217/2009 Sb. (část), 167/2012 Sb., 334/2012 Sb., 458/2011 Sb.

Zákon č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon, IZ), který nabyt účinnosti dne 1. ledna 2008, tedy obsahuje komplexní úpravu úpadkového práva na území ČR. Nahradil tak zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, který byl účinný od 22. října 1992 do 30. prosince 2007.

V návaznosti na insolvenční zákon byly přijaty některé prováděcí předpisy, s jejichž existencí insolvenční zákon počítá. Jedná se především o vyhlášku č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (dále jen „vyhláška č. 311/2007 Sb.“) a o vyhlášku č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů (dále jen „vyhláška č. 313/2007 Sb.“).

1.1.1 Systematické uspořádání

V této nové úpravě, postavené na vlastních zásadách, existuje jednotné insolvenční řízení namísto dvou samostatných, a to konkrétně řízení konkursního a vyrovnacího dle zákona o konkursu a vyrovnání. Insolvenční řízení má několik fází. První jeho fáze, do rozhodnutí o úpadku, je společná pro všechny způsoby řešení úpadku. Po té, co je rozhodnuto, že je dlužník v úpadku, postupuje se podle té části zákona, která upravuje zvolený způsob řešení. I pro různá řešení úpadku však

insolvenční zákon obsahuje některá shodná ustanovení, protože některé formy řešení úpadku můžou přejít do jiné, jako je tomu v případě oddlužení, které může za určitých podmínek přejít v konkurs.

Výše uvedenému odpovídá i systematické uspořádání insolvenčního zákona, který je rozdělen do tří částí.

První část je část obecná, která je společná pro insolvenční řízení a pro všechny způsoby řešení úpadku. Je rozdělena na sedm hlav a jsou v ní definovány zásady ovládající insolvenční řízení, subjekty insolvenčního řízení a důležité pojmy.

Část druhá upravuje jednotlivé způsoby řešení úpadku. Oproti staré úpravě podle zákona o konkursu a vyrovnání je zde více možností řešení. Konkrétně se jedná o konkurs, nepatrný konkurs, reorganizaci a oddlužení. Dále vedle těchto způsobů řešení úpadku obsahuje insolvenční zákon také úpravu týkající se úpadku finančních institucí.

Třetí část nese název společná ustanovení. Zde nalezneme úpravu insolvenčního rejstříku, vztah ke státům Evropské unie a závěrečná ustanovení. Platí, že pokud je zde úprava některého institutu odlišná od obecné části, použije se úprava speciální.

1.1.2 Vztah k jiným předpisům

V momentě, kdy nabyl insolvenční zákon účinnosti, způsobil změnu v mnoha hmotně právních předpisech (např. trestní zákoník, obchodní zákoník a další).

Z hlediska systematiky právního řádu je insolvenční řízení ve vztahu k jiným právním předpisům zvláštní úpravou civilního procesu, § 7 IZ obsahuje vymezení vztahu IZ a zákona č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“). Pro insolvenční řízení se použijí přiměřeně ustanovení OSŘ, nestanoví-li IZ jinak, nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení. Vztah lze tedy kvalifikovat jako *lex specialis derogat lege generalis*. Další právní předpisy, s kterými je IZ úzce spojen, vyplývají z podstaty chráněných vztahů. Zákon č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník (dále jen „OZ“) se použije např. při obecné úpravě odpovědnosti za škodu proti navrhovateli. Dále můžeme vyzorovat úzké spojení se zákonem č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník (dále jen „ObZ“). Jako *ultimo ratio* každého právem regulovaného společenského vztahu je nutné jmenovat zákon č.

40/2009 Sb. trestní zákoník (dále jen „TZ“). Nelze opomenout ani ústavní pořádek České republiky, kde je položen právní základ soudnictví.

Pro účely rigorózní práce se podrobněji zmíním o vztahu insolvenčního zákona se zákonem č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád (dále jen OSŘ).

Sám insolvenční zákon obsahuje mnoho procesních ustanovení, která upravují v něm obsažená ustanovení hmotně právní. V § 7 insolvenčního zákona je upraven vzájemný vztah mezi tímto zákonem a OSŘ.

„Pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li insolvenční zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení. Pro určení věcné a místní příslušnosti soudu, který rozhoduje v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech, platí ustanovení občanského soudního řádu“.⁶

Odkaz na obecnou procesně právní úpravu je pochopitelný, zcela jistě by nebylo účelné zatěžovat už tak rozsáhlý insolvenční zákon procesními pravidly, když je možné, s určitými omezeními, použít již existujících ustanovení OSŘ.

„Vzájemný vztah OSŘ a IZ lze v zásadě shrnout takto:

- a) IZ je pro insolvenční řízení a pro incidenční spory základní procesní normou, vůči které se OSŘ použije jen subsidiárně,
- b) ustanovení OSŘ se v insolvenčním řízení přiměřeně aplikují jen potud, nestanoví-li IZ jinak,
- c) pokud se ustanovení OSŘ v insolvenčním řízení mohou aplikovat, aplikují se pouze přiměřeně,
- d) přiměřenost aplikace ustanovení OSŘ v insolvenčním řízení se řídí zásadami insolvenčního řízení.“⁷

⁶ Ustanovení § 7 Zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

⁷ ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.) : poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2008. s. 43.

1.1.3 Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách⁸:

- a) insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;
- b) věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti;
- c) nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce;
- d) věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

Další zásady, jsou zásady, které jsou obecné pro civilní proces, a můžeme je vyčíst z dalších ustanovení insolvenčního zákona:

- **zásada dispoziční** – projevuje se zejména na začátku řízení, kdy insolvenční řízení

může být zahájeno pouze na návrh. Iniciativu má ten, kdo uplatňuje svůj právní zájem, tedy dlužník nebo věřitel. Dlužník také může částečně disponovat řízením, když může např. vzít insolvenční návrh zpět.

- **zásada vyšetřovací** – dovozujeme ji z ustanovení § 86 IZ. Projevuje se např. tím,

že insolvenční soud je povinen provést i jiné důkazy potřebné k osvědčení úpadku dlužníka, než byly účastníky navrhovány.

- **zásada ústnosti** – přestože se v insolvenčním řízení používá převážně písemný

(listinný a elektronický) styk, jistě má v řízení své místo i tato zásada. Některá rozhodnutí může soud vydat až po slyšení dlužníka. (např. § 133 odst. 2 IZ – „Insolvenční soud vždy nařídí jednání o insolvenčním návrhu jiné osoby než dlužníka, závisí-li rozhodnutí na zjištění sporných skutečností o tom, zda dlužník

⁸ Ustanovení § 5 Zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

je v úpadku. Provádí-li dokazování ke zjištění dlužníkovy úpadku nebo jeho hrozícího úpadku nad rámec důkazních návrhů účastníků, nařídí jednání i v případě insolvenčního návrhu dlužníka.)

1.2 Insolvenční rejstřík

Základním stavebním kamenem reformy insolvenčního práva je insolvenční rejstřík, který plní úlohu jakéhosi informátora a také doručovatele. Rejstřík je veřejně přístupný a jsou v něm zveřejňovány takřka v „přímém přenosu“ všechny důležité informace o insolvenčním řízení. Nejen věřitelé a dlužník, ale také kdokoliv další tak má k dispozici informace o průběhu řízení. Insolvenční rejstřík navíc neslouží jen jako informační systém; formou zveřejnění v rejstříku je také doručována většina rozhodnutí soudu.⁹

Jedná se o jeden z prvních pokusů o elektronizaci justice v České republice. Správou insolvenčního rejstříku je pověřeno ministerstvo spravedlnosti. Součástí insolvenčního rejstříku je insolvenční spis, který je veden zvláště pro každého jednotlivého dlužníka.

Insolvenční rejstřík je tedy veřejně přístupný, kromě údajů u kterých to zákon vylučuje. Jedná se zejména o údaje, o kterých osoba podávající podání v rámci insolvenčního řízení uvede, že nechce, aby byly její osobní údaje v rejstříku zveřejněny. Zpravidla půjde o datum narození nebo rodné číslo, číslo občanského průkazu a adresu dotyčné osoby. Jméno a příjmení dotyčné osoby zveřejní insolvenční rejstřík vždy.

Zákon svěřuje insolvenčnímu rejstříku tři hlavní funkce:

a) funkci evidenční a registrační, a to ve vztahu k:

- soudním spisům,
- insolvenčním správčům,
- dlužníkům,

b) funkci informační ve vztahu k účastníkům insolvenčního řízení, dotčeným subjektům

⁹ Insolvenční zákon. Obecné informace – Insolvenční právo [online] [Citováno dne 2010-04-11] Dostupné na <<http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-info-prevence-upadku/insolvenzni-pravo.html> >

a veřejnosti,

c) funkce doručovací pro insolvenční soud, příp. insolvenčního správce.¹⁰

V souvislosti se zřízením insolvenčního rejstříku došlo i k radikální změně v otázce doručování písemností. V insolvenčním řízení představuje písemné doručování zvláštní způsob doručování. Běžným způsobem doručení je naproti tomu doručování prostřednictvím insolvenčního rejstříku a vyvěšením na úřední desce soudu. Vzhledem ke skutečnosti, že v řadě případů počítá insolvenční zákon s přesným časem zveřejnění písemnosti, musí tento údaj včetně hodiny a minuty, být na zveřejňované písemnosti, ať už v insolvenčním rejstříku nebo na úřední desce soudu, uveden. Rozhodnutí vydaná v insolvenčním rejstříku jsou účinná okamžikem jejich zveřejnění v insolvenčním rejstříku.

Insolvenční zákon definuje v § 71 způsoby doručování:

- (1) Soudní rozhodnutí, předvolání, vyrozumění nebo jiná písemnost insolvenčního soudu nebo účastníků se v insolvenčním řízení doručují pouze vyvěšením písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu a jejím současným zveřejněním v insolvenčním rejstříku (dále jen "doručení vyhláškou"), ledaže zákon stanoví pro určité případy nebo pro určité osoby i zvláštní způsob doručení.
- (2) Při doručení vyhláškou se písemnost považuje za doručenou dnem, popřípadě okamžikem jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku; okamžikem zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku se rozumí den, hodina a minuta zveřejnění.
- (3) Povinnost insolvenčního soudu zveřejnit vyhláškou různé údaje, stanovená v tomto zákoně, je splněna vyvěšením příslušné písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu se současným zveřejněním v insolvenčním rejstříku, pokud zákon nestanoví pouze zveřejnění písemnosti na úřední desce insolvenčního soudu; při zveřejnění písemnosti v insolvenčním rejstříku platí odstavec 2 obdobně.

¹⁰ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář.* Praha : ASPI, a.s., 2008. s. 605.

Zvláštní způsob doručení se podle § 75 IZ týká dlužníka, insolvenčního správce, zástupce věřitelského výboru nebo osob, o jejichž podání se rozhoduje nebo které mají něco osobně vykonat.

Insolvenční zákon rovněž zavádí možnost v otázce zveřejňování použít hromadných sdělovacích prostředků či sítě elektronických komunikací. V ustanovení § 72 odst. 1 IZ je stanoveno, že vedle doručení vyhláškou nebo zveřejnění vyhláškou může insolvenční soud písemnost nebo údaje zveřejnit i prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků anebo sítě nebo služby elektronických komunikací, je-li to účelné vzhledem k počtu účastníků a povaze věci.

2 Procesní subjekty a účastníci insolvenčního řízení

Ustanovení § 9 IZ stanoví:

Procesními subjekty podle tohoto zákona jsou

- a) insolvenční soud,
- b) dlužník,
- c) věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku,
- d) insolvenční správce, popřípadě další správce,
- e) státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu, a
- f) likvidátor dlužníka.

2.1 Insolvenční soud

Insolvenční soud je procesním subjektem insolvenčního řízení. Jeho funkcí je dozorovat nad průběhem insolvenčního řízení a rozhodovat o právech a povinnostech z insolvenčního řízení vzešlých.

Insolvenčním soudem je podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) IZ chápán soud, před nímž probíhá insolvenční řízení. K insolvenčnímu řízení jsou v prvním stupni zásadně příslušné krajské soudy. Krajské soudy, které jsou věcně a místně příslušné k řešení insolvenční agendy, jsou zřízeny v Praze, v Brně, v Ostravě, v Českých Budějovicích, v Plzni, v Ústí nad Labem a v Hradci Králové; v Praze tuto agendu vykonává Městský soud. Dále jsou insolvenční agendu oprávněny vykonávat pobočky příslušných krajských soudů, a to pokud budou mít insolvenční agendu na rozvrhu práce. Jedná se o pobočky Krajských soudů v Táboře, Karlových Varech, Jihlavě, Zlíně, Olomouci, Liberci, Pardubicích. Dojde-li k situaci, kdy k insolvenčnímu řízení je místně příslušných několik soudů, mohou se tato řízení konat u kteréhokoliv z nich. Jistě jako vhodnější řešení se ale jeví možnost uvažovat o delegaci z důvodu vhodnosti zejména k tomu soudu, v jehož obvodu je umístěna převážná část dlužníkovy majetku.¹¹

¹¹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 35-36.

Ustanovení § 10 IZ stanoví:

Insolvenční soud v insolvenčním řízení

- a) vydává rozhodnutí, jejichž vydání zákon ukládá nebo předpokládá,
- b) průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících (dále jen "dohledací činnost").

Ustanovení § 11 IZ stanoví:

- (1) Při výkonu dohledací činnosti insolvenční soud rozhoduje o záležitostech, které se týkají průběhu insolvenčního řízení, činí opatření potřebná k zajištění jeho účelu a ukládá povinnosti, týkající se činnosti jednotlivých subjektů řízení.
- (2) Insolvenční soud je oprávněn vyžadovat od insolvenčního správce zprávy a vysvětlení o jeho postupu, nahlížet do jeho účtů a konat potřebná šetření. Je oprávněn dávat insolvenčnímu správci pokyny a uložit mu, aby si vyžádal k určitým otázkám stanovisko věřitelského výboru.

V § 11 IZ je přesně vymezena pravomoc soudu vůči insolvenčnímu správci a specifikována činnost soudu při vyřizování záležitostí týkajících se insolvenčního řízení, kde je výslovně uvedeno právo soudu ukládat všem účastníkům řízení povinnosti týkající se jejich činnosti v řízení. Obecné pravidlo insolvenčního řízení stanoví § 91 IZ, že proti rozhodnutí, která insolvenční soud učinil při výkonu dohledací činnosti včetně předběžných opatření, není odvolání přípustné, pokud to není umožněno výslovným uvedením přípustnosti odvolání v textu insolvenčního zákona.¹²

Způsob vykonávaného průběžného dohledu nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhodování v záležitostech s tím souvisejících, je průběžnou a kontinuální činností insolvenčního soudu po celou dobu trvání insolvenčního řízení. Způsob, jakým je dohled vykonáván, souvisí s charakterem činnosti insolvenčního soudu. Jeho specifikace neobsahuje v ustanovení § 11 odst. 1, 2 IZ úplný výčet, nýbrž obecné teze, na jejichž základě je možno dovodit rozsah oprávnění insolvenčního soudu pro dohledovou činnost v rámci insolvenčního řízení.¹³

¹²KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář.* Praha : ASPI, a.s., 2008. s. 17.

¹³KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář.* Praha : ASPI, a.s., 2008. s. 18.

Ustanovení § 12 IZ stanoví:

- (1) V insolvenčním řízení a v incidenčních sporech jedná a rozhoduje v prvním stupni jediný soudce.
- (2) Zvláštní právní předpis stanoví, kdy je v insolvenčním řízení oprávněn jednat a rozhodovat vyšší soudní úředník.

V insolvenčním řízení a v incidenčních sporech tedy rozhoduje v prvním stupni samosoudce, u odvolacích vrchních soudů se rozhoduje v senátě. Nově je také zaveden odkaz na zvláštní právní předpis, stanovící, kdy může v insolvenčním řízení rozhodovat vyšší soudní úředník. Tuto problematiku upravuje Zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů. Zpravidla o této možnosti a rozsahu pravomocí vyšších soudních úředníků rozhoduje ten který předseda soudu. V tomto případě se tedy bude jednat o předsedu krajského soudu. K projednání insolvenčního řízení je místně příslušný krajský soud, a to podle místa bydliště či sídla dlužníka. Insolvenční zákon výslovně odkazuje na použití úpravy v občanském soudním řádě, tedy dle tohoto předpisu se posuzuje místní a věcná příslušnost soudu. Dalším procesním subjektem je asistent soudce insolvenčního soudu.

2.1.1 Asistent soudce insolvenčního soudu

Asistent soudce insolvenčního soudu činí jednotlivé úkony insolvenčního řízení z pověření soudce insolvenčního soudu (§ 13 IZ).

Limitovaný rozsah činnosti vyššího soudního úředníka dle ustanovení § 12 odst. 2 IZ by měl překlenout svojí činností asistent soudce. Od asistenta insolvenčního soudce však již z vlastní povahy tohoto institutu nemůže být očekáváno samostatné vydávání rozhodnutí, ale spíše získávání podkladů a provádění úkonů v rámci, který jinak náleží soudci. Soudce následně rozhodne na základě úkonů provedených asistentem, což usnadňuje jeho činnost. Nic však nebrání tomu, aby soudce pověřil asistenta samostatným prováděním jednotlivých úkonů insolvenčního řízení, pokud to shledá vhodným. Protože chybí legislativní úprava, která by stanovila rozsah úkonů, jež by asistent soudce insolvenčního soudu byl oprávněn provádět, lze podpůrně použít výše popsanou úpravu pověření pro činnost vyššího soudního úředníka. Není pochyb o tom, že úkony prováděnými vyšším soudním úředníkem může být pověřen rovněž asistent

soudce jako kvalifikovaná osoba s úplným právním vzděláním, případný přesah v oprávnění je pak již otázkou vývoje insolvenční praxe a legislativy.¹⁴

Podle mého názoru by měl být asistent tzv. pravou rukou soudce, neboť jeho náplň práce je práci soudce dosti podobná. Pravdou je, že konečné břímě rozhodování nese soudce sám, ale asistent se však leckdy může svým odborným názorem na výsledku řízení nemalou měrou podílet, neboť je jeho náplní práce mimo jiné vypracovat buď návrh rozhodnutí a tím nasměrovat soudce k řešení případu (tímto návrhem se však pochopitelně soudce řídit nemusí, neboť musí být zachována jeho nezávislost), nebo samotné odůvodnění rozhodnutí po jeho vyhlášení, kde formuluje závazný právní názor.

2.2 Účastníci řízení

Účastníky insolvenčního řízení jsou dle ustanovení § 14 odst. 1 IZ dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku. V ustanovení § 14 odst. 2 IZ je dále stanoveno, že vedlejší účastenství není v insolvenčním řízení přípustné.

V tomto ustanovení je definován pojem účastníci řízení, který je možný chápat jako užší množinu procesních subjektů definovaných v ustanovení § 9 IZ. Pod pojmem účastník řízení se chápe osoba, o jejíchž právech a povinnostech nebo o právním postavení má být rozhodováno, tedy dlužník a věřitelé, kteří vůči dlužníku uplatňují v insolvenčním řízení své právo, zejména podáním přihlášky pohledávky k insolvenčnímu soudu. Lze se domnívat s ohledem na literu zákona, že účastníkem řízení není orgán dozoru nebo dohledu nad činností dlužníka podle ustanovení § 367 odst. 1 IZ, který má speciální aktivní legitimaci k podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení. Tento orgán se nestává procesním subjektem insolvenčního řízení ani jeho následným účastníkem.¹⁵

2.2.1 Dlužník

I nadále zůstává účastníkem a procesním subjektem insolvenčního řízení dlužník.¹⁶ Dlužník jako účastník insolvenčního řízení musí být vždy právním subjektem,

¹⁴ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář.* Praha : ASPI, a.s., 2008., s. 19.

¹⁵ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář.* Praha : C. H. Beck, 2010. s. 31.

¹⁶ ZELENKA, J., MARŠÍKOVÁ, J. *Zákon o konkursu a vyrovnání.* Praha: Linde Praha, a.s., 2002, s. 17.

příčemž s ohledem na tento požadavek není možné vést insolvenční řízení proti majetkovým hodnotám, které nemají právní subjektivitu. Zákon výslovně zakazuje vedlejší účastenství v insolvenčním řízení, a to s ohledem na zvláštnosti úpravy účastenství v tomto řízení. Tato zásada se však neuplatňuje v incidenčních sporech vedených v rámci insolvenčního řízení podle tohoto zákona.¹⁷

Jde o subjekt, který je v rámci řízení nadán řadou práv, ale i povinností. Jednou ze základních povinností dlužníka je v případě existence úpadku, popřípadě za situace, že měl o úpadku při náležité péči vědět, podat návrh na zahájení insolvenčního řízení. Tato povinnost stíhá i zákonné zástupce dlužníka, eventuelně jeho statutární orgán. V případě, že tak dlužník neučiní, popřípadě osoba za něj jednající, vystavuje se nebezpečí odpovědnosti za škodu, kterou způsobí tím, že návrh na zahájení řízení nepodá. Stejná povinnost jako v případě existence úpadku, tedy povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení, stíhá dlužníka i v případě, že byl pravomocně zastaven výkon rozhodnutí nebo exekuce prodejem podniku, a to z důvodu, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků dlužníka. Další povinností následující po nutnosti podat návrh na zahájení insolvenčního řízení stíhající dlužníka je vytvořit seznam svého majetku včetně pohledávek a svých dlužníků, dále seznam závazků s uvedením svých věřitelů, doložit listiny osvědčující úpadek a sestavit seznam svých zaměstnanců.

Samotný návrh na zahájení insolvenčního řízení má pro dlužníka dalekosáhlé důsledky. Od tohoto okamžiku totiž ztrácí možnost nakládat s majetkem tvořícím majetkovou podstatu a s majetkem, který do ní může náležet, a sice způsobem, který by mohl mít za následek podstatnou změnu v jeho skladbě, využití nebo určení. Stejně tak nemůže majetek zmenšovat.¹⁸ Z toho zákazu existují výjimky, které se nevztahují na nakládání s majetkem, představujícím běžnou obchodní činnost, zejména za účelem udržení stavu ekonomiky a podnikání dlužníka. V případě, že by dlužník jednal v rozporu s výše uvedeným zákazem, stávají se takové úkony vůči věřitelům neúčinné. Zůstávají tedy nadále v platnosti, věřitelé však takovým úkonům mohou odporovat či namítat jejich neúčinnost.

¹⁷KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 31.

¹⁸TARANDA, P. ERBSOVÁ, H. *Nový insolvenční zákon s komentářem. Poradce*, 2007, č. 6, s. 63.

Dalším oprávněním dlužníka je možnost popírat přihlášené pohledávky do insolvenčního řízení.¹⁹ Přihlášky mohou popírat jen insolvenční správce a dlužník.

Jednou z hlavních povinností dlužníka, je jeho součinnost, kterou je povinen poskytnout svému insolvenčnímu správci při zjišťování rozsahu majetkové podstaty dlužníka. Stejnou povinnost mají statutární orgány a zákonní zástupci dlužníka, v případě, že tyto dlužník má. V otázce zjišťování majetkové podstaty byl do insolvenčního zákona vnesen i institut prohlášení o majetku, jak jej známe z občanského soudního řádu. Úprava prohlášení o majetku dle insolvenčního zákona je shodná s úpravou v občanském soudním řádu. O výsledku prohlášení o majetku se sepíše protokol. O tomto musí dlužník prohlásit, že je úplný a pravdivý. Tato práva a povinnosti dlužníka jsou posléze rozšířeny podle způsobu řešení úpadku.

2.2.2 Věřitelé

Věřitelé mají vliv na základní (ekonomická) rozhodnutí činěná v průběhu insolvenčního řízení. V porovnání s předchozí právní úpravou insolvenční zákon zejména umožňuje věřitelům ovlivnit způsob řešení úpadku a vybrat osobu insolvenčního správce. Zákon umožňuje věřitelům, aby v případě, kdy je možnost volby, zvolili, zda formou řešení bude konkurs nebo reorganizace, nebo která z forem oddlužení bude realizována. Zákon vychází z toho, že věřitelé jsou tzv. „ekonomickými vlastníky“ dlužníka majetku - dlužník již všechno, co měl, utratil, a již pouze dluží - všechno jeho majetek tak vlastně ekonomicky patří věřitelům a insolvenční zákon je zde jen proto, aby to procesně zrealizoval. Věřitelé prostřednictvím věřitelských orgánů vykonávají dohled nad činností správce. Zajištění věřitelé mohou dávat správci pokyny ke správě věcí, které slouží k zajištění jejich pohledávky.²⁰

Každý věřitel se ovšem musí o své dlužníky starat - a to jak před insolvenčním řízením, tak v jeho průběhu. Proto by věřitel, který chce insolvenční řízení ovlivňovat buď tím, že sám podá návrh na jeho zahájení anebo podá přihlášku své pohledávky, měl zvažovat důvodnost těchto kroků. Jak návrh, tak přihláška podléhají přísnému přezkumu a riziko chyby nese vždy věřitel sám.²¹

¹⁹ Stejně oprávnění má dlužník i dle konkursního zákona, ovšem s jinými důsledky.

²⁰ Insolvenční zákon. Věřitel – Insolvenční právo [online] [Citováno dne 2010-08-17] Dostupné na <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/veritel/insolvencni-pravo.html> >

²¹ Insolvenční zákon. Věřitel – Insolvenční právo [online] [Citováno dne 2010-08-17] Dostupné na <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/veritel/insolvencni-pravo.html> >

Jde o subjekty, které přihlásili své pohledávky do insolvenčního řízení. Může však jít i o osoby jejichž majetek byl zapsán do majetkové podstaty, ač se tak však stát nemělo, neboť pro tento postup nebyly splněny podmínky. Dále půjde o osoby, jejichž pohledávky vznikly až v průběhu insolvenčního řízení, a to vůči majetkové podstatě, tedy jde o tzv. věřitele za podstatou.

Nejde-li o přihlášené věřitele, jsou jiné osoby uplatňující své právo v insolvenčním řízení účastníky tohoto řízení jen po dobu, po kterou insolvenční soud o tomto právu jedná a rozhoduje (§ 15 IZ).

Přihlášení věřitelé jsou zpravidla účastníky celého insolvenčního řízení (tj. od podání přihlášky do skončení insolvenčního řízení, resp. do ukončení jejich účasti dle § 186 IZ). Pokud jde o ostatní osoby (jde zejména o věřitele s pohledávkami za majetkovou podstatou a jim na roveň postavenými pohledávkami, o osoby dotčené předběžným opatřením vydaným v insolvenčním řízení apod.), jsou účastníky insolvenčního řízení jen po dobu, po kterou insolvenční soud jedná a rozhoduje o jejich právu (pohledávce).²²

Oproti původní úpravě mají věřitelé větší vliv na průběh insolvenčního řízení. Zejména je zde pak i možnost věřitelů ovlivnit jakým způsobem bude úpadek dlužníka řešen. Další vliv mají také na ustanovení insolvenčního správce a jeho odvolání z funkce.

Věřitelské orgány

Ustanovení § 46 stanoví:

- 1) Věřitelskými orgány jsou schůze věřitelů a věřitelský výbor nebo zástupce věřitelů.
- (2) Schůzi věřitelů přísluší volba a odvolání členů věřitelského výboru a jeho náhradníků nebo zástupce věřitelů; rozhoduje též o tom, zda ponechá ve funkci prozatímní věřitelský výbor. Schůze věřitelů si může vyhradit cokoli, co patří do působnosti věřitelských orgánů. Není-li ustanoven věřitelský výbor ani zástupce věřitelů a není-li v tomto zákoně stanoveno jinak, vykonává schůze věřitelů i

²² ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.) : poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2008. s. 50

jejich působnost.

(3) Věřitelský výbor vykonává působnost věřitelských orgánů s výjimkou věcí, které patří do působnosti schůze věřitelů nebo které si schůze věřitelů vyhradila.

Zákon stanovuje dva základní typy věřitelských orgánů. Prvním je schůze věřitelů, jež je jakýmsi nejvyšším či hlavním věřitelským orgánem, v němž mohou přihlášení věřitelé realizovat svůj vliv na průběh insolvenčního řízení (viz komentář k § 49 a násl. IZ). Druhým typem věřitelského orgánu je ve vazbě na počet přihlášených věřitelů věřitelský výbor či zástupce věřitelů. Jedná se o jakýsi výkonný orgán, který by měl být vzhledem ke své velikosti dostatečně pružným partnerem insolvenčnímu správci a soudu a zároveň reprezentovat zájem, resp. vůli věřitelů s tím, že tímto nepřímým, delegovaným způsobem rozhodování se minimalizují další náklady, které by věřitelé v souvislosti se snahou o uspokojení své pohledávky vynakládali, když tyto jsou navíc vyloučeny z uspokojení v insolvenčním řízení [viz § 170 písm. f) IZ]. Otázka, zda bude volen schůzí věřitelů věřitelský výbor či zástupce věřitelů, závisí na počtu přihlášených věřitelů; je-li jich více než 50, je schůze věřitelů povinna ustanovit věřitelský výbor. V opačném případě se může rozhodnout, zda ustanoví věřitelský výbor či zástupce věřitelů.²³

a) Schůze věřitelů

Schůze věřitelů je základním věřitelským orgánem a může si vyhradit jakékoliv kompetence náležející jinak do působnosti výboru nebo zástupce věřitelů.

Základní rozsah působnosti schůze věřitelů je dán přímo zákonem. Další oprávnění věřitelů jsou sice z praktických důvodů svěřena věřitelskému výboru nebo zástupci věřitelů, ale schůze věřitelů si může kterékoli z těchto práv či povinností věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů vyhradit a atrahovat je na sebe. To má význam zejména u rozhodnutí, která mohou mít zásadní vliv na zatížení majetkové podstaty a na možnost očekávaného uspokojení v rámci insolvenčního řízení apod. Není-li tento nižší výkonný orgán ustanoven, vykonává schůze věřitelů automaticky jeho působnost, pokud není v tomto zákoně stanoveno jinak, což se děje ustanovením §

²³KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 100-101.

61 a násl. IZ, jež upravují jmenování prozatímního věřitelského výboru soudem, výkon působnosti věřitelského výboru soudem či jmenování chybějících členů věřitelského výboru. Výkon působnosti věřitelského výboru schůzí věřitelů tak připadá v úvahu jen ve výjimečných případech a po velmi omezenou dobu, přičemž ve většině případů bude z ekonomických i procesních důvodů mnohem praktičtější řešit absenci věřitelského výboru právě jmenováním prozatímního věřitelského výboru.²⁴

Schůze věřitelů rozhoduje ve věcech:

- volby a odvolání členů věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů,
- ponechání prozatímního věřitelského výboru ve funkci (viz § 61 a násl. IZ),
- jež si sama z působnosti věřitelských orgánů vyhradí,
- v působnosti věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů, nejsou-li tyto ustanoveny, resp. není-li soudem jmenován prozatímní věřitelský výbor.²⁵

Ustanovení § 47 IZ stanoví:

- (1) Schůzi věřitelů svolává a řídí insolvenční soud. Svolá ji z vlastní iniciativy, nebo na návrh insolvenčního správce, věřitelského výboru anebo alespoň 2 věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše (§ 49 odst. 1) činí alespoň desetinu přihlášených pohledávek. Insolvenční soud svolá schůzi věřitelů tak, aby se konala do 30 dnů poté, co byl o její svolání požádán, není-li navržen pozdější termín konání.
- (2) Právo zúčastnit se schůze věřitelů mají přihlášení věřitelé, dlužník, insolvenční správce a státní zastupitelství, pokud se účastní insolvenčního řízení. Má-li dlužník zaměstnance, má právo zúčastnit se schůze věřitelů také odborová organizace, která u dlužníka působí. Působí-li u dlužníka vedle sebe více odborových organizací, má toto právo odborová organizace s největším počtem členů nebo sdružení odborových organizací s největším

²⁴ tamtéž

²⁵ tamtéž

počtem členů, nedohodnou-li se odborové organizace působící u dlužníka jinak.

První věřitelská schůze musí proběhnout do dvou měsíců od zahájení insolvenčního řízení. Neopomenutelnou součástí první schůze je volba věřitelského výboru, a to v případě, že je do řízení přihlášeno více než 50 věřitelů. V opačném případě je volen zástupce věřitelů.

Věřitelská schůze je svolávána insolvenčním soudem prostřednictvím úřední desky a insolvenčního rejstříku tzv. předvoláním. Soud může schůzi věřitelů svolat na základě podnětu vlastního, návrhu insolvenčního správce, návrhu věřitelského výboru, návrhu alespoň dvou věřitelů s pohledávkami v souhrnné výši alespoň desetiny všech přihlášených pohledávek. Z uvedeného vyplývá, že návrh dlužníka na svolání schůze věřitelů pro soud závazný není, nicméně bude-li obsahovat skutečnost odůvodňující svolání schůze věřitelů a shledá-li soud svolání schůze věřitelů důvodným, může tak učinit.²⁶

Hlasování věřitelské schůze probíhá tak, že za každou 1 Kč z přihlášené pohledávky náleží věřiteli jeden hlas. Pro většinu rozhodnutí věřitelského výboru pak postačí prostá většina hlasů přítomných nebo řádně zastoupených věřitelů.

b) Věřitelský výbor

Úkolem věřitelského výboru je chránit společný zájem věřitelů a v součinnosti s insolvenčním správcem přispívat k naplnění účelu insolvenčního řízení. V této souvislosti věřitelský výbor zejména:

- a) dohlíží na činnost insolvenčního správce,
- b) poskytuje insolvenčnímu správci podporu při jeho činnosti,
- c) uděluje insolvenčnímu správci nebo dlužníku s dispozičními oprávněními souhlas k uzavírání smluv o úvěrovém financování,
- d) schvaluje průběžně výši a správnost hotových výdajů insolvenčního správce a nákladů spojených s udržováním a správou majetkové podstaty,

²⁶ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 103.

- e) může nahlížet do dlužníkovy účetnictví nebo evidence vedené podle zvláštního předpisu,
- f) může rozhodnout o ověření řádné účetní závěrky nebo mimořádné účetní závěrky auditorem,
- g) může nahlížet do dlužníkových písemností ve stejném rozsahu jako insolvenční správce,
- h) plní úkoly stanovené insolvenčním zákonem nebo uložené mu insolvenčním soudem,
- i) je oprávněn podávat insolvenčnímu soudu návrhy týkající se průběhu insolvenčního řízení, včetně návrhů na uložení procesních sankcí.

Další konkrétní oprávnění věřitelského výboru vyplývají přímo z jednotlivých ustanovení insolvenčního zákona v závislosti na způsobu řešení úpadku.²⁷

Je-li přihlášených věřitelů více než 50, je schůze věřitelů povinna ustanovit věřitelský výbor. Členy věřitelského výboru a jejich náhradníky volí schůze věřitelů. Věřitelský výbor má nejméně 3 a nejvýše 7 členů. O počtu členů rozhoduje schůze věřitelů. Každý člen věřitelského výboru má svého náhradníka; schůze věřitelů může rozhodnout o vyšším počtu náhradníků členů věřitelského výboru.²⁸

Povinnost ustanovit věřitelský výbor se stejně jako doposud váže na počet přihlášených věřitelů. Věřitelský výbor tedy musí být ustanoven tehdy, je-li přihlášených věřitelů více než 50, tj. 51 a více. V opačném případě, tedy je-li přihlášených věřitelů 50 a méně, může se schůze věřitelů jakožto nejvyšší orgán věřitelů usnést, že místo věřitelského výboru bude zvolen pouze zástupce věřitelů (viz § 68 IZ) plus jeho náhradník či náhradníci. Další situací, kdy je možné zvolit pouze zástupce věřitelů, a to dokonce i tehdy, převyšuje-li počet věřitelů číslo padesát, je upraven v § 315 odst. 1 písm. a) IZ pro případ, kdy je u dlužníka fyzické osoby – nepodnikatele úpadek řešen nepatrným konkursem. V praxi však často dochází k rozhodnutí o způsobu řešení úpadku až po první schůzi věřitelů, jejímž povinným předmětem je ve smyslu § 48 odst. 2 vždy i volba věřitelského výboru nebo zástupce věřitelů, tj. v okamžiku, kdy už je v případech vysokého počtu věřitelů zvolen věřitelský výbor. Otázka jeho

²⁷ MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Linde Praha, 2009, s. 89.

²⁸ Ustanovení § 56 odst. 1, 2 Zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

„převolby“ v zákoně řešena není a její řešení tak zůstává na soudní praxi, vznikne-li vůbec ze strany věřitelů potřeba takovou otázku řešit.²⁹

Členy věřitelského výboru a jejich náhradníky volí schůze věřitelů zásadně jen z přihlášených věřitelů, přičemž se může jednat jak o osoby fyzické, tak o osoby právnické. Osoby právnické v souladu s § 59 odst. 1 IZ oznámí insolvenčnímu soudu neprodleně po svém zvolení fyzickou osobu, která bude jejich jménem ve věřitelském výboru jednat (což ovšem neznamená, že později v průběhu insolvenčního řízení nemůže dojít ke změně této fyzické osoby jednající jménem osoby právnické). Členy a náhradníky věřitelského výboru mohou být nově výslovně jen ti přihlášení věřitelé, kteří se svým zvolením souhlasí.³⁰

Schůze věřitelů kromě členů věřitelského výboru volí i náhradníky. Ti se volí každému členu věřitelského výboru jmenovitě, tj. náhradník je vždy volen k zastupování konkrétního člena věřitelského výboru (není tedy možné, aby náhradník vstoupil na místo jiného člena věřitelského výboru), přičemž je možné zvolit každému z členů věřitelského výboru více než jednoho náhradníka. I o tom rozhoduje schůze věřitelů. S ohledem na dosavadní praxi se jeví tato možnost velmi praktickou, zejména v případech odstoupení člena věřitelského výboru z funkce, jeho zániku, zániku jeho pohledávky apod., nicméně případy doposud pravděpodobně nejhojnější, tj. zánik účasti věřitele v insolvenčním řízení z důvodu převodu či přechodu pohledávky na jinou osobu, již řeší insolvenční zákon jinak, když stanoví, že v takovém případě přechází na nabyvatele pohledávky i členství tohoto věřitele ve věřitelském výboru s výjimkou případů, kdy je nabyvatelů více (viz § 63 odst. 2 IZ ve vazbě na § 18 IZ).³¹

Pokud je insolvenční řízení zahájeno na návrh dlužníka, fakultativně i v jiných případech, jmenuje soud prozatímní věřitelský výbor. Ten vykonává svou funkci až do té doby, dokud není nahrazen věřitelským výborem řádně zvoleným na schůzi věřitelů.

²⁹KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 126.

³⁰KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 31., s. 127.

³¹KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 31. s. 127.

Věřitelský výbor má 3 až 7 členů a měly by v něm být zastoupeny všechny skupiny věřitelů.

Otázku složení věřitelského výboru zákonodárce upravuje tak, že vyžaduje, aby ve věřitelském výboru byly zastoupeny všechny skupiny věřitelů podle povahy jejich přihlášených pohledávek. Zvláštní ochrany v tomto směru požívají nezajištění věřitelé, kteří by měli mít ve věřitelském výboru alespoň takové početní zastoupení jako věřitelé zajištění, a to právě s ohledem na výhody, které mají oproti jiným věřitelům v otázce uspokojení jejich zajištěné pohledávky, a z toho vyplývající jiné zájmy věřitelů zajištěných oproti nezajištěným. Ale protože ani uspokojení zajištěné pohledávky není vždy automatické a závisí na dalším průběhu insolvenčního řízení, včetně způsobu řešení úpadku, má úprava, která účast zajištěných věřitelů ve věřitelském výboru nejen připouští, ale i do jisté míry vyžaduje, své opodstatnění. Uvedené delegování rozhodovacích pravomocí však nemusí nutně probíhat pouze uvnitř skupiny, jak vyplývá z věty druhé prvního odstavce; to znamená, že věřitelé z jedné skupiny mohou za člena věřitelského výboru navrhnout i věřitele z jiné skupiny (neboli, bude-li to jejich vůle, mohou např. do věřitelského výboru nezajištění věřitelé navrhnout a zároveň zvolit věřitele zajištěného a naopak). Výjimkou z pravidla zastoupení všech skupin věřitelů může být situace, kdy ze strany některé ze skupin věřitelů nedojde k návrhu členů, resp. nedojde k návrhu dostatečného počtu členů, nebo tito navržené věřitelé nakonec nejsou do věřitelského výboru zvoleni (ať již proto, že s tím sami nesouhlasí, nebo z jiných důvodů). V takovém případě není třeba dodržet zákonem stanovený minimální poměr „delegátů“ zajištěných a nezajištěných členů věřitelského výboru.³²

Ve vztahu ke schůzi věřitelů se uvedená zásada odráží v pravidle, podle kterého se o konkrétním obsazení věřitelského výboru hlasuje po skupinách, tj. zvlášť se vyjadřují věřitelé zajištění a zvlášť věřitelé nezajištění, a to vždy k návrhům vzešlým z vlastní skupiny. Nezajištěným věřitelům tak zákon poskytuje ochranu před ovládnutím věřitelského výboru a rozhodování s tím spojeného pouze nebo hlavně zajištěnými věřiteli (kteří mívají obvykle větší pohledávky a mnohem častěji se také účastní jednání, a tedy i schůze věřitelů), avšak záleží na přístupu a aktivitě nezajištěných věřitelů, zda tuto možnost ve skutečnosti využijí či nikoli. I v tomto případě se tedy vychází z principu, že věřitelé musí mít možnost se k důležitým otázkám řízení vyslovit. Pokud

³² tamtéž

tak z vlastní vůle neučiní, může být tento jejich přístup v dalším průběhu řízení k jejich tíži (samozřejmě ne ve smyslu porušení základních zásad insolvenčního řízení a porušení principu společného zájmu věřitelů). Pro hlasování ve skupinách platí stejná pravidla jako pro hlasování schůze věřitelů podle § 49 IZ; je tedy nutné, aby i ve skupině získal příslušný návrh nadpoloviční většinu. V této souvislosti je vhodné ještě připomenout, že hlasování o volbě věřitelského výboru je podle § 53 jedinou výjimkou, kdy je připuštěno hlasování ve vlastní věci, resp. ve věci osoby věřiteli blízké či osoby, s níž tvoří koncern.³³

Věřitelský výbor vykonává svou činnost jako sbor; ze svého středu volí předsedu, který svolává a řídí jeho schůze. Jestliže věřitelský výbor nezvolí předsedu ani při opakované volbě, určí ho z řad členů věřitelského výboru insolvenční soud. Věřitelský výbor se schází z vlastní iniciativy nebo jej svolá insolvenční soud anebo insolvenční správce. Rozhoduje většinou hlasů svých členů s tím, že nepřítomné členy zastupují jejich náhradníci; má-li člen věřitelského výboru více náhradníků (§ 56 odst. 2), zastupují jej v pořadí určeném schůzí věřitelů při jejich volbě. Při rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedy. Usnášet se věřitelský výbor může jen tehdy, je-li přítomna nadpoloviční většina jeho členů nebo jejich náhradníků. Připouští-li to povaha některé z činností, může věřitelský výbor jejím provedením nebo prováděním pověřit některého ze svých členů nebo jeho náhradníka.³⁴

Členové a náhradníci věřitelského výboru se mohou ve věřitelském výboru dát na své nebezpečí zastoupit kteroukoliv fyzickou osobou, která má způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu; nejde-li o advokáta, může tento zástupce jednat jediné osobně. Náklady, které jim tím vzniknou, platí ze svého.³⁵

Pravidla pro jednání a hlasování věřitelského výboru stanoví zákon. V § 58 odst. 3 je výslovně stanoveno, že věřitelský výbor vykonává svoji činnost jako sbor, tedy stanoviska jednotlivých členů výboru jsou sice důležitá, ale rozhodující je jejich společné rozhodnutí, tj. výsledek hlasování. Zvláštní postavení v tomto sboru má pouze předseda věřitelského výboru, který je volen věřitelským výborem. Zákon sice neupravuje, kdy se tak má stát, nicméně je zřejmé, že by se tak mělo stát hned při první schůzi věřitelského výboru, nejlépe bezprostředně po jeho volbě a potvrzení soudem,

³³ tamtéž

³⁴ Ustanovení § 58 odst. 3 Zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

³⁵ Ustanovení § 58 odst. 4 zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

dokud jsou přítomni všichni jeho členové i insolvenční soud. Předseda věřitelského výboru totiž nejen svolává a řídí jeho schůze (příčemž svolat věřitelský výbor může i insolvenční soud či insolvenční správce), ale jeho hlas je rozhodující i v případě rovnosti hlasů při hlasování; proto je nanejvýš vhodné, aby byl určen hned od počátku. Význam funkce předsedy věřitelského výboru je posílen i tím, že podle § 79 IZ je základním doručovacím „místem“ při doručování soudních zásilek určených věřitelskému výboru, neurčí-li věřitelský výbor pro doručování jinou adresu. Jestliže se ani opakovaně nezdaří zvolit předsedu výboru, určí jej z řad členů věřitelského výboru v rámci dohlédací činnosti insolvenční soud, proti jehož rozhodnutí není podle § 91 přípustné odvolání.³⁶

Členové a náhradníci věřitelského výboru jsou povinni při výkonu své funkce postupovat s odbornou péčí a odpovídají za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobili porušením svých povinností nebo neodborným výkonem své funkce. Povinnost členů a náhradníků věřitelského výboru postupovat s odbornou péčí se váže na rozsáhlou působnost a pravomoci věřitelského výboru. Vzhledem k tomu, že nejsou stanoveny kvalifikační předpoklady týkající se znalostí a odbornosti členů a náhradníků věřitelského výboru, je na insolvenčním soudu, aby při potvrzení jejich volby podle § 59 odst. 3 IZ posoudil předběžně i jejich způsobilost vykonávat tuto funkci. Každý z členů či náhradníků by tak měl mít alespoň základní znalosti insolvenčního práva a měl by se orientovat v ostatních právních předpisech, jejichž aplikace připadá v průběhu insolvenčního řízení v úvahu, aby se mohl dostatečně orientovat v majetkových poměrech dlužníka a vykonávat svá práva a povinnosti ve smyslu § 58 odst. 1 a 2 IZ.³⁷

Prozatímní věřitelský výbor

Do doby, než dojde k ustanovení věřitelského výboru a k potvrzení volby jeho členů a náhradníků, může insolvenční soud, a to i před první schůzí věřitelů a před rozhodnutím o úpadku, jmenovat prozatímní věřitelský výbor; podá-li insolvenční návrh dlužník, učiní tak neprodleně. Insolvenční soud vždy jmenuje prozatímní věřitelský výbor, jestliže věřitelský výbor neustanovila schůze věřitelů k tomu účelu svolaná. Novou schůzí věřitelů za účelem ustanovení věřitelského výboru svolá insolvenční soud

³⁶KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 133-134.

³⁷KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 142.

jen na návrh oprávněné osoby (§ 47 odst. 1). Proti rozhodnutí, jímž insolvenční soud jmenuje prozatímní věřitelský výbor, není odvolání přípustné. Rozhodnutí se doručuje zvlášť dlužníkovi, insolvenčnímu správci nebo předběžnému správci a jmenovaným členům prozatímního věřitelského výboru.³⁸

Rozhodnutí soudu o jmenování prozatímního věřitelského výboru, s uvedením jeho konkrétních členů a náhradníků, je rozhodnutím vydávaným v rámci dohlédací činnosti.

Prozatímní věřitelský výbor má totožné kompetence jako věřitelský výbor zvolený na schůzi věřitelů. Insolvenční soud jej rovněž ustanoví v případech, kdy se nepodaří věřitelský výbor zvolit na schůzi (schůze věřitelů se nesešla vůbec nebo přítomní věřitelé neprojeví ochotu do věřitelského výboru kandidovat) nebo kdy sice schůze věřitelů věřitelský výbor zvolila, ale později poklesl počet jeho členů pod 3 a již zde není náhradník, který by do věřitelského výboru mohl nastoupit. První nejbližší následující schůze je pak oprávněna věřitelský výbor zvolit (touto volbou je ukončena činnost prozatímního věřitelského výboru) nebo zvolit jiné členy na místo členů dosazených insolvenčním soudem.³⁹

Ze své vlastní zkušenosti mohu říci, že ve většině případů nelze schůzi věřitelů konat zrovna z důvodu nepřítomnosti všech věřitelů. Proto bývá nejčastějším věřitelským orgánem, zejména v případech řešení úpadku oddlužením, právě prozatímní věřitelský výbor. Těžko říci, zda jde o nezájem věřitelů, nebo jen o jejich pracovní vytíženost, protože dalším jevem po jmenování prozatímního věřitelského výboru soudem je odstoupení většiny věřitelů nebo vzdání se členství, tudíž funkci věřitelského výboru vykonává soud.

Pokud je věřitel přítomen na schůzi věřitelů, kde má být věřitelský výbor zvolen, může kandidaturu do věřitelského výboru odmítnout. Pokud insolvenční soud rozhoduje o ustanovení prozatímního věřitelského výboru, pak stanovisko věřitelů k jejich ustanovení zpravidla dopředu nezjišťuje. Poté je tedy věřiteli doručeno usnesení insolvenčního soudu, kterým byl tento věřitel ustanoven jako člen prozatímního věřitelského výboru, a nemá – li zájem tuto funkci vykonávat, nic mu nebrání z funkce

³⁸ Ustanovení § 61 zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

³⁹ MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Linde Praha, 2009, s. 92.

odstoupit. Lze tak učinit jednoduchým písemným podáním adresovaným insolvenčnímu soudu, v němž není třeba uvádět jakékoliv důvody odstoupení.⁴⁰

Jestliže tedy v průběhu insolvenčního řízení poklesne počet členů věřitelského výboru ustanoveného schůzí věřitelů na méně než 3, vykonává působnost věřitelského výboru až do potvrzení nové volby nebo doplňující volby členů věřitelského výboru do počtu nejméně 3 a za podmínek stanovených v odstavci 2 až do jmenování prozatímního věřitelského výboru insolvenční soud. Jestliže chybějící členy věřitelského výboru do počtu nejméně 3 ne zvolila schůze věřitelů k tomu účelu svolaná, jmenuje chybějící členy věřitelského výboru a jejich náhradníky do počtu stanoveného schůzí věřitelů insolvenční soud. Od okamžiku, kdy tak učiní, se tento výbor považuje za prozatímní věřitelský výbor; § 61 odst. 2 věta druhá a odstavec 3 a § 62 platí obdobně.⁴¹

c) **Zástupce věřitelů**

Není-li volba věřitelského výboru povinná, může schůze věřitelů místo něho zvolit zástupce věřitelů a jeho náhradníka. Ustanovení o věřitelském výboru platí pro zástupce věřitelů a jeho náhradníka obdobně. Zástupce věřitelů a jeho náhradník však nemohou být jmenováni insolvenčním soudem a neplatí pro ně § 63 odst. 2.⁴²

V případě, že počet přihlášených věřitelů nepřesáhne 50, postačí, aby na místo věřitelského výboru byl zvolen pouze zástupce věřitelů a jeho náhradník. Zástupce věřitelů má stejný rozsah oprávnění a povinností jako věřitelský výbor.⁴³

Za zástupce věřitelů či jeho náhradníka stejně jako za člena věřitelského výboru může být zvolen pouze přihlášený věřitel, a to osoba jak fyzická, tak právnická. Zástupce věřitelů má stejná oprávnění jako věřitelský výbor, nicméně většinu ostatních ustanovení o věřitelském výboru je třeba aplikovat přiměřeně, tedy tato ustanovení pro něj platí obdobně. Je tedy zřejmé, že zástupce věřitelů je pouze jeden a netýká se jej úprava povinného zastoupení všech skupin věřitelů ve věřitelském výboru, že nevykonává svoji činnost jako sbor, nevolí předsedu a místopředsedu ani nehlasuje. Navíc ze zákona jsou pro něj dány další výjimky z obdobné aplikace ustanovení o věřitelském výboru: zástupce věřitelů ani jeho náhradník nemohou být jmenováni

⁴⁰ MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Linde Praha, 2009, s. 92-93.

⁴¹ Ustanovení § 66 Zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

⁴² Ustanovení § 68 Zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

⁴³ MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Linde Praha, 2009, s. 94.

insolvenčním soudem a v případě převodu či přechodu přihlášené pohledávky z původního věřitele na nového nabyvatele na rozdíl od přechodu členství ve věřitelském výboru na nabyvatele této pohledávky nepřechází funkce zástupce věřitelů. Je to posílení ochrany práv ostatních věřitelů před účelovým jednáním původního zástupce věřitelů a nabyvatele pohledávky, kdy by se na místo zástupce věřitelů mohla dostat osoba pro ostatní věřitele naprosto nežádoucí a nedůvěryhodná, a mohlo by tak dojít k umenšení vzájemné kontroly mezi procesními subjekty, jež se prostřednictvím kolektivního orgánu obvykle prosazuje účinněji. Z obdobných důvodů (tedy zejména posílení vzájemných kontrolních mechanismů mezi jednotlivými procesními subjekty) již není možné, aby zástupce věřitelů či jeho náhradníka jmenoval insolvenční soud, jak tomu bylo doposud. Volba zástupce věřitelů a jeho náhradníka tak nově zůstává výsadním právem nejvyššího věřitelského orgánu, tj. schůze věřitelů.⁴⁴

Ráda bych poznamenala, že zástupce věřitelů a jeho náhradník jsou jako věřitelský orgán nejčastěji voleni při způsobu řešení úpadku konkursem než při samotném oddlužení. Tam je nejčastějším věřitelským orgánem prozatímní věřitelský výbor.

Je třeba zdůraznit, že novelou, kterou se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů je novela insolvenčního zákona, která reaguje především na nález pléna Ústavního soudu ze dne 1. července 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10, vyhlášený pod č. 241/2010 Sb., kterým Ústavní soud zrušil s účinností od 31. března 2011 v ustanovení § 192 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, úpravu, která vycházela ze zásady, že právo popírat pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek mají jen dlužník a insolvenční správce, nikoliv jednotliví věřitelé. Odepření možnosti věřitelů popírat přihlášené pohledávky jiných věřitelů označil Ústavní soud jako protiústavní mezeru spočívající v zúžení okruhu subjektů oprávněných zpochybnit pohledávky jiných věřitelů. Novinkou tedy je oprávnění věřitele písemně popírat pohledávku jiného věřitele. Ustanovení § 200 odst. 1 IZ říká, že popření pohledávky musí mít stejné náležitosti jako žaloba podle občanského soudního řádu a musí z něj být patrné, zda se popírá pravost, výše nebo pořadí

⁴⁴KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 162.

pohledávky. Popření pohledávky lze učinit pouze na formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis. Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup; tato služba nesmí být zpoplatněna.

2.2.3 Insolvenční správce

Insolvenčním správcem je fyzická osoba, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce. Insolvenčním správcem je rovněž i veřejná obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, a je založená podle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru (dále jen "zahraniční společnost") a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce. Hostujícím insolvenčním správcem je státní příslušník členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace (dále jen "členský stát"), který vykonává funkci insolvenčního správce v jiném členském státě a má v úmyslu dočasně nebo příležitostně vykonávat funkci insolvenčního správce na území České republiky a který je oprávněn vykonávat činnost insolvenčního správce. Hostujícím insolvenčním správcem se dále rozumí i zahraniční společnost, která poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost a která vykonává funkci insolvenčního správce v jiném členském státě a má v úmyslu dočasně nebo příležitostně vykonávat funkci insolvenčního správce na území České republiky a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.⁴⁵

Dle ustanovení § 21 IZ se insolvenční správce ustanovuje ze seznamu insolvenčních správců, který vede Ministerstvo spravedlnosti. Náležitosti seznamu insolvenčních správců, údaje do něj zapisované, jeho členění jeho členění, vedení a podmínky zápisu do něj a vznik práva vykonávat činnost insolvenčního správce a hostujícího insolvenčního správce upravuje Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích.

K nejdůležitějším požadavkům na činnost správce patří důraz na jejich odbornou kvalifikaci. Zpříšňují se požadavky na vzdělání správců, které musí být vysokoškolské a to buď právnického, nebo ekonomického směru.

⁴⁵ Ustanovení § 2 Zákona č. 312/2006 Sb. o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Jednou ze základních podmínek pro výkon funkce insolvenčního správce je jeho bezúhonnost. Za bezúhonnou není pro tyto účely považována fyzická osoba, která byla pravomocně odsouzena za úmyslný trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce nebo za jiný úmyslný trestný čin proti závazným pravidlům tržní ekonomiky, které insolvenční soud v posledních pěti letech před podáním návrhu zamítl žádost o prominutí zbytku jejích dluhů, dále jestliže probíhá insolvenční řízení, ve kterém se řeší úpadek této osoby nebo jí hrozící úpadek, osoba, která v posledních třech letech byla statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu právnické osoby, u níž probíhá insolvenční řízení, ve kterém se řeší úpadek nebo hrozící úpadek právnické osoby. Bezúhonnou rovněž není ta osoba, pro kterou dosud trvá překážka výkonu funkce statutárního orgánu, člena statutárního orgánu nebo jiného orgánu právnické osoby, která je podnikatelem nebo které bylo v posledních pěti letech podáním návrhu zrušeno povolení postupem stanoveným v zákoně č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích.⁴⁶

Právo vykonávat činnost insolvenčního správce vzniká těmto osobám dnem nabytí právní moci povolení tuto činnost vykonávat. Toto povolení vydává Ministerstvo spravedlnosti na základě návrhu osoby. Fyzickým osobám je ministerstvo povinno vydat povolení, pokud mají tyto fyzické osoby plnou způsobilost k právním úkonům, na vysoké škole v členském státě získaly nebo jim bylo členským státem uznáno vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu právnického nebo ekonomického směru, složily zkoušku insolvenčního správce nebo rozdílovou zkoušku insolvenčního správce, jsou bezúhonné, uhradily ministerstvu správní poplatek k zápisu do seznamu ve výši 5.000,- Kč a uzavřely na svůj náklad smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce.⁴⁷

K výkonu funkce insolvenčního správce předpokládá zákon i nadále splnění další podmínky, a to uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu, která může vzniknout v souvislosti s výkonem funkce insolvenčního správce nebo s činností zaměstnanců insolvenčního správce při výkonu funkce po celou dobu trvání

⁴⁶KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 49-52.

⁴⁷EPRAVO.CZ top články. Insolvenční správce.[online] [Citováno dne 2010-08-27] Dostupné na <<http://epravo.cz/top/clanky/insolvenzni-spravce.html> >

insolvenčního řízení. Toto pojištění je vždy uzavíráno na náklad insolvenčního správce. Nesplní-li správce tuto podmínku insolvenčního zákona, bude se jednat o závažné porušení jeho povinnosti podle ustanovení § 32 IZ , a správce může být zproštěn své funkce na návrh věřitelského orgánu nebo dlužníka anebo i bez návrhu. Povinnost být pojištěn trvá i tehdy, když má např. insolvenční správce pozastaven ex lege výkon funkce. Minimální limit pojistného insolvenčního správce stanoví Ministerstvo spravedlnosti svým prováděcím předpisem, tj. vyhláškou č. 314/2007 Sb., která stanovuje u fyzické osoby limit ve výši 1 milionu korun a u veřejné obchodní společnosti a zahraniční společnosti částku 1 milion korun násobenou počtem ohlášených společníků. Pojištění se rovněž vztahuje na činnost zaměstnanců správce v souvislosti s výkonem jeho funkce. Přijatá právní úprava se snaží do všech důsledků minimalizovat možná rizika vzniku škody v souvislosti s tím, že odpovědnost insolvenčního správce za nakládání s majetkem patřícím do majetkové podstaty je mimořádně vysoká. Zákon proto vyžaduje pojištění u osoby, která v seznamu již evidována je, a jestliže tam dosud evidována není, požaduje, aby tato osoba byla v souvislosti s výkonem funkce správce pojištěna nejpozději v době svého eventuálního ustavení do funkce správce.⁴⁸

Insolvenční správce je z insolvenčního řízení vyloučen, jestliže lze se zřetelem na jeho poměr k věci nebo osobám účastníků pochybovat o jeho nepodjatosti. Takové pochybnosti mohou nastat vždy, když má např. insolvenční správce vlastní pohledávku za dlužníkem nebo je správce dlužníkem dlužníka, jehož majetek je podroben režimu insolvenčního řízení. Další známkou pochybnosti může být způsob podnikání správce, který dopadá do majetkových poměrů některého z účastníků řízení. Zásada nepodjatosti musí být z logických důvodů vyžadována téměř od všech kategorií správců, tedy nejen insolvenčního, ale též např. zvláštního či zástupce správce. Nevyžaduje se však již u odděleného správce, který vykonává svou působnost právě v případech, kdy zásada nepodjatosti u správce není dodržena a její nesplnění brání správci provést příslušný úkon v insolvenčním řízení. Zákon ukládá všem kategoriím správců, aby v případech, kdy se dozví, že v jejich případě není splněna zásada nepodjatosti, a nastaly tedy

⁴⁸KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 53.

důvody pro jejich vyloučení, ihned tuto skutečnost oznámily insolvenčnímu soudu. Použitím slova „neprodleně“ klade zákonodárce důraz na včasné a bezodkladné splnění této oznamovací povinnosti vůči insolvenčnímu soudu. Zákon přitom důsledně respektuje i fakt, že důvody podjatosti správce se často dotýkají i účastníků řízení, nejčastěji věřitelů dlužníka. O důvodnosti oznámení o podjatosti insolvenčního správce rozhoduje insolvenční soud. Lze se domnívat, že bude účelné, aby insolvenční soud rozhodoval o podjatosti správce jako součást rozhodnutí insolvenčního soudu o odvolání insolvenčního správce podle ustanovení § 31 IZ, jelikož rozhodnutí o podjatosti povede k odvolání správce nebo rozhodnutí, že odvolán nebude. Pokud insolvenční správce oznámí svoji podjatost ihned po jeho ustanovení do funkce, je to důvodem pro odmítnutí funkce podle ustanovení § 22 IZ. Pokud má správce poměr s některým z dlužníkových věřitelů nebo jen zástupci dlužníkovy věřitele, a kdy se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkovy věřitele není důvod pochybovat, že tento vztah ovlivní celkový způsob práv a povinností insolvenčního správce, může soud pro tyto úkony ustanovit odděleného správce podle ustanovení § 34 IZ.⁴⁹

V insolvenčním řízení ustavuje insolvenčního správce do jeho funkce insolvenční soud. Na rozdíl od zákona o konkursu a vyrovnání je osoba správce určena předsedou insolvenčního soudu. Předseda insolvenčního soudu, který nerozhoduje v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech v prvním stupni, ustavuje osobu správce nejčastěji na základě stavu insolvenčního řízení, zkušeností té které osoby s výkonem funkce správce (s přihlédnutím k jeho odbornosti a pracovnímu vytížení). Tato právní úprava má zamezit tomu, aby vznikaly vazby mezi samosoudcem, který prohlašuje konkurs na majetek dlužníka, a osobou správce, který majetek dlužníka v konkursním řízení spravuje a zpeněžuje. Tato koncepce má zvýšit objektivitu postupu soudu při určování vhodné osoby insolvenčního správce. Předseda soudu výběr osoby správce učiní opatřením, které nepodléhá opravným prostředkům. Insolvenční soudce (samosoudce) již pak jen toto opatření uvádí do praxe tím, že tuto osobu nejčastěji v rozhodnutí o úpadku ustaví insolvenčním správcem. Touto úpravou je zajištěno právo na spravedlivý proces a nedochází k narušení nestrannosti a nepodjatosti soudce, tak jak se mohlo dít v předchozí úpravě zákona o konkursu a vyrovnání a jak se k tomu vyjádřil

⁴⁹KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 54.

Ústavní soud v rozhodnutí sp. zn. Pl. ÚS 448/04. Návrh na osobu správce nemusí soud akceptovat jen v případě, že nesplňuje zákonné požadavky kladené na správce v ustanoveních § 21 až 24 InsZ. Poté je správce ustanoven obvyklým způsobem, kdy je brán ohled na zkušenosti, pracovní vytížení, majetkové poměry a odbornou způsobilost insolvenčního správce. K osobě správce soud nepřihlíží, nepovolí-li soud navrženou reorganizaci.⁵⁰

Insolvenční správce je povinen při výkonu funkce postupovat svědomitě a s odbornou péčí; je povinen vyvinout veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře. Společnému zájmu věřitelů je povinen dát při výkonu funkce přednost před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob. Insolvenční správce poskytuje věřitelským orgánům součinnost nezbytnou k řádnému výkonu jejich funkce; zejména se na žádost věřitelského orgánu účastní jeho jednání a nejméně jednou za 3 měsíce předkládá věřitelskému orgánu a insolvenčnímu soudu písemnou zprávu o stavu insolvenčního řízení.⁵¹

Insolvenční správce vykonává funkci jako veřejný činitel *sui generis*, v mandátu insolvenčního soudu a v režimu insolvenčního zákona a ostatních navazujících předpisů. Jako takový nereprezentuje v řízení zájmy vlastní ani zájmy jakýchkoliv dalších osob, tedy jiné, než jsou zájmy účastníků řízení, zejména pak věřitelů.⁵²

Insolvenční správce jedná svým jménem na účet dlužníka, pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou. Označuje se způsobem, z něhož je patrné, že tak činí při výkonu funkce insolvenčního správce; součástí jeho označení je i nezaměnitelné označení dlužníka, s jehož majetkovou podstatou nakládá.⁵³

Předběžný správce

Podle ustanovení § 27 odst. 1 IZ insolvenční soud ustanoví insolvenčního správce nejpozději v rozhodnutí o úpadku. Za podmínek stanovených tímto zákonem může insolvenční soud ustanovit před rozhodnutím o úpadku předběžného insolvenčního správce (dále jen „předběžný správce“); toto rozhodnutí se zveřejní

⁵⁰KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 56.

⁵¹ Ustanovení § 36 Zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

⁵²KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha : ASPI, a.s., 2008. s. 41.

⁵³ Ustanovení § 40 odst. 1 Zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

stejným způsobem jako rozhodnutí o úpadku. Dále dle ustanovení § 27 odst. 2 IZ předběžný správce vykonává před rozhodnutím o úpadku činnosti stanovené v tomto zákoně a uložené mu insolvenčním soudem a má práva a povinnosti, které mu tento soud vymezí. Tato práva a povinnosti nemůže insolvenční soud vymezit v širším rozsahu, než v jakém náleží insolvenčnímu správci po rozhodnutí o úpadku. Nestanovili insolvenční soud o osobě insolvenčního správce jinak v rozhodnutí o úpadku, stává se předběžný správce po tomto rozhodnutí insolvenčním správcem s plnou působností.

Insolvenční zákon zachovává koncepci, při níž lze ustanovit předběžného insolvenčního správce ještě předtím, než dojde k ustanovení insolvenčního správce. Obecnou možnost ustanovit předběžného správce předběžným opatřením zakotvuje ustanovení § 82 odst. 2 IZ. Ustanovení předběžného insolvenčního správce je součástí předběžného opatření vydaného v insolvenčním řízení podle § 112 IZ, pokud soud tímto předběžným opatřením omezil dlužníka v nakládání s majetkovou podstatou v rozsahu širším, než je stanoveno v § 111 IZ. Insolvenční soud může ustanovit předběžného insolvenčního správce i za situace, kdy je např. na návrh dlužníka vyhlášeno moratorium nebo je-li to nezbytné k zajištění ochrany majetkové podstaty, půjde-li o rozsáhlé majetkové soubory. Nově je zavedena povinnost soudu ustanovit předběžného správce v souvislosti s nečinností soudu v případě uvedeném v § 84 odst. 2 IZ.⁵⁴

2.3 Další procesní subjekty

Jako jiné procesní subjekty pojmenovává osnova státní zastupitelství, likvidátora a osoby v postavení obdobném postavení likvidátora. Co do účasti státního zastupitelství se vychází z úpravy obsažené v občanském soudním řádu, přičemž nad její rámec upravuje osnova legitimaci státního zastupitelství k podání opravného prostředku, jež byla ve stávající úpravě zdrojem výkladových potíží. Přitom bylo přihlédnuto k tomu, že státní zastupitelství jako účastník řízení nemá na průběhu a výsledku insolvenčního řízení přímý ekonomický zájem (a tam, kde má tento zájem stát, uplatňuje stát v tomto řízení práva jako každý jiný věřitel).⁵⁵

⁵⁴KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010. s. 59.

⁵⁵ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.) : poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2008. s. 132

a) Státní zastupitelství

Státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu může podat opravný prostředek proti rozhodnutí insolvenčního soudu, jen mají-li toto právo všichni účastníci řízení.⁵⁶

Vstup státního zastupitelství do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu vychází z § 36 OSŘ. Vstup státního zastupitelství do řízení je účinný dnem, kdy oznámení o tomto dojde insolvenčnímu soudu. Vystoupení z řízení je účinné okamžikem, kdy oznámení o tom dojde insolvenčnímu soudu. Státní zastupitelství může do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu kdykoliv vstoupit nebo z nich kdykoliv vystoupit (a to i opakovaně).⁵⁷

b) Likvidátor dlužníka

Ustanovení § 70 IZ stanoví:

- (1) Likvidátor dlužníka vykonává v insolvenčním řízení svou působnost v rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce; do jeho působnosti patří i součinnost s insolvenčním správcem uložená zákonem dlužníkovi.
- (2) Působnost podle odstavce 1 vykonává likvidátor dlužníka od podání insolvenčního návrhu, a jde-li o insolvenční návrh věřitele, od rozhodnutí o úpadku.
- (3) V souvislosti se svou činností v insolvenčním řízení má likvidátor dlužníka právo na náhradu nutných výdajů a na přiměřenou odměnu, jejíž výši určí insolvenční soud na návrh insolvenčního správce v souladu se zvláštním právním předpisem.
- (4) Pro osoby v postavení obdobném postavení likvidátora dlužníka platí odstavce 1 až 3 obdobně.

⁵⁶ Ustanovení § 69 zákona č. 186/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

⁵⁷ ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.) : poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2008. s. 133.

3 Úpadek a oddlužení jako způsob řešení úpadku

3.1 Úpadek a hrozící úpadek

Insolvenční řízení se obecně dělí do dvou základních fází, tj. řízení do rozhodnutí o úpadku a řízení po něm. V první fázi je nutné určit, zda existuje úpadek či hrozící úpadek a jakým způsobem ho lze řešit, poté se řízení rozdělí na několik dalších způsobů řešení úpadku, pro které jsou zvolené i různé postupy. Hmotněprávním předpokladem pro pokračování v řízení je tedy skutečnost, že se dlužník opravdu nachází v úpadku nebo že mu úpadek bezprostředně hrozí.

Insolvence znamená neschopnost plnit splatné závazky z důvodu nedostatku peněžních prostředků. Insolvence tedy vyžaduje splnění několika základních předpokladů:

- 1) Musí se jednat o závazky na peněžité plnění, nikoli závazky na plnění věcné.
- 2) Zároveň je nutné, aby se jednalo o objektivní neschopnost plnit. Nemůže tedy jít o neochotu plnit, protože ve druhém případě, by se stejného účinku dosáhlo exekučním příkazem.
- 3) Důležité je, aby se jednalo o závazky již splatné, tedy, že již uplynul termín, kdy měl být závazek splněn. Přitom se nemusí, jako v případě exekučního řízení, jednat o závazky, na které má věřitel jakýkoli exekuční titul, tedy většinou závazky přisouzené soudem.
- 4) Zákon dále stanovuje, že insolvence musí trvat delší dobu.⁵⁸

Dlužník je v úpadku pokud, má-li více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po době splatnosti a není tyto závazky schopen plnit (§ 3 odst. 1 IZ). Tyto znaky musí být splněny kumulativně⁵⁹. Pokud by měl dlužník pouze 1 věřitele, který by podal insolvenční návrh, jednalo by se o okolnost, která by dle 143 odst. 2 IZ odůvodňovala zamítnutí insolvenčního návrhu. V takové situaci musí věřitel postupovat standardní cestou výkonu rozhodnutí a exekuce. Neschopnost splnit závazky musí být objektivní, nesmí spočívat pouze v neochotě dlužníka dostát jim. Objektivnost je definována § 3 odst. 2 – dlužník je v platební neschopnosti, jestliže zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků nebo je neplní po dobu 3 měsíců po lhůtě splatnosti nebo

⁵⁸SCHELLEOVÁ, I. *Úvod do insolvenčního práva*. 1.vyd.: Nakladatelství KEY Publishing, 2007, s. 14

⁵⁹KUČERA, F. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) s judikaturou a souvisejícími předpisy*, C.H.Beck, 2009. s. 5

není možné uspokojit splatné peněžité pohledávky výkonem rozhodnutí nebo exekucí nebo po uložení soudem nepředložil seznamy dle § 104 odst. 1, kterými teoreticky mohl osvědčit, že se v úpadku nenachází. Skutečnosti popisující objektivní neschopnost je třeba dokázat, nestačí proto pouze jednostranné prohlášení o jejich existenci. Výše popsaná forma úpadku se nazývá platební neschopnost. Rozlišujeme ještě další dvě – předlužení a hrozící úpadek. Forma předlužení přichází v úvahu pouze u dlužníků, kteří jsou právnickou nebo fyzickou osobou – podnikatelem. Definici lze najít přímo v insolvenčním zákoně v § 3 odst. 3. O předlužení se jedná, má-li dlužník více věřitelů a převyšuje-li hodnota jeho závazků vůči těmto věřitelům hodnotu jeho majetku. Hodnota majetku se neurčuje pouhým odhadem aktuální ceny, ale přihlíží se při ní i k zisku, který by mohl majetek přinášet, pokud by byl dlužníkem nadále provozován a pokud se dá důvodně předpokládat, že by dlužník mohl v činnosti pokračovat. Z podstaty a přípustnosti oddlužení nelze u předlužení použít tento způsob řešení, který je přípustný pouze pro nepodnikatele.

Podle definice zakotvené v českém právu platí, že dlužník je v úpadku, má-li více věřitelů. Tedy pod tímto pojmem je třeba chápat existenci alespoň dvou věřitelů, má-li být splněna podmínka „mnohosti“ věřitelů. Dále musí být splněna podmínka prodlení dlužníka s plněním jeho splatných peněžitých závazků. Peněžité závazky dlužníka zde musí být takové, kdy je dlužník v prodlení s jejich úhradou více než 30 dnů po lhůtě splatnosti. Zákonodárce omezil prodlení dlužníka pouze na peněžité závazky s ohledem na nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 44/02 z 24. 6. 2003 zveřejněný ve Sbírce zákonů pod č. 210/2003. Ústavní soud se v tomto nálezu vyjádřil ne příliš přesvědčivou argumentací, že situace úpadku se pojí jak s peněžitými, tak s nepeněžitými závazky. Ustanovení § 143 odst. 3 InsZ umožňuje dlužníkovi prokázat, že ke vzniku jeho platební neschopnosti došlo v důsledku protiprávního jednání třetí osoby a že se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že ji odvrátí do tří měsíců po splatnosti jeho peněžitých závazků. Lhůta 30 dnů vymezuje dobu, po jejímž uplynutí je splněna podmínka stanoveného časového intervalu, kdy již lze uvažovat o úpadku dlužníka.⁶⁰

⁶⁰KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 10.

Poslední formou úpadku je úpadek hrozící. Jeho zákonnou definici nalezneme v § 3 odst. 4 IZ. O hrozící úpadek jde tehdy, pokud lze s ohledem na všechny skutečnosti předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.

Cílem institutu hrozícího úpadku je umožnit dlužníku zahájit formální insolvenční řízení dříve, než nepříznivý vývoj jeho financí dospěje do stavu skutečného úpadku. Ustanovení je inspirováno pravidlem § 18 odst. 2 InsO (německá Insolvenzordnung z 5. Října 1994, ve znění pozdějších předpisů), podle kterého dlužníku hrozí platební neschopnost, pokud dlužník pravděpodobně nebude schopen splnit své existující platební závazky k okamžiku jejich splatnosti. Rozdíly v obou úpravách jsou patrné. Česká definice požaduje budoucí neschopnost plnit podstatnou část dlužníkových peněžitých závazků, německá požaduje, že se má jednat o závazky, jež existují již nyní (myšleno tedy k okamžiku podání insolvenčního návrhu). Každé z uvedených pravidel se snaží po svém vypořádat s nejistotami, které tato otevřená definice, vyžadující provedení prognózy ohledně dlužníkovy budoucího finančního vývoje přináší.⁶¹

Ani jedno z výše uvedených pravidel neobsahuje žádné výslovné ohraničení časového rámce, v němž lze úvahu provést. Inherentní omezení časového horizontu této predikce v českém pravidle § 3 odst. 4 IZ obsaženo ve slovech „se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat“ – s prodlužujícím se časovým horizontem predikce se nutně zvyšuje nejistota ohledně všech faktorů, jež je třeba v prognóze zohlednit, a ubývá proto na důvodnosti z nich vyvozovaných předpokladů. Je zjevné, že význam pojmu hrozící úpadek je třeba naplnit judikatorně, bude však na místě, aby při jeho výkladu soudy postupovaly konzervativně.⁶²

Insolvenční zákon v § 3 odst. 4 dává dlužníkovi možnost řešit jeho majetkové poměry v režimu insolvenčního řízení i tehdy, kdy jeho stávající ekonomická situace dosud všechny znaky úpadku nevykazuje, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Insolvenční zákon přitom předpokládá, že zahájení řízení z důvodu platební hrozící platební neschopnosti může být iniciováno pouze z podnětu

⁶¹ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 202 s.

⁶² RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 202 s.

dlužníka, protože hrozící platební neschopnost může předpokládat nebo odhalit s potřebnou dávkou jistoty jen dlužník.⁶³

Při posuzování samotného návrhu na povolení oddlužení v případech, kdy dlužník ve svém insolvenčním návrhu žádá, aby soud rozhodl o jeho hrozícím úpadku, jsou podstatné rozhodující skutečnosti, které tento hrozící úpadek osvědčují. Rozhodujícími skutečnostmi, které osvědčují hrozící úpadek dlužníka, se rozumí vylíčení konkrétních okolností, z nichž insolvenční soud bude moci uzavřít (se zřetelem ke všem okolnostem případu), že lze důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků v budoucnu. Jinak řečeno, že v budoucnu nastane dlužníková platební neschopnost ve smyslu § 3 odst. 1 IZ, přičemž k podmínce, aby dlužník i v tomto případě měl nejméně dva věřitele s pohledávkami, jež se v budoucnu stanou splatnými, se v takovém případě pojí požadavek, aby se neschopnost v budoucnu plnit pohledávky věřitelů, týkala „podstatné části“ dlužníkových peněžitých závazků (rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSCR 1/2008 ze dne 27.1.2010).

3.2 Oddlužení jako způsob řešení úpadku

3.2.1 Charakteristika oddlužení

Oddlužení, které je často nazýváno osobním bankrotem, je způsob řešení úpadku nepodnikatelských subjektů, jehož podstatou je částečné poměrné uspokojení věřitelů alespoň v minimální zákonné výši a následné osvobození dlužníka od placení zbytku pohledávek. V České republice dlouhou dobu chyběla právní úprava, která by umožňovala malým dlužníkům (nepodnikatelům) zbavit se svých dluhů důstojným a akceptovatelným způsobem. Oddlužení reaguje na vzrůstající zadlužování domácností, kdy se dlužníci kvůli opakovanému uzavírání spotřebitelských půjček dostávají do takzvané dluhové pasti. Je téměř na denním pořádku, že tito lidé nezůstanou u jedné půjčky a už se vezou na kolotoči dluhů a splátek. Jejich špatné zhodnocení svých finančních možností vede k situacím, kdy nejsou vůbec schopni splácet půjčky ve

⁶³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 2. 2011 sp.zn. KSUL 43 INS 306/2011, 1 VSPH 97/2011

stanovených termínech, což má za následek nárůst jejich závazků o sankční poplatky. Pak už jen zbývá vzít si další půjčku, která má sloužit ke splacení těch předešlých, avšak bohužel nic nevyřeší. Pouze oddaluje řešení finanční krize a dlužníka ještě více zadlužuje, aby dříve či později zjistil, že tato cesta pouze vede do slepé uličky, na jejímž konci bude muset řešit ještě složitější situaci. Toto „řetězení“ půjček a tzv. „vytloukání klínu klínem“, jak často sami dlužníci ve svých návrzích na povolení oddlužení uvádějí, se stalo společným znakem většiny nynějších spotřebitelských úpadků.

Hlavním smyslem oddlužení není tedy pouze co nejvyšší možné uspokojení věřitelů, ale i snaha umožnit dlužníku oprostít se od dluhů a vyřešit tak svou tíživou finanční situaci. Tato cesta však s sebou nese řadu problémů, které se objevují již při samotném podání návrhu na povolení oddlužení. Mezi nejčastější příčiny, které vedou například k nesprávnému podání návrhu, je neznalost práva. Pro tento případ existuje celá řada poraden při finanční tísní, které mají za úkol bezplatně pomoci vyplnit příslušný formulář a zhodnotit dlužníkovu situaci, zda je vhodným kandidátem ke schválení oddlužení. Není správný názor těch dlužníků, kteří si myslí, že je-li podán návrh na povolení oddlužení, insolvenční soud jim oddlužení automaticky povolí.

Dlužník má od účinnosti novely provedené zákonem č. 217/2009 Sb. (tj. od 20. 7. 2009) povinnost v návrhu na povolení oddlužení označit také navrhovaný způsob oddlužení (plněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty) anebo výslovně uvést, že způsob nenavrhuje.⁶⁴

3.2.2 Oddlužení ve formě splátkového kalendáře

Při oddlužení ve formě splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu pěti let měsíčně splácet svým nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník mezi své nezajištěné věřitele prostřednictvím insolvenčního správce podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení.⁶⁵

Dlužník není do plnění splátkového kalendáře, pokud jde o pravidelné měsíční platby, aktivně zapojen. Plátce mzdy vypočítá zabavitelnou část mzdy a zašle ji

⁶⁴KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 960.

⁶⁵MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Linde Praha, 2009, s. 116.

insolvenčnímu správci. Dlužník obdrží od plátce mzdy její nezabavitelnou část a tu je oprávněn použít pro svou potřebu.⁶⁶

3.2.3 Oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty

Zpeněžení majetkové podstaty je způsob oddlužení formou jednorázového vyrovnání pohledávek ze zdrojů stávajících aktiv dlužníka. Pohledávky dlužníkůvých věřitelů zde budou uspokojovány z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty. Postup uspokojení zde velice nápadně připomíná konkurs. Však je také při tomto způsobu oddlužení postupováno jako při zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a schválení oddlužení tímto způsobem zakládá ve vztahu k majetku, který podléhá zpeněžení, obdobné účinky jako prohlášení konkursu. Zpeněžování a fakticky vlastní realizaci oddlužení provádí insolvenční správce, který jediný má po schválení oddlužení tímto způsobem dispoziční oprávnění k majetku podléhajícímu zpeněžení v oddlužení. Za zpeněžení se považuje převedení majetku podstaty na peníze včetně úplatného postoupení dlužníkůvých pohledávek. Majetek podstaty lze zpeněžit veřejnou dražbou, prodejem věcí podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí nebo prodejem z volné ruky (prodej mimo dražbu). O způsobu zpeněžení bude rozhodovat insolvenční správce se souhlasem věřitelského výboru. Rozdíl tohoto způsobu oddlužení od řešení úpadku konkursem spočívá v rozsahu majetkové podstaty. Do majetkové podstaty, která bude zpeněžována k uspokojení přihlášených věřitelů při oddlužení, spadá totiž v zásadě pouze majetek, který sem patřil do okamžiku zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení. Jaký majetek takto majetkovou podstatu konkrétně tvoří, vymezí soud v rozhodnutí o schválení oddlužení (zde ovšem nemusí jít o konečný a závazný výčet dotčeného majetku; viz § 406 IZ). Výchozím pro posouzení rozsahu tohoto majetku, tedy i pro zvážení míry uspokojení věřitelů, bude soupis majetku sestavený zejména na základě seznamu majetku a závazků povinně předkládaného dlužníkem spolu s jeho návrhem na povolení oddlužení. Na základě tohoto seznamu ustanovený insolvenční správce sestaví, průběžně doplňuje a upravuje soupis majetkové podstaty, z nějž pak čerpá soud při rozhodování o schválení oddlužení. Pro provádění soupisu majetku a jeho náležitosti platí § 205 a násl. IZ s tou výhradou, že při provádění oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty nelze do této zahrnout majetek nabytý

⁶⁶ tamtéž

dlužníkem po schválení oddlužení. Při řešení oddlužení touto jednorázovou formou tedy dlužník pro vypořádání svých závazků pozbude stávající postižitelná aktiva nabytá do doby schválení oddlužení. I zde však platí, že do majetkové podstaty nepatří např. majetek vyloučený z exekuce. Naproti tomu by mělo být i zde možné, aby součást majetkové podstaty tvořil majetek třetích osob, připouští-li to tento zákon (např. plnění z neúčinných právních úkonů). Výhodou této formy oddlužení pro dlužníka je, že si zachová své budoucí příjmy a nová aktiva, která nabude po schválení oddlužení.⁶⁷

3.2.4 Osoby oprávněné k podání návrhu na povolení oddlužení

Je třeba zdůraznit, že na schválení oddlužení neexistuje právní nárok. Jedná se o velmi zdlouhavý proces, u něhož soud zkoumá řadu zákonných podmínek, a to nejen z hlediska náležitostí dlužníkovy návrhu, ale také z hlediska osoby samotného dlužníka a jeho majetku.

a) Nepodnikatelský subjekt

Institut oddlužení je dle § 389 odst. 1 IZ přípustný pouze pro dlužníka, který není podnikatelem. Podle prvotní judikatury platilo, že dlužník nesmí být jednak podnikatelem z pohledu předpisů o živnostenském podnikání (pokud má živnostenský list, musí být provozování živnosti minimálně přerušeno). Dále musela být striktně splněna podmínka, že dlužník nemá žádné dluhy z podnikání. Za dluhy z podnikání se přitom považují jednak dluhy, které má dlužník ze své předchozí podnikatelské činnosti, jednak dluhy, které mají podnikatelský charakter a které dlužník nabyt, aniž by byl podnikatelem (např. dlužník převzal ručení za dluh z podnikání). V poslední době lze zaznamenat shovívavější výklad definice dlužník – nepodnikatel, kdy se začíná připouštět, že určité menší dluhy z předchozího podnikání nemusí být překážkou řešení úpadku dlužníka oddlužením.⁶⁸

To, zda existuje rozumný důvod nepokládat při rozhodování o návrhu na povolení oddlužení nebo při rozhodování o tom, zda se oddlužení schvaluje, za překážku bránící uplatnění institutu oddlužení neuhrazený dluh z dřívějšího podnikání, insolvenční soud uváží vždy především s přihlédnutím k:

⁶⁷KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 962

⁶⁸MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Linde Praha, 2009, s. 109.

- 1) době vzniku konkrétního dlužníkového závazku (dluhu) z podnikání,
- 2) době ukončení dlužníkového podnikání,
- 3) četnosti neuhrazených dlužníkových závazků (dluhů z podnikání),
- 4) výši konkrétního dlužníkového závazku z podnikání v porovnání s celkovou výší všech dlužníkových závazků,
- 5) tomu, zda věřitel, o jehož pohledávku se jedná, je srozuměn s tím, že tato pohledávka bude podrobena oddlužení.⁶⁹

Insolvenční zákon jednoznačně nedefinuje pojem podnikatel a nepodnikatel. Proto nezbyvá než vycházet z § 2 ObchZ, který spojuje postavení subjektu jako podnikatele s existencí oprávnění k podnikatelské činnosti vyplývajícího z veřejnoprávních předpisů. V určitých případech přistupuje k tomuto i hledisko skutečného výkonu podnikání. Podnikáním je soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku (§ 2 odst. 1 ObchZ). Dosavadní soudní praxe pojem podnikatele vykládá většinou i ve vazbě na skutečnost, zda ten, kdo má příslušné oprávnění, také ve skutečnosti podniká. Z § 2 ObchZ nicméně vyplývá, že základní kritérium pro určení toho, zda daná osoba je nebo není podnikatelem, spočívá v tom, jestli je tato osoba nositelem určitého oprávnění, které vzniká na základě veřejnoprávních skutečností. Až v druhé řadě může hrát roli i otázka skutečného vyvíjení podnikatelské činnosti. Podnikatelem je vždy osoba zapsaná v obchodním rejstříku (mimo jiné vždy obchodní společnost, bez ohledu na to, zda skutečně vykonává podnikatelskou činnost).⁷⁰

Podnikatelem je dále osoba, která podniká:

- na základě živnostenského oprávnění,
- na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů,
- provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.

Zejména v souvislosti se statusem fyzické osoby je ohledně podmínky přípustnosti oddlužení pouze pro nepodnikatele zajímavou otázkou časového posuzování

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 4. 2009 sp.zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009, Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 7/2009, judikát č. 79.

⁷⁰ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 925.

této podmínky. Návrh na povolení oddlužení může dát pouze nepodnikatel. Vzhledem k absenci bližší konkretizace této podmínky lze ji považovat za splněnou i u osoby, která ukončila podnikání např. těsně před podáním návrhu na oddlužení, dříve však podnikatelem byla a z této činnosti jí vznikly doposud neuhrazené závazky. Z formálního pohledu by i zde podmínka dlužníka nepodkatele byla splněna a soud by návrh na oddlužení podaný takovouto osobou neměl odmítnout pro podání neoprávněnou osobou. To, že tímto způsobem lze podmínku určující oddlužení pro nepodkatele relativně jednoduše obcházet, je zjevné. Proti negativním důsledkům této možnosti však zákon má korektiv představovaný další podmínkou pro povolení oddlužení. Jde o podmínku poctivého záměru dlužníka. V jejím rámci má insolvenční soud možnost na úmyslné obcházení reagovat. Neshledá-li s ohledem na všechny okolnosti případu důvodným závěr o existenci poctivého záměru dlužníka – bývalého podnikatele, návrh na povolení oddlužení zamítne a rozhodne o prohlášení konkursu.⁷¹

b) Poctivý záměr

Mezi další předpoklady pro oddlužení patří poctivý záměr dlužníka sledovaný návrhem na povolení oddlužení. Proto platí, že překážkou povolení oddlužení zpravidla bude, že dlužník byl v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení pravomocně odsouzen pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy nebo že v posledních 5 letech probíhalo insolvenční nebo podle předchozí právní úpravy konkursní řízení, v němž byl úpadek tohoto dlužníka řešen. Je na dlužníkovi, pokud byl pravomocně odsouzen pro trestný čin majetkové či hospodářské povahy či u něho v minulosti proběhlo konkursní nebo insolvenční řízení, aby v návrhu na povolení oddlužení sám aktivně tvrdil a prokazoval takové specifické okolnosti, z nichž by bylo možno usuzovat na to, že i přes existenci odsouzení nebo předchozího úpadku se u něho o nepoctivý záměr nejedná.⁷²

Zákon váže povolení oddlužení jakožto alternativního a svým způsobem pro dlužníka příznivějšího způsobu řešení úpadku relativně neurčitou podmínkou zjištění poctivosti záměru podaného návrhu na oddlužení. Podmínka je vyjádřením záměru eliminovat možné snahy dlužníka o zneužití tohoto institutu. Závěr insolvenčního soudu o tom, že návrh na povolení oddlužení sleduje, resp. naopak nesleduje poctivý záměr,

⁷¹KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 100-101.

⁷² MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Linde Praha, 2009, s. 110.

bude do jisté míry vždy subjektivním hodnocením soudu. Tato podmínka poskytuje insolvenčnímu soudu poměrně široký prostor a současně korektiv pro zohlednění nejrůznějších okolností, které mohou být v jednotlivém případě zjištěny. Pro výklad neurčitého pojmu poctivost záměru jsou v § 395 odstavci 3 IZ komentovaného ustanovení uvedeny konkrétní případy. Nutno ovšem podotknout, že nejde o výčet taxativní.⁷³

c) Majetková situace dlužníka

Insolvenční zákon předpokládá, že dlužník má a ke zpeněžení nabízí majetek takové hodnoty, že jeho zpeněžením bude uspokojeno alespoň 30% pohledávek nezajištěných věřitelů, nebo sice majetek takové hodnoty nemá, ale jeho pravidelné příjmy (nejčastěji mzda z pracovního poměru) dovolí dlužníkovi v následujících 5 letech nezajištěným věřitelům minimálně 30% jejich pohledávek postupně ve splátkách uhradit. Pokud dlužníkovi příjmy k dodržení této minimální kvóty nestačí, není vyloučeno, aby dlužníkovi se splněním oddlužení pomohla třetí osoba, která se např. smlouvou o důchodu uzavřenou podle §842 až 844 OZ zaváže dlužníkovi měsíčně po dobu trvání oddlužení určitou částku poskytovat tak, aby byl dlužník schopen svým závazkům dostát.⁷⁴

Musí být tedy splaceno minimálně 30% pohledávek během pěti let. Dlužníci si však často neuvědomují, že to automaticky neznamená, že budou splácet 30 % a nic více. Budou splácet vždy tolik, kolik budou moci. Soudu se proto musí předkládat seznam majetku dlužníka, seznam závazků, seznam příjmů dlužníka za poslední 3 roky, a výhled na dalších pět let.

V oddlužení dojde buď k rychlému zpeněžení dlužníkovu majetku, který tvoří majetkovou podstatu a který dlužníkovi patřil v okamžiku schválení *oddlužení zpeněžením majetkové podstaty*, a k rozdělení výtěžku mezi přihlášené věřitele za přiměřeného použití ustanovení upravujících konkurs s tím rozdílem, že oproti konkursnímu řízení majetkovou podstatu netvoří majetek, který dlužník nabyt po schválení této formy oddlužení a tento nově nabytý majetek může dlužník použít pro vlastní potřebu. Nebo se dlužníkovi ponechá stávající majetek k dispozici a dlužník se zaváže ve *splátkovém kalendáři* splácet svým věřitelům pravidelně měsíčně po dobu 5

⁷³KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 950.

⁷⁴MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Linde Praha, 2009, s. 111.

let ze svých příjmů částku přesahující zabavitelnou část jeho mzdy, případně jinou (nižší) částku stanovenou insolvenčním soudem.

4 Insolvenční řízení do rozhodnutí o úpadku

4.1 Zahájení insolvenčního řízení

Jednou ze zásad, které ovládají insolvenční řízení, je zásada dispoziční. Podle této zásady lze insolvenční řízení zahájit pouze na návrh. V této úvodní fázi insolvenčního řízení můžeme rozeznávat dva rozdílné momenty. Okamžik, kterým je zahájeno insolvenční řízení a okamžik, kdy nastávají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.

Účinky zahájení insolvenčního řízení se řídí okamžikem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu, ten musí přijetí insolvenčního návrhu v zásadě do 2 hodin oznámit vyhláškou a tuto zveřejnit v insolvenčním rejstříku. Vyhotovení vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení zajišťuje tzv. insolvenční služba, tedy zaměstnanci příslušného insolvenčního soudu. Těmito zaměstnanci jsou zejména vyšší soudní úředníci a asistenti soudce, kteří v této vyhlášce jménem krajského soudu oznamují přesnou dobu zahájení (musí být uvedeno přesné datum a dokonce i hodina a minuta) a dále v jaké věci (tzn. ve věci dlužníka, či navrhovatele a dlužníka) bylo insolvenční řízení zahájeno a tuto skutečnost zveřejní nejpozději do dvou hodin od přijetí insolvenčního návrhu v insolvenčním rejstříku a na úřední desce soudu. Insolvenční zákon v § 101 stanoví, že jestliže insolvenční návrh dojde insolvenčnímu soudu v době, kdy do skončení úředních hodin insolvenčního soudu zbývají méně než 2 hodiny, nebo ve dnech pracovního klidu, zveřejní insolvenční soud tuto vyhlášku nejpozději do 2 hodin po zahájení úředních hodin nejbližšího pracovního dne insolvenčního soudu. Neplatí tedy, že by na soudě zůstávala nepřetržitá služba čekající na insolvenční návrhy v kteroukoliv denní i noční dobu.

Vyhláška o zahájení insolvenčního řízení dle § 101 IZ obsahuje označení insolvenčního soudu, který ji vydal, označení insolvenčního navrhovatele, označení dlužníka, údaj o okamžiku zveřejnění v insolvenčním rejstříku, jméno a příjmení osoby, která ji vydala a den vydání.

Dle ustanovení § 7 odst. 2 IZ se věcná a místní příslušnost určuje na základě občanského soudního řádu, který ve svém ustanovení § 9 odst. 4 vymezuje krajský soud jako prvoinstančně věcně příslušný.

Je-li insolvenční návrh nesprávně podán u okresního soudu, je insolvenční řízení zahájeno až dnem, kdy tento návrh dojde (v důsledku postoupení) věcně příslušnému krajskému soudu. Je-li insolvenční návrh podán sice u věcně příslušného krajského soudu, jenž však není soudem místně příslušným, je i v takovém případě insolvenční řízení zahájeno, a to bez ohledu na to, kdy dojde k postoupení takového návrhu místně příslušnému krajskému soudu.⁷⁵

Po zahájení insolvenčního řízení soud neprodleně vyrozumí subjekty, které jsou taxativně vymezeny v §102 IZ. Subjekty nejsou vybrány náhodně, „klíčovým pro jejich výběr byla snaha s co nejmenší administrativní zátěží kladenou na splnění této informační povinnosti především zajistit, aby nedocházelo ke zmenšení majetkové podstaty neúmyslnými a obtížně reparovatelnými zásahy provedenými orgány stojícími mimo insolvenční řízení.“⁷⁶

Je rovněž důležité upozornit na skutečnost, že podaný insolvenční návrh musí být opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, popř. jejím zaručeným elektronickým podpisem, v případě elektronického podání. Nesplňuje-li podání tuto podmínku, k insolvenčnímu návrhu se nepřihlíží a insolvenční řízení není zahájeno.

4.2 Účinky zahájení insolvenčního řízení

Účinky zahájeného insolvenčního řízení jsou jak procesněprávní, tak i hmotněprávní. Společným znakem těchto účinků je v podstatě splnění základních cílů efektivního insolvenčního řízení, tedy „chránit hodnotu majetkové podstaty před znehodnocením v důsledku jednání jednotlivých účastníků řízení ... Stranami, před nimiž potřebuje majetková podstata největší ochranu, jsou dlužník a jeho věřitelé.“⁷⁷

Insolvenční zákon spojuje se zahájením řízení zejména následující účinky, upravené v ustanovení § 109:

⁷⁵ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.) : poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2008., s. 160.

⁷⁶Důvodová zpráva k Zákonu č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

k §101

⁷⁷Citát z příručky United Nations Commission on International Law (UNCITRAL) věnované insolvenčnímu

právu in RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. Vyd. Praha: ASPI, 2008. s. 193

- pohledávky a jiná práva za majetkovou podstatou⁷⁸ je možné od okamžiku zahájení řízení uplatnit pouze přihláškou podanou v souladu s § 110, žalovat dlužníka od tohoto okamžiku není možné (případnou žalobu by soud zamítl pro nedostatek aktivní legitimace žalobce), společně s podanou přihláškou dochází k stavení běhu promlčecí lhůty pohledávky,
- právo na uspokojení ze zajištění⁷⁹, týkající se majetku dlužníka / majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt pouze v souladu s insolvenčním zákonem,
- výkon rozhodnutí nebo exekuci, které by postihovaly majetek dlužníka / majetkovou podstatu lze sice nařídit, nelze je však provést, to bude možné až po ukončení insolvenčního řízení,
- ve smyslu § 111 je dlužník povinen zdržet se nakládání s majetkovou podstatou.

JUDr. Tomáš Richter ve své knize Insolvenční právo uvádí, že jsou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení podle §109 IZ považovány za jakési automatické moratorium.

„V IZ je takové pravidlo obsaženo v §109 a lze jej označit jako zákonné nebo též automatické moratorium (automatic stay). Jeho podstatou je suspendování procesních práv individuálního uspokojení pohledávek věřitelů všech tříd a jeho nahrazení kolektivním procesem uspokojení pohledávek věřitelů v rámci insolvenčního řízení. Toto opatření má v principu dva účely. Za prvé zabránit destrukci hodnoty dlužníkovy majetku jako celku; za tímto účelem musí moratorium suspendovat práva na individuální uspokojení jak nezajištěných, tak i zajištěných věřitelů. A za druhé podporovat princip par conditio creditorum, podle něhož jsou pohledávky obecných věřitelů v insolvenci uspokojovány poměrně; za tímto účelem by postačilo suspendovat práva na individuální uspokojení obecných a jiných nezajištěných věřitelů.“⁸⁰

V insolvenčním zákoně uvedené účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vyplývají ze zásad insolvenčního řízení uvedených v § 5 IZ. Dlužník je zahájením insolvenčního řízení chráněn před podáním dalších žalob věřitelů. Věřitelé od tohoto okamžiku mohou své pohledávky uplatňovat pouze přihlášením této pohledávky do

⁷⁸Majetkovou podstatu představuje majetek určený k uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 2 písm. e/).

⁷⁹Typy zajištění podle insolvenčního zákona jsou vymezeny v § 2 písm. g), jde zejména o zástavní právo, zadržovací právo, právo omezení převodu nemovitosti, zajišťovací převod práva nebo postoupení pohledávky k zajištění.

⁸⁰ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 211

insolvenčního řízení, což zajišťuje zásadně stejné nebo obdobné postavení věřitelů. Další účinek spojený se zahájením insolvenčního řízení podle § 109 odst. 1 písm. b) IZ také odpovídá zásadám insolvenčního řízení. Po zahájení insolvenčního řízení mohou být nově uplatněna nebo nabyta práva uspokojení ze zajištění jen v případech, že tak stanoví IZ. Naproti tomu jsou chráněna tato práva nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení.

Se zahájením insolvenčního řízení je spojen také účinek nemožnosti provedení výkonu rozhodnutí či exekuce, která by mohla postihnout majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i další majetek náležející do majetkové podstaty, přestože ji však lze nařídit. Smyslem tohoto ustanovení je ochrana aktiv patřících do majetkové podstaty a případné zabránění svévolnému uspokojení pohledávky věřitele na vrub dlužníka a na úkor ostatních věřitelů. I zde se promítá rovnost v právech věřitelů dlužníka. Majetek, tvořící majetkovou podstatu, musí být zahájením insolvenčního řízení ochráněn před případnými nekoordinovanými zásahy věřitelů plynoucími z jejich snahy uhradit své pohledávky.

Ustanovení § 109 odst. 3 IZ stanoví, že lhůty k uplatnění práv, která lze podle odstavce 1 uplatnit pouze přihláškou, po zahájení insolvenčního řízení nezačínají nebo dále neběží. Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení staví věřitelům promlčení a prekluzivní lhůty, které jsou spojeny s pohledávkou, jež může být v insolvenčním řízení uplatněna pouze přihláškou. Po zahájení insolvenčního řízení tyto lhůty nezačínají ani dále neběží. Výše uvedené zákonné ustanovení chrání věřitele dlužníka před promlčením nebo zánikem jejich nároku. Přihláška pohledávky, pro běh lhůty promlčení nebo zániku práva, má stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu.

Další účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení jsou obsaženy v § 111 IZ, který upravuje nakládání s majetkem dlužníka, v § 140 IZ upravujícího předběžné opatření a započtení pohledávek nebo v § 173 odst. 4 IZ, podle něhož může věřitel uplatňovat svou pohledávku pouze přihláškou.

Ustanovení § 111 odst. 1 IZ stanoví, že nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto

majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem.

Pokud by dlužník přesto učinil právní úkony, které by měly za následek porušení výše citovaného ustanovení, jsou tyto úkony proti věřitelům neúčinné. Dispoziční oprávnění dlužníka však nejsou omezena v provádění běžných úkonů při provozování podniku, při odvracení hrozících škod, při plnění jeho vyživovací povinnosti nebo při plnění procesních sankcí.

K výše uvedenému je třeba zdůraznit, že účinky na osobu dlužníka, vyvolané informací o zahájení insolvenčního řízení, mohou mít pro dlužníka také silně destruktivní charakter. Zejména je ohroženo dobré jméno potencionálního dlužníka, můžou být narušeny jeho vztahy s obchodními partnery, a to za předpokladu, že se dlužník v úpadku nenachází. V tomto případě jde o problematiku tzv. šikanózního návrhu. Šikanózním chováním se v právní terminologii rozumí „výkon práva, jehož jediným účelem je způsobení škody jinému, tedy vlastně zneužití práva.“⁸¹ V kontextu insolvenčního řízení se jedná především o podání insolvenčního návrhu, jehož smyslem není prohlášení úpadku dlužníka, ale poškození dlužníka. Cílem takového jednání je obvykle snaha vyhnout se nalézacímu řízení. Tento navrhovatel – věřitel je pak postižen odpovědností za škodu, kterou by dlužníkovi mohl nedůvodným návrhem způsobit. Dlužník může po věřiteli uplatňovat nárok z titulu náhrady škody nebo jiné újmy způsobené nedůvodným návrhem (ustanovení § 147 IZ). Potencionální negativní účinky pro osobu dlužníka jsou jistou daní za snahu o zajištění transparentnosti insolvenčního procesu. Proto by období od podání insolvenčního návrhu do rozhodnutí o úpadku mělo být co nejkratší. Insolvenční zákon dává soudu poměrně krátké lhůty, ve kterých musí o návrhu rozhodnout. Soud je proto dle ustanovení § 134 IZ povinen učinit nejpozději do 10 dnů od podání návrhu úkony směřující k rozhodnutí o věci.

4.3 Insolvenční návrh

Podání insolvenčního návrhu lze uskutečnit dvěma způsoby. První způsob je způsob aktivní legitimace buď samotného dlužníka, který má zájem na tom řešit svůj úpadek nebo hrozící úpadek oddlužením, a proto s insolvenčním návrhem spojí i návrh

⁸¹ MADAR, Z. a kolektiv. *Slovník českého práva. II. díl, P-Z*. Linde Praha - Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Kořínkové a Jana Tuláčka, 2002. s. 1452

na povolení oddlužení (dlužnický návrh). Druhým způsobem je způsob, kdy je aktivně legitimovaným jakýkoli věřitel dlužníka, který iniciuje zahájení insolvenčního řízení (pouze) insolvenčním návrhem, a to pouze v případě již existujícího úpadu dlužníka. Je tedy nutné upozornit na skutečnost, že tyto dva návrhy nelze zaměňovat. Insolvenční návrh je předpokladem pro samotné zahájení insolvenčního řízení. Podat jej je oprávněn dlužník nebo jeho věřitel. Jde-li o hrozící úpadek, může jej podat pouze dlužník. Pouze ten je totiž schopen na základě znalostí o svých majetkových poměrech zhodnotit svou ekonomickou situaci.

4.3.1 Náležitosti insolvenčního návrhu

Ustanovení § 103 IZ a následující upravuje obsah insolvenčního návrhu a jeho náležitosti. Insolvenční návrh musí obsahovat obecné náležitosti podání podle § 42 odst. 4 občanského soudního řádu. Z podání musí být zřejmé, kterému soudu je určeno, kdo toto podání vůči soudu činí, které věci se podání týká a co je jím sledováno. Podání musí obsahovat také podpis a údaj o datu jeho sepsání. Je-li účastník řízení zastoupen právním zástupcem, může být jeho podpis nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor je uložen u soudu, kterému je takové podání určeno. Podání se předkládá soudu s potřebným počtem stejnopisů a s jejich přílohami tak, aby jeden stejnopis zůstal u soudu a aby každý účastník dostal jeden stejnopis, je-li to třeba.

Insolvenční zákon požaduje, aby každý insolvenční návrh (tedy jak věřitelský, tak dlužnický) byl opatřen úředně ověřeným podpisem⁸² navrhovatele, nebo jejím zaručeným elektronickým podpisem⁸³ (§ 97 odst. 2 IZ). Tento požadavek se krátce po účinnosti zákona stával kamenem úrazu pro mnohé insolvenční návrhy, paradoxně zejména pro ty, které za navrhovatele podával advokát nebo jiná osoba v plné moci. Podle aktuální judikatury Nejvyššího soudu ČR se totiž u insolvenčního navrhovatele jednajícího jen prostřednictvím zástupce s procesní plnou mocí požadavek ověřeného podpisu nutně pojí i k podpisu zmocnitele (insolvenčního navrhovatele) na této plné moci.⁸⁴ Požadavek úředně ověřeného podpisu se tak promítá i do formálních požadavků na plnou moc udělovanou advokátovi pro podání insolvenčního návrhu a nesplnění těchto náležitostí nutně povede k odmítnutí návrhu podle § 128 odst. 1 insolvenčního

⁸²Dle Zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, zákona 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů nebo zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii vše ve znění pozdějších předpisů.

⁸³Dle Zákona č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁴Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSČR 1/2008.

zákona. Nejjistějším a co do výše nákladů nejekonomičtějším postupem v případech zmocnění advokáta tak bude ověřovat podpisy jak na návrhu, tak na plné moci přímo advokátem, který je k ověřování listin oprávněn prostřednictvím ustanovení § 25a zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii⁸⁵.

Institut ověřeného podpisu má chránit dlužníka od šikanózních návrhů na zahájení insolvenčního řízení. Navrhovatel musí jako povinnou náležitost návrhu mít podpis úředně ověřený, nebo zaručený elektronický podpis osoby, která je oprávněna návrh podat. Podpis tedy nemůže být pouze vlastnoruční, ale musí být ověřený.⁸⁶

Když dojde insolvenčnímu soudu návrh s neověřeným podpisem, soud návrh vezme, vůbec ho nezapiše do insolvenčního rejstříku, ale do tzv. sběrného rejstříku NC a založí. Navrhovateli se pouze přípisem oznámí, že jeho návrh nesplňoval náležitost podpisu osoby, která jej podala, a proto k němu soud dle ust. § 97 odst. 2 insolvenčního zákona nepřihlíží.

Návrh musí obsahovat označení insolvenčního navrhovatele a označení dlužníka, kterého se týká, popřípadě označení jejich zástupců. Dlužník - fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm popřípadě sídlem, a pokud se jedná o podnikatele, též identifikačním číslem, je-li mu přiděleno. Právnícká osoba – nepodnikatelský subjekt - musí být označena obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem. Je-li navrhovatelem stát, musí insolvenční návrh obsahovat označení příslušné organizační složky státu, která za stát před insolvenčním soudem vystupuje.

Pokud jde o počet stejnopisů u podání v listinné podobě, která přes výdobytky moderní techniky stále převládá, je nutné tyto předložit tak, aby jeden stejnopis zůstal u insolvenčního soudu a aby každý, komu se doručuje, dostal po jednom stejnopisu. Stejnopis návrhu věřitele se doručuje pouze dlužníkovi do vlastních rukou, návrh dlužníka se nedoručuje, tzn., že věřitelský návrh se podává dvojmo, dlužnický postačí v jednom stejnopise. K podání učiněnému elektronicky lze připojit též všechny jeho přílohy v elektronické podobě.

⁸⁵ Advokát je podle tohoto ustanovení oprávněn nahradit úřední ověřený podpis vyžadované zvláštními právními předpisy svým prohlášením se stejnými účinky, za předpokladu, že advokát listinu sám sepsal nebo ji jednající osoba před advokátem vlastnoručně podepsala.

⁸⁶ DÓRFL, L. *Soudce*. č. 1/2011, s. 13.

Údaj o tom, které věci se podání týká, je podstatný například v situaci, kdy je činěno podání k již zahájenému řízení, které můžeme zcela určitě a nepochybnitelně označit číslem jednacím, popřípadě spisovou značkou. V našem případě insolvenčního návrhu musí být zřejmé, že se jedná o insolvenční návrh vůči danému dlužníku. Z podání by mělo být patrné, které oddělení krajského soudu by se jím mělo zabývat.

V návaznosti na údaj, čeho se podání týká, logicky navazuje i údaj, čeho se navrhovatel domáhá, co tímto podáním sleduje. Navrhovatel by měl na konec svého podání jasně a stručně zformulovat petit.

Dle ustanovení § 103 odst. 2 IZ musí být v insolvenčním návrhu dále uvedeny rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, skutečnosti, ze kterých vyplývá oprávnění podat návrh, není-li insolvenčním navrhovatelem dlužník, označeny důkazy, kterých se insolvenční navrhovatel dovolává, a musí z něj být patrné, čeho se jím insolvenční navrhovatel domáhá. Vylíčení těchto rozhodujících skutečností přímo v samotném textu insolvenčního návrhu představuje pro mnohé navrhovatele největší úskalí.

Povinnost vylíčit v insolvenčním návrhu rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, není splněna tím, že insolvenční navrhovatel ohledně těchto skutečností odkáže na listinný důkaz, který připojí k insolvenčnímu návrhu jako přílohu. (Schváleno usnesením Nejvyššího soudu č.j. KSBR 31 INS 1583/2008, 29 NSČR 7/2008-A-16, ze dne 26.2.2009.)⁸⁷

Insolvenční zákon připouští, aby insolvenční návrh mohl podat dlužník nebo věřitel, popř. orgán dozoru a dohledu. Je zřejmé, že pokud podává návrh věřitel, může doložit pouze skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka z jeho vnějšího pohledu. Tento navrhovatel má vůči dlužníkovi svou peněžitou pohledávku 30 dnů po lhůtě splatnosti, zná nějakého dalšího věřitele tohoto dlužníka a může prokázat některou z domněnek platební neschopnosti, čímž podloží svůj návrh. Naproti tomu nezná a nemůže poskytnout údaje vyplývající z dlužníkova účetnictví.

4.3.2 Insolvenční návrh dlužníka

Ustanovení § 104 IZ předepisuje, jaké přílohy mají být připojeny k insolvenčnímu návrhu, který podal dlužník. Je povinen k němu připojit:

⁸⁷ KRČMÁŘ, Z. K Aktuálním otázkám a judikatuře NS ČR k insolvenčnímu řízení, *Bulletin advokacie*, 2009, č. 7-8, s. 60-63.

- a) seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků

(V seznamu majetku je dlužník povinen označit jednotlivě svůj majetek, včetně pohledávek. U pohledávek stručně uvede skutečnosti, na kterých se zakládají, a uvede jejich výši; výslovně se dále vyjádří k jejich dobytosti. U majetku, včetně pohledávek, o kterých probíhá soudní nebo jiné řízení, nebo ohledně nichž již bylo příslušným orgánem rozhodnuto, dlužník tato řízení označí. Nemá-li dlužník žádný majetek, nebo žádné své pohledávky, resp. dlužníky, uvede to v seznamu výslovně).

- a) seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů

(Dlužník je povinen jako své věřitele označit všechny osoby, o kterých je mu známo, že vůči němu mají pohledávky anebo jiná majetková práva, nebo které vůči němu pohledávky nebo jiná majetková práva uplatňují. Jsou-li věřiteli dlužníka osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, které tvoří s dlužníkem koncern, musí dlužník tyto skutečnosti výslovně uvést. Dlužník v seznamu závazků stručně uvede, které z pohledávek svých věřitelů popírá co do důvodu nebo co do výše a proč. Má-li dlužník věřitele, o kterých je mu známo, že proti němu mají právo na uspokojení ze zajištění, nebo kteří toto právo proti němu uplatňují, uvede je odděleně. U pohledávek těchto věřitelů dále označí věci, práva, pohledávky nebo jiná majetková hodnota, u kterých se uplatňuje uspokojení ze zajištění, včetně údaje o tom, které movité věci se nacházejí v držení věřitele nebo třetí osoby, dále označení druhu zajištění a důvodu jeho vzniku. Dále dlužník uvede, zda a v jakém rozsahu právo na uspokojení ze zajištění popírá a proč).

- b) seznam svých zaměstnanců

(Nemá-li dlužník žádné zaměstnance, uvede to v seznamech výslovně).

Nároky zaměstnanců dlužníka tvoří určitou samostatnou skupinu věřitelů. Podle ustanovení § 169 odst. 1 písm. a) IZ jsou pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců, které vznikly v posledních 3 letech před rozhodnutím o úpadku nebo po něm, pokud zákon ohledně některých z nich nestanoví jinak, pohledávkami

postavenými naroveň pohledávkám za majetkovou podstatou. Ustanovení § 169 odst. 2 říká, že není-li stanoveno jinak, pak se pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku. Má-li dlužník zaměstnanec, má právo účastnit se jednání věřitelského výboru nebo prozatímního věřitelského výboru s hlasem poradním také odborová organizace, která u dlužníka působí. A v případě, že by u dlužníka působilo více odborových organizací, pak má toto oprávnění odborová organizace s největším počtem členů.

c) listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek

Je pravdou, že zákon ani jeho prováděcí předpisy nestanoví, jakými listinami je třeba dokládat úpadek dlužníka. Z definice úpadku v obou jeho formách (§ 3 IZ), pro kterou je zásadní pojem „závazek“, vyplývá, že vyčerpávající výčet listin, jimiž lze doložit úpadek (existenci závazků vůči více věřitelům, které jsou déle jak 30 dnů po splatnosti a které dlužník není schopen plnit, či souhrn závazků převyšujících hodnotu majetku dlužníka), ani nelze stanovit. Závazky vznikají na základě nejrůznějších právních skutečností, zejména právních či protiprávních úkonů, které mohou mít různou formu. Proto nelze stanovit taxativní výčet listin, kterými může být doložena jejich existence, a tedy i stav úpadku. Doložit úpadek lze proto jakýmkoli listinami, bez ohledu na to, zda jejich obsah či formální náležitosti jsou upraveny právem či nikoliv. Příložené listiny však musejí osvědčovat (dokládat) tvrzené skutečnosti, a proto jejich obsah musí být natolik konkrétní, aby z něj bylo možno dovodit existenci zcela určitých závazků dlužníka, jejich výši, popřípadě splatnost, a posoudit stav tvrzeného úpadku.⁸⁸

Mezi časté chyby dlužníků patří to, že jako listiny, které mají dokládat úpadek či hrozící úpadek, přikládají k insolvenčnímu návrhu pouze různé výpisy ke kreditním kartám, žádosti o úvěry apod., ze kterých však nelze poznat, kolik činí aktuální dlužná částka a zda je závazek alespoň tři měsíce po lhůtě splatnosti. Z jejich obsahu tedy není možné dovodit existenci či splatnost závazků dlužníka. Z tohoto důvodu soud přistoupí k vydání usnesení, kterým dlužníka vyzve dle § 128 odst. 2 IZ k doplnění příloh insolvenčního návrhu.

⁸⁸KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 211.

Všechny předložené seznamy musí dlužník podepsat a výslovně v nich uvést, že jsou správné a úplné, což zlepšuje důkazní pozici s ohledem na trestněprávní odpovědnost dlužníka. Hrozba skutkové podstaty trestného činu poškozování věřitele ve smyslu § 256 odst. 1 písm. d) TZ musí být dostatečným motivem pro pravdivé a úplné zpracování příloh návrhu.

Obsahovým náležitostí těchto listin je věnována zvláštní pozornost, a to především proto, že při poctivém přístupu dlužníka při jejich vyhotovování mohou být významným zdrojem informací ovlivňujícím rychlý a účinný postup insolvenčního soudu při řešení krizové situace dlužníka. Předložení seznamu závazků a věřitelů dlužníkem pak má význam i z hlediska pozdější fáze insolvenčního řízení, které je vyhrazeno popírání přihlášených pohledávek. Dlužníku se totiž na jedné straně ukládá, aby do uvedeného seznamu zařadil i pohledávku, jejíž uplatnění věřitelem pokládá za nedůvodné, na druhé straně je však po něm žádáno, aby se výslovně vyjádřil k tomu, které z pohledávek věřitelů zařazených na seznam popírá a proč; obdobně to platí pro právo na uspokojení ze zajištění.⁸⁹

4.3.3 Insolvenční návrh věřitele

Podle ustanovení § 105 IZ je věřitel další subjektem, který má aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu. Povinnou součástí návrhu věřitele je přihláška jeho pohledávky, jejíž splatnost a oprávněnost v návrhu doložil. Ustanovení § 105 IZ vysvětluje důvodová zpráva tak, že v insolvenčním řízení uplatňují věřitelé své pohledávky vůči dlužníkovi pouze přihláškou a tak věřitel, který podá insolvenční návrh a přitom se nedomáhá uspokojení svého nároku (nepodá přihlášku), ve skutečnosti osvědčuje, že nemá žádný ekonomický zájem na insolvenčním řízení.

Ustanovení § 173 odst. 1 stanoví, že věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

Skutečnost, že pohledávky věřitele mohou být v insolvenčním řízení uplatněny pouze přihláškou, následně potvrzuje i ustanovení § 173 odst. 2 IZ, který doslova říká:

⁸⁹ - Důvodová zpráva k Zákonu č. 217/2009 Sb., o změně zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) k §104

„Přihlašují se i pohledávky, které již byly uplatněny u soudu, jakož i pohledávky vykonatelné včetně těch, které jsou vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí.“⁹⁰

Příhláška pohledávky věřitele musí být podána na příslušném formuláři. „Jestliže věřitel jako insolvenční navrhovatel ani přes řádnou výzvu insolvenčního soudu nedoplní insolvenční návrh o řádnou přihlášku své pohledávky v zákonem předepsané formulářové podobě (§ 176 zákona č. 182/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů a § 21 a § 22 vyhlášky č. 311/2007 Sb.), insolvenční soud odmítne insolvenční návrh podle § 128 odst. 2 uvedeného zákona.“⁹¹

Příhlášku pohledávky musí každý věřitel podat individuálně. Insolvenční zákon nepřipouští skupinové nebo hromadné přihlášky, a to ani v případě, že by se jednalo o skupinu stejných právních nároků, jako tomu např. může být u zaměstnanců dlužníka. V § 174 a následujících upravuje IZ náležitosti přihlášky pohledávky věřitele. Příhláška pohledávky a její přílohy se insolvenčnímu soudu podávají dvojmo, přičemž jeden stejnopis zůstává u příslušného soudu, zatímco druhý doručí soud insolvenčnímu správci. Příhláška musí obsahovat obecné náležitosti podání podle § 42 odst. 2 občanského soudního řádu, jako označení insolvenčního soudu, kdo přihlášku podává, v jaké věci a čeho se domáhá, datum a podpis věřitele. Další náležitosti upravuje IZ. Jsou jimi důvod vzniku přihlašované pohledávky, tedy uvedení skutečností, na nichž se nárok věřitele zakládá (předpokládá se stručné vyličení skutkového stavu), a výše tohoto nároku.

Listiny, jež mají být přílohami přihlášky pohledávky, uvádí § 22 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb. Patří mezi ně listiny, dokládající existenci věřitele – právnické osoby, např. výpis z obchodního rejstříku nebo obdobného registru. Dalšími přílohami jsou kopie smluv, soudních nebo jiných rozhodnutí a dalších listin dokládajících údaje uvedené v přihlášce pohledávky. Zákon nepožaduje, aby kopie těchto listin byly úředně ověřeny. Jedná se o obdobné listiny, které se obvykle přikládají k žalobě jako listinné důkazy. V případě, že je věřitel zastoupen na základě plné moci,

⁹⁰ Ustanovení §173 odst. 2 Zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.3.2008, sp.zn. KSUL 43 INS 384/2008, 1 VSPH 7/2008

je povinnou přílohou ohlášky pohledávky i písemná plná moc udělená věřitelem zmocněnci. Podpis zmocnitele na plné moci nemusí být úředně ověřen.⁹²

4.3.4 Odmítnutí insolvenčního návrhu

Zákon předpokládá, že podání insolvenčního návrhu je tak závažným zásahem do práv dlužníka a zároveň tak závažným zákonným nástrojem, jehož prostřednictvím se snaží věřitel získat své prostředky od dlužníka, že je na místě spravedlivě očekávat, že takovýto návrh bude vypracován a podán s veškerou pečlivostí.⁹³

Jestliže podaný insolvenční návrh neobsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti, nebo pokud je nesrozumitelný nebo neurčitý, insolvenční soud jej podle ustanovení § 128 odst. 1 IZ odmítne, jestliže nelze pro tyto nedostatky pokračovat v řízení. Učiní tak neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. Je důležité upozornit na poslední větu ustanovení § 128 odst. 1 IZ, která vylučuje užití ustanovení § 43 OSŘ. Toto vyloučení užití § 43 OSŘ způsobuje, že insolvenční soud po zjištění vad insolvenčního návrhu nebude vyzývat k odstranění těchto nedostatků návrhu výzvou obsahující poučení o způsobu odstranění vad návrhu.

V § 128 odst. 1 insolvenční zákon řeší situaci, kdy insolvenční návrh nemá povinné náležitosti, je nesrozumitelný a neurčitý. V tomto případě zákon jednoznačně stanoví, že takovýto insolvenční návrh insolvenční soud odmítne a zároveň stanoví, že pro toto řízení je použití § 43 OSŘ vyloučeno. Toto ustanovení totiž ukládá předsedovi senátu v řízení občanskoprávním, aby usnesením vyzval účastníka řízení k tomu, aby své podání opravil či doplnil. Vzhledem k tomu, že se pro insolvenční řízení podle insolvenčního zákona (§ 7 IZ) přiměřeně používá občanský soudní řád, bylo nutno pro insolvenční řízení uvedené ustanovení občanského soudního řádu vyloučit, a to proto, že v případě insolvenčního řízení, které je vázáno mimo jiné základními zásadami rychlosti a hospodárnosti, tento postup není přijatelný, a z tohoto důvodu je vyloučen přímo insolvenčním zákonem. Insolvenční řízení se tak dostává z hlediska procesního do obdobného režimu, jako je řízení o předběžném opatření podle občanského soudního řádu (§ 75a odst. 1 OSŘ), kde je nastolen obdobný režim jako v předmětném ustanovení insolvenčního zákona. Insolvenčnímu soudu insolvenční zákon ukládá, aby neprodleně,

⁹²KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 391.

⁹³tamtéž, s. 329.

nejdéle však ve lhůtě sedmi dnů poté, co byl insolvenční návrh podán, odmítl návrh trpící uvedenými vadami. Osobě, která takovýto návrh podává, nic nebrání v tom, aby se na příslušný soud obrátila znovu, a to s návrhem již bezvadným. Rozsáhlá judikatura, která byla od účinnosti insolvenčního zákona vydána soudy různých stupňů, výše uvedený komentář podporuje. Vyplývá z ní, že je věcí insolvenčního navrhovatele, aby byl návrh bezvadný, a pokud se jej insolvenční navrhovatel rozhodne doplnit, může to udělat pouze z vlastní iniciativy a do doby, než ve věci samé rozhodne insolvenční soud. Později učiněná doplnění jsou bez významu. Dále k množství věřitelů soud judikoval, že pokud je jediným věřitelem dlužníka Česká republika, jedná se o věřitele jediného, i když pohledávky za věřitelem uplatnilo více organizačních složek státu. Soud však také judikoval, dojde-li k odmítnutí insolvenčního návrhu, má dlužník vůči navrhovatelce právo na náhradu nákladů řízení podle § 146 odst. 3 OSŘ.⁹⁴

Je-li osoba navrhovatele natolik nedbalá, že její návrh není způsobilý k projednání, je plně opodstatněné na dané podání neprodleně reagovat odmítnutím takového návrhu, aby případná újma způsobená podáním vadného návrhu byla co nejmenší. Navrhovatel, který vadný návrh předložil insolvenčnímu soudu, nic nebrání tomu, aby po právní moci usnesení o odmítnutí insolvenčního návrhu podal řádný návrh znovu. Rozhodnutí o odmítnutí návrhu nezakládá překážku *res iudicata*.

Rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu se doručuje obecně vyhláškou, zveřejněním písemností na úřední desce soudu a v insolvenčním rejstříkům. Zvláštním způsobem se doručuje rozhodnutí insolvenčnímu navrhovateli a dlužníkovi. Proti odmítnutí insolvenčního návrhu se může odvolat pouze insolvenční navrhovatel.

Jiná situace nastane v případě, kdy k insolvenčnímu návrhu nejsou připojeny zákonem požadované přílohy, nebo neobsahují-li stanovené náležitosti. V tomto případě určí insolvenční soud navrhovateli lhůtu k doplnění návrhu, která však nesmí být delší než 7 dní. Nedoplní – li navrhovatel ve stanovené lhůtě svůj insolvenční návrh, soud jej dle § 128 odst. 2 IZ odmítne.

Ustanovení § 128 odst. 3 IZ dále upravuje povinnost dlužníka, který není insolvenčním navrhovatelem, podat přílohy podle § 104 odst. 1 IZ, jestliže si je od něho insolvenční soud vyžádá. Má-li insolvenční navrhovatel vůči dlužníkovi vykonatelnou

⁹⁴KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 244-245.

pohledávku, pak má tuto povinnost dlužník vždy. Soudní rozhodnutí týkající dodání listin podle §104 odst. 1 doručuje insolvenční soud zvláště dlužníkovi, proti tomuto rozhodnutí není odvolání přípustné. Tedy i v případě podaného insolvenčního návrhu věřitelem je nutné shromáždit podklady potřebné k rozhodnutí soudu o úpadku dlužníka a vzhledem k tomu, že jimi disponuje pouze dlužník, soud jej vyzve k jejich zaslání.

V současné době lze konstatovat, že ve srovnání s předešlými lety, kdy nabyly účinnosti insolvenční zákon, se počet odmítnutých insolvenčních návrhů stále snižuje. Je to dáno také vznikem bezplatných právních poraden při finanční tísní, které dlužníky obeznámí o náležitostech insolvenčních návrhů. Dalším důvodem tohoto méně častého odmítání je rovněž ustálenější rozhodovací praxe insolvenčních soudů.

Přesto by se dalo říci, že stále existují různé názory a přístupy jednotlivých soudů či senátů v posuzování insolvenčních návrhů. Některá stanoviska k rozhodnutí o návrhu však již ustálila judikatura. Například spornou problematiku, zda stačí, aby byly veškeré rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek či hrozící úpadek dlužníka, uvedeny pouze v přílohách návrhu, vyřešil svým usnesením ze dne 26.2.2009 Nejvyšší soud, sp.zn. KSBR 31 INS 1583/2008, 29 NSČR 7/2008, ve kterém stanovil, že „ přestože Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi připustil, že vylíčení rozhodujících skutečností může mít – zprostředkovaně – původ i v odkazu na listinu, která byla připojena k žalobě jako její příloha, tak se jedná o výjimku ze zásady, že vylíčení rozhodujících skutečností má obsahovat samotná žaloba, a jako výjimka by měla být aplikována restriktivně. Jinak řečeno, povinnost vylíčit v insolvenčním návrhu rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek či hrozící úpadek dlužníka, není splněna tím, že insolvenční návrhovaatel ohledně těchto skutečností odkáže na listinný důkaz, který připojí k insolvenčnímu návrhu jako přílohu“.⁹⁵

Základem pro rozhodnutí o úpadku dlužníka je pouze srozumitelný a určitý návrh opatřený náležitostmi dle § 103 IZ a zákonem požadovanými přílohami obsahujícími údaje uvedené v § 104 IZ. Soudní praxe dovodila, že vzhledem k závažnosti dopadů, jež může i vadný insolvenční návrh vyvolat v poměrech třetích osob, je nutno i v případě insolvenčního návrhu podávaného dlužníkem trvat na zákonem předepsaném vylíčení rozhodujících skutečností, které osvědčují úpadek nebo hrozící úpadek (§ 103 odst. 2 IZ), mezi něž patří mimo jiné i konkrétní údaje o

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.2.2009, sp.zn. KSBR 31 INS 1583/2008, 29 NSČR 7/2008

věřitelích, kteří mají za dlužníkem splatnou pohledávku. Tuto povinnost nelze mít proto za splněnou tím, že insolvenční návrhovač ohledně těchto skutečností odkáže na listinný důkaz, který připojí k insolvenčnímu návrhu jako přílohu.⁹⁶

Výše zmiňovaný obsahový nedostatek insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení, kdy není vůbec uvedena splatnost jednotlivých závazků dlužníka, obecně patří k nejčastějším důvodům vedoucím k odmítnutí insolvenčního návrhu.

4.4 Návrh na povolení oddlužení

Dlužník, který chce svůj úpadek řešit oddlužením, musí podat návrh na povolení oddlužení společně s insolvenčním návrhem. Lhůta pro podání návrhu na povolení oddlužení spadá v insolvenčním řízení zahájeném na návrh dlužníka v jedno s okamžikem podání návrhu, tedy s okamžikem zahájení samotného insolvenčního řízení.

Návrh na povolení oddlužení může podat pouze dlužník, který není podnikatelem, a to na zákonem stanoveném formuláři.

Z tohoto formuláře pak vyplývá povinnost, která je stanovena v § 390 odst. 1 insolvenčního zákona, že dlužník, který podává návrh na zahájení insolvenčního řízení, musí společně s návrhem na povolení oddlužení podat také insolvenční návrh. Aby insolvenční soud vůbec mohl přistoupit k posuzování samotného návrhu na povolení oddlužení, musí nejprve posoudit, zda insolvenční návrh má náležitosti stanovené insolvenčním zákonem. Insolvenční soud tak, přestože se jedná o jedno podání, přistupuje k tomuto formuláři dvojnásobem. Nejdříve zkoumá podmínky, které umožňují rozhodnout o úpadku dlužníka a až následně podmínky pro rozhodnutí o způsobu řešení úpadku.

Věřitel není oprávněn navrhnout, aby byl úpadek dlužníka řešen oddlužením. Tato skutečnost však neznamená, že věřitel nemůže podat insolvenční návrh proti dlužníku, který není podnikatelem. Podá-li insolvenční návrh věřitel, má dlužník právo navrhnout řešení svého úpadku oddlužením. V tomto případě zákon dlužníku v § 390 IZ poskytuje třicetidenní lhůtu, počítanou ode dne doručení stejnopisu insolvenčního návrhu věřitele

⁹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.11.2010, sp.zn. KSUL 77 INS 5819/2010, 3 VSPH 501/2010

dlužníkovi, ve které má možnost podat návrh na povolení oddlužení. Tato lhůta je však propadná, což znamená, že k pozdě podanému návrhu na povolení oddlužení soud nepřihlíží. Insolvenční zákon dle § 83 odst. 1 nepřipouští prominutí zmeškané lhůty. Insolvenční soudu je proto povinen dlužníka o jeho povinnosti a možných následcích poučít. Návrh na povolení oddlužení, který by dlužník podal po marném uplynutí lhůty insolvenční soud odmítne. Toto rozhodnutí se pak doručuje dlužníku, který návrh podal, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru.

4.4.1 Náležitosti návrhu na povolení oddlužení

Návrh na povolení oddlužení lze podat pouze na předepsaném formuláři a musí kromě obecných náležitostí podání obsahovat údaje stanovené v ustanovení § 391 insolvenčního zákona a v ustanovení § 23 vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (dále jen vyhláška č. 311/2007 Sb.), které pro návrh na povolení oddlužení stanovují specifické požadavky.

Nová podoba formuláře, která odráží změny provedené vyhláškou č. 70/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, a stejně tak i návod na vyplnění tohoto formuláře jsou zveřejněny ministerstvem spravedlnosti na internetových stránkách www.insolvenčni-zakon.justice.cz.

Z ustanovení § 391 a následující IZ vyplývá, že návrh na povolení oddlužení musí obsahovat přesné označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat. Fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm, právnická osoba musí být označena názvem, sídlem a identifikačním číslem); samozřejmostí je označení insolvenčního soudu, kterému je návrh určen, datum a podpis návrhu. Pokud je dlužník zastoupen advokátem, může být podpis advokáta nahrazen otiskem podpisového razítka, jehož vzor byl uložen u soudu, kterému je podání určeno.⁹⁷

Dále je dlužník povinen uvést údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech a údaje o jeho příjmech za poslední 3 roky, a to bez ohledu na to, jestli je dlužníkem navrhováno oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře.

⁹⁷KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 934.

Položku příjmů dosažených i očekávaných budou tvořit veškeré druhy příjmů dosahovaných dlužníkem (příjmy ze závislé činnosti, z kapitálového nebo i jiného majetku včetně příjmů z pronájmu). Pokud návrh na oddlužení podá osoba, která byla dříve podnikatelem, musí uvést i příjmy dosažené z podnikání nebo z jiné samostatné výdělečné činnosti.⁹⁸

Další náležitosti návrhu na povolení oddlužení jsou upraveny § 23 vyhlášky č. 311/2007 Sb. Mezi tyto náležitosti patří údaje o insolvenčních řízeních či jiných řízeních řešících úpadek dlužníka, které byly vedeny v posledních 5 letech, dále údaje o nezahrazených pravomocných odsouzeních dlužníka pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy a podrobný popis okolností, z nichž lze usuzovat na výši hodnoty plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé dlužníka, tj. musí uvést skutečnosti, ze kterých vyplývá, že hodnota plnění ve prospěch nezajištěných věřitelů bude vyšší než 30 % hodnoty jejich pohledávek.

Dlužník by měl také podle uvedené vyhlášky prohlásit, že není podnikatelem a že údaje uvedené v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách jsou pravdivé.

Dalším důležitým údajem v návrhu na povolení oddlužení, je údaj o rozsahu dlužníkových vyživovacích povinností. Tato informace je důležitá při výpočtu splátky, která by mohla být odváděna věřitelům. Důležitým kritériem je tzv. nezabavitelná částka, která je tím vyšší, čím více má dlužník (osoba žádající o oddlužení) vyživovacích povinností. Tato částka nesmí být dlužníku nikdy stržena z jeho příjmu (musí mu vždy zůstat), aby ten z ní mohl zajistit vyživovaným osobám základní potřeby.

Částku na vyživovanou osobu lze uplatnit na manžela povinného, kdy se započítává jedna čtvrtina nezabavitelné částky, i když má samostatný příjem. Na dítě, jež manželé společně vyživují, se započítává jedna čtvrtina nezabavitelné částky každému manželovi zvlášť, jsou-li srážky prováděny ze mzdy obou manželů. Jedna čtvrtina nezabavitelné částky se nezapočítává na žádného z těch, v jejichž prospěch byl nařízen výkon rozhodnutí pro pohledávky výživného, jestliže výkon rozhodnutí dosud trvá. K zápočtu částky na manžela (manželku) není podmínkou, aby žili ve společné domácnosti s povinným. Příslušná nezabavitelná částka se nezapočítává na osobu, v

⁹⁸tamtéž

jejíž prospěch byla nařízena exekuce pro pohledávky výživného, jestliže výkon rozhodnutí dosud trvá; je-li však výživné sráženo na základě dohody o srážkách ze mzdy, je třeba příslušnou nezabavitelnou částku na tuto vyživovanou osobu započítat.⁹⁹

Vyživovací povinnost upravuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. Stanoví vzájemnou vyživovací povinnost rodičů a dětí, vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými čili alimentární povinnost mezi potomky a předky; vyživovací povinnost mezi manžely; výživné (pro) rozvedeného manžela a příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce. Dále pak zákon o registrovaném partnerství upravuje alimentární povinnost mezi osobami stejného pohlaví za trvání jejich registrovaného partnerství, jakož i po jeho zániku zrušením. V případě jiných vyživovacích povinností, než stanovených zákonem, tedy např. vyživovací povinnosti, kterou si dobrovolně (mimo resp. nad rámec zákona) poskytují kupř. spolužijící osoby, zejména se to týká faktických – nesezdaných soužití muže a ženy, tedy druha a družky, nelze na takto vyživované osoby započítávat příslušnou nezabavitelnou částku. Základní (celkovou) nezabavitelnou částku (určitého povinného) stanovíme jako součet nezabavitelné částky na povinného a všech nezabavitelných částek na vyživované osoby.¹⁰⁰

Podle ustanovení § 393 odst. 1 IZ neobsahuje-li návrh na povolení oddlužení všechny náležitosti nebo je nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud usnesením vyzve osobu, která jej podala, k jeho opravě nebo doplnění v určené lhůtě, která nesmí být delší než 7 dnů. Současně ji poučí, jak má opravu nebo doplnění provést. Dále dle odst. 1 ustanovení § 393 IZ postupuje insolvenční soud i tehdy, nejsou-li k návrhu na povolení oddlužení připojeny zákonem požadované přílohy nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti (§ 393 odst. 2 IZ).

Výše uvedené zákonné ustanovení je zvláštní úpravou ve vztahu k § 43 OSŘ. Insolvenční soud musí dlužníku ve své výzvě přesně specifikovat předmětnou vadu návrhu a zároveň dlužníku vysvětlit, jakým způsobem má být vada odstraněna. Co se

⁹⁹ EPRAVO.CZ top články. Nové nezabavitelné částky.[online] [Citováno dne 2011-03-30] Dostupné na <<http://epravo.cz/top/clanky/nove-nezabavitelne-castky-nezabavitelne-minimum-pri-srazkach-ze-mzdy-po-valorizaci-pro-rok-2011-srazky-ze-mzdy-po-valorizaci-nezabavitelnych-castek-pro-r-2011-70077.html>>

¹⁰⁰ EPRAVO.CZ články. Nové nezabavitelné částky.[online] [Citováno dne 2011-03-30] Dostupné na <<http://epravo.cz/top/clanky/nove-nezabavitelne-castky-nezabavitelne-minimum-pri-srazkach-ze-mzdy-po-valorizaci-pro-rok-2011-srazky-ze-mzdy-po-valorizaci-nezabavitelnych-castek-pro-r-2011-70077.html>>

týče lhůty k odstranění vad, tak dlužníku může být poskytnuta maximální lhůta 7 dnů od dne doručení usnesení. Soud však často určuje i lhůtu kratší, obvykle 5 dnů. Krajský soud v Ústí nad Labem však výjimečně poskytuje dlužníku lhůtu 14 dnů pouze u výzvy na doplnění návrhu na povolení oddlužení o aktuální znalecký posudek (tzn. znalecký posudek vypracovaný znalcem za podmínek podle zákona č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících, nikoliv pouze ocenění realitní kanceláře), který dokládá obvyklou tržní cenu dlužníkovu majetku, který slouží k zajištění, nebo nemovitosti. V kratším časovém úseku by pro navrhovatele bylo jistě dosti problematické takový znalecký posudek pro soud opatřit.

4.4.2 Odmítnutí návrhu na povolení oddlužení

Ustanovení § 393 odst. 3 IZ stanoví, že insolvenční soud odmítne návrh na povolení oddlužení, není-li přes jeho výzvu řádně doplněn a v řízení o něm nelze pro tento nedostatek pokračovat nebo nejsou-li k němu přes jeho výzvu připojeny zákonem požadované přílohy anebo neobsahují-li tyto přílohy přes jeho výzvu stanovené náležitosti.

Mnohdy se stává, že dlužníci nestihnou doplnit svůj návrh na povolení oddlužení v poměrně krátké lhůtě, kterou jim soud uloží. Podle ustanovení § 83 IZ není prominutí zmeškání lhůty v insolvenčním řízení přípustné. Insolvenčnímu soudu pak nezbyvá nic jiného, než návrh na povolení oddlužení odmítnout a současně rozhodnout o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem. Toto je hlavní rozdíl mezi odmítnutím návrhu na povolení oddlužení a insolvenčního návrhu, kdy v případě odmítnutí insolvenčního návrhu insolvenční řízení dlužníka končí, kdežto u odmítnutí návrhu na povolení oddlužení řízení nekončí, ale jedná se o insolvenčním návrhu. Proto by dlužníci při podávání návrhu na povolení oddlužení měli dbát na to, aby své návrhy včetně všech příloh měli hned pečlivě připravené, neboť konkursní řízení je pro dlužníky z hlediska řešení jejich závazků o mnoho nevýhodnější než oddlužení – tedy v případě, že by soud odmítl návrh na povolení oddlužení a rozhodl o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem.

Insolvenční soud by však před tím, než návrh na povolení oddlužení odmítne, měl zvážit, zda přes neodstranění vad návrhu nebo jeho příloh opravdu nelze v řízení pokračovat. Tedy pokud dlužník například reaguje na výzvu soudu, tak že vady návrhu

odstraní pouze částečně, měl by soud rovněž přihlídnout ke snaze dlužníka nedostatek napravit, a k závažnosti výše uvedené vady návrhu.

4.4.3 Příjmy dlužníka

Pro účely oddlužení plněním splátkového kalendáře se za příjem dlužníka pokládá nejen příjem z trvalého pracovního poměru, ale i jiné příjmy. Při rozhodování o tom, který příjem lze použít pro oddlužení a který nikoliv, vychází insolvenční soud z ustanovení § 299 odst. 1 OSŘ, které vymezuje příjmy podléhající výkonu rozhodnutí nebo exekuci pozitivně a z ustanovení § 317 odst. 2 OSŘ, které naopak vylučuje provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce u některých příjmů.

Kromě mzdy nebo platu podléhá srážkám odměna z dohody o pracovní činnosti, odměna za pracovní nebo služební pohotovost, odměna členů zastupitelstva územních samosprávných celků a dávky státní sociální podpory, které nejsou vypláceny jednorázově. Srážky se dále provádějí z příjmů, které povinnému nahrazují odměnu za práci nebo jsou poskytovány vedle ní, jimiž jsou náhrada mzdy nebo platu, nemocenské, ošetrovné nebo podpora při ošetřování člena rodiny, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, peněžitá pomoc v mateřství, důchody, stipendia, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci, odstupné, popřípadě obdobná plnění poskytnutá v souvislosti se skončením zaměstnání, peněžitá plnění věrnostní nebo stabilizační povahy poskytnutá v souvislosti se zaměstnáním a úrazový příspěvek, úrazové vyrovnání a úrazová renta.

Postižitelnými příjmy ve smyslu § 299 naopak nejsou výživné přiznané rozhodnutím soudu i vyplácené na smluvním základě podle § 85 až 95 zákona o rodině, tedy plynoucí ze vzájemné vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi, mezi ostatními příbuznými, mezi manžely, rozvedenými manžely, ale i nárok na výživné neprovdané matky, stejně jako výživné registrovaných partnerů. Srážkám dále nepodléhají peněžité dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi a z dávek státní sociální podpory (vedle jednorázově vyplácených dávek) příspěvek na bydlení. Mezi peněžité dávky sociální péče patří například příspěvek na péči, který se poskytuje osobám závislým na pomoci jiné fyzické osoby za účelem zajištění potřebné pomoci podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou upraveny zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, přičemž dávkami v systému pomoci v hmotné nouzi jsou

příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. Oba uvedené zákony přesně stanovují podmínky, při kterých vzniká nárok na plnění z těchto dávek. U státní sociální podpory rozlišuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, dávky poskytované v závislosti na výši příjmu (přídavek na dítě, sociální příplatek a příspěvek na bydlení) a ostatní dávky (rodičovský příspěvek, dávky péstounské péče, porodné a pohřebné), které se vyplácí vždy bez ohledu na velikost příjmů rodiny. Výkonu rozhodnutí nebo exekuci tedy konkrétně nepodléhá pouze příspěvek na bydlení, porodné a pohřebné.

4.4.4 Výpočet splátky pro oddlužení plněním splátkového kalendáře

Jak již bylo výše uvedeno, při výpočtu splátky, která by mohla být dlužníkem odváděna věřitelům, je důležitým kritériem tzv. nezabavitelná částka, která je tím vyšší, čím více má dlužník (osoba žádající o oddlužení) vyživovacích povinností. Tato částka nesmí být dlužníku nikdy stržena z jeho příjmu (musí mu vždy zůstat), aby ten z ní mohl zajistit sobě a vyživovaným osobám základní potřeby. Dlužníku nelze v rámci oddlužení zabavit veškeré jeho příjmy, ale pouze ty, které podléhají výkonu rozhodnutí nebo exekuci.

Výše přípustných srážek ze mzdy se určí podle ustanovení § 276 a násl. občanského soudního řádu. Srážky se provádějí z čisté mzdy, která se vypočte tak, že se od mzdy odečte záloha na daň z příjmů fyzických osob sražená z příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění. Pokud má dlužník více příjmů, vypočte se čistý příjem u každého z nich. Ze součtu takto upravených příjmů se pak dlužníku nesmí srazit základní částka, jejíž výpočet stanovuje nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách) ve spojení s ustanovením § 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a ustanovením § 26 odst. 1 písm. a) zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní sociální podpoře“). Základní částka, která nesmí být podle ustanovení § 278 OSŘ sražena dlužníku z měsíční mzdy, je rovna úhrnu dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu (dále jen

„nezabavitelná částka“) na osobu dlužníka a jedné čtvrtiny nezabavitelné částky na každou osobu, které je povinen poskytovat výživné. Částka životního minima jednotlivce činí 3.126,- Kč. Částka normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu se stanoví pro byt užívaný na základě nájemní smlouvy v obci od 50 000 do 99 999 obyvatel (bez ohledu na to, v jaké obci dlužník skutečně žije) a na rozdíl od částky životního minima jednotlivce každým rokem narůstá. Její výši stanovuje vláda nařízením vždy na následující kalendářní rok. V roce 2008 činila tato částka 3.155,- Kč, v roce 2009 byla 3.804,- Kč, pro rok 2010 je stanovena ve výši 4.597,- Kč. V roce 2011 se normativní náklady na bydlení zvýšily na částku 4.863,- Kč, díky tomu se zvýšila i základní nezabavitelná částka na 5.326,- Kč na dlužníka a 1.332,- Kč na každou další vyživovanou osobu. V roce 2012 se normativní náklady na bydlení zvýšily na částku 5.352,- Kč, díky tomu se zvýšila i základní nezabavitelná částka na 5.841,- Kč na dlužníka. V roce 2013 se normativní náklady na bydlení vyšplhaly na částku 5.687,- Kč, díky tomu se zvýšila i základní nezabavitelná částka na 6.064,- Kč na dlužníka.

Pro dlužníka je takovéto navyšování normativních nákladů na bydlení výhodné, neboť mu v konečném důsledku zůstane z jeho příjmů vyšší částka než dříve.

Jestliže dlužník nemá žádnou vyživovací povinnost, je jeho nezabavitelná částka shodná s částkou základní. Pouze v případě, kdy dlužník má k někomu vyživovací povinnost, připočte se k nezabavitelné částce jedna čtvrtina nezabavitelné částky za každou vyživovanou osobu. Zjištěná základní částka se zaokrouhlí na celé koruny nahoru a odečte se od čisté mzdy dlužníka. Ze zbytku čisté mzdy pak lze bez omezení srazit vše nad součet životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu. Zbytek čisté mzdy se zaokrouhlí směrem dolů na částku dělitelnou třemi a vyjádřenou v celých korunách, přičemž s ohledem na plně zabavitelnou částku mohou tyto třetiny činit maximálně 2.663,- Kč, přičemž výkonem rozhodnutí lze postihnout pouze druhou a třetí třetinu. Tato částka se případně přičte k částce plně zabavitelné a jejich součet tvoří celkovou sumu zabavitelnou dlužníku. Naopak dlužníku musí vždy zůstat a být vyplacena celá základní částka, případná drobná částka vzniklá zaokrouhlením zbytku čisté mzdy a třetí třetina zbytku čisté mzdy.

Od 1. 1. 2012 došlo k poměrně významnému zvýšení základní nezabavitelné částky, jakož i hranice plně zabavitelného zbytku čisté mzdy (tzv. výpočtové základny),

uplatňovaných při, zvláště exekučních, srážkách ze mzdy a obdobných příjmů, což v praxi v kontextu s tím, že v důsledku finanční krize a hospodářské recese a z nich vyplývajících nejrůznějších úsporných opatření, včetně toho, že nelze předpokládat nárůst, ale spíše stagnaci, výše mezd, povede k nižším srážkám ze mzdy a prodloužení doby splácení dluhů věřitelům. Plátce mzdy (zaměstnavatel) uplatní nově vypočtené nezabavitelné částky poprvé za výplatní období, do něhož připadne den, od něhož se tyto částky zvyšují. Nové nezabavitelné částky ovlivňují (až) mzdu za měsíc leden 2012, zúčtovanou a vyplácenou v únoru 2012, zatímco mzda za měsíc prosinec 2011 vyplácená v lednu 2012 bude (ještě) zúčtována podle dosavadních nezabavitelných částek.¹⁰¹

Pro insolvenční soud je takovýto výpočet závazný a nemůže proto uplatnit jinou výši srážek. Jedinou výjimkou je schválení jiné výše měsíčních splátek dlužníku, přičemž i to je podmiňováno splněním zákoných podmínek uvedených v § 398 odst. 4 IZ.

4.4.5 Žádost o nižší splátky

Dle § 391 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), dále jen IZ, může dlužník, který navrhuje oddlužení plněním splátkového kalendáře, v návrhu na povolení oddlužení požádat insolvenční soud o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek. V takovém případě musí v návrhu na povolení oddlužení uvést také výši navrhovaných měsíčních splátek nebo způsob jejich určení a vysvětlit důvody, které vedly k jeho úpadku. Ustanovení § 395 tím není dotčeno. Podle § 391 odst. 3 IZ návrh na povolení oddlužení lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis. Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup a tato služba nesmí být zpoplatněna.

Podle § 398 odst. 4 insolvenčního zákona, dlužníku, který o to požádal v návrhu na povolení oddlužení, může insolvenční soud stanovit jinou výši měsíčních splátek. Učiní tak jen tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé, bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek, anebo stejná nebo vyšší než hodnota plnění, na které se tito

¹⁰¹ EPRAVO.CZ top články. Nové nezabavitelné částky.[online] [Citováno dne 2011-11-30] Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nove-nezabavitelne-castky-nezabavitelne-minimum-pri-srazkach-ze-mzdy-pro-rok-2012-78512.html>>

věřitelé s dlužníkem dohodli. Přitom dále přihlédne k důvodům, které vedly k dlužníkovu úpadku, k celkové výši dlužníkových závazků, k dosavadní a očekávané výši dlužníkových příjmů, k opatřením, která dlužník činí k zachování a zvýšení svých příjmů a ke snížení svých závazků, a k doporučení věřitelů. Dlužníkovým návrhem jiné výše měsíčních splátek není insolvenční soud vázán a k opožděné žádosti dlužníka soud nepřihlíží.

Z citovaných ustanovení jsou zřejmé podmínky, za nichž se stanoví výše měsíčních splátek, k nimž je dlužník povinen při oddlužení plněním splátkového kalendáře. Požaduje-li dlužník, aby mu soud stanovil nižší měsíční splátky, k nimž by byl jinak povinen podle § 398 odst. 3 IZ, je třeba, aby o to požádal již v návrhu na povolení oddlužení, jenž lze podat jen na předepsaném formuláři, který je k dispozici na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti; k opožděné žádosti nelze přihlédnout. V takovém případě musí v návrhu na povolení oddlužení uvést také výši navrhovaných měsíčních splátek nebo způsob jejich určení a vysvětlit důvody, které vedly k jeho úpadku.¹⁰²

Vyhláškou č. 70/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, došlo ke změně podoby formuláře návrhu na povolení oddlužení, která odráží změny provedené vyhláškou č. 70/2011 Sb., a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, a která je zveřejněna ministerstvem spravedlnosti na internetových stránkách www.insolvencnizakon.cz. V tomto novém formuláři již existuje speciální kolonka č. 15, jejímž zaškrtnutím může dlužník navrhnout, aby insolvenční soud stanovil nižší než zákonem určené splátky. Tuto kolonku dřívější formulář návrhu na povolení oddlužení neobsahoval a ani pokyny k jeho vyplnění neobsahovaly jakékoliv poučení o možnosti dlužníka žádat v návrhu o nižší výši splátek, proto často dlužníci při podání návrhu na povolení oddlužení o existenci tohoto institutu vůbec nevěděli a tudíž ani neměli žádný prostor pro podání této žádosti. Ustanovení § 23 vyhlášky č. 311/2007 Sb. již, na rozdíl od stavu předešlého, reflektují zákonnou úpravu (§ 391 odst. 2 IZ).

Zákon č. 217/2009 Sb. s účinností od 20.07.2009 nově umožnil odklon od striktně stanoveného způsobu určení výše splátek ve prospěch pružnějšího řešení.

¹⁰² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26.7.2010, sp.zn. KSUL 44 INS 3230/2010, 1 VSPH 528/2010

Dlužník je nově povinen se v návrhu na povolení oddlužení výslovně vyjádřit, zda navrhuje konkrétní způsob oddlužení či nikoliv [§ 391 odst. 1 písm. d) a odst. 2 IZ]. Navrhne-li dlužník oddlužení plněním splátkového kalendáře, může zároveň navrhnout jinou (nižší) výši měsíčních splátek, než jaká by byla stanovena za použití § 398 odst. 3 IZ. Bonusem pro nezajištěné věřitele a jejich motivačním faktorem bude nepochybně vyšší zaručená míra uspokojení jejich pohledávek oproti standardnímu splátkovému kalendáři (nejméně 50 %, pokud se s dlužníkem nedohodnou jinak). Svůj souhlas s nižším než zákonem garantovaným minimálním uspokojením by měli věřitelé udělit způsobem stanoveným v § 392 odst. 1 písm. c) a odst. 2 IZ. Věřitelé se na schůzi svolané k hlasování o způsobu oddlužení anebo při hlasování mimo schůzi (§ 399 až 402 IZ) vyjádří také k tomu, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení nižších splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře. Shledá-li soud po posouzení všech podstatných skutečností (§ 391 odst. 2 a § 398 odst. 4 IZ), že jsou dány důvody pro stanovení nižší než standardní výše splátek, může dlužníkově žádosti vyhovět, přestože se nemusí ztotožnit s jím navrhovanou konkrétní výší splátek. O žádosti o nižší splátky bude insolvenční soud rozhodovat na základě doporučení věřitelů (jímž však není vázán) až v usnesení, kterým schválí oddlužení plněním splátkového kalendáře (§ 406 IZ).¹⁰³

O jednom z konkrétních případů z praxe, kdy se insolvenční soud neztotožnil s dlužníkem navrhovanou výší splátek a následně jeho další žádost o nižší splátky zamítl, hovoří judikát Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 01. 2012, č.j. KSUL 77 INS 2422/2011 3 VSPH 1241/2011-B-29. Krajský soud v Ústí nad Labem v insolvenčním řízení dlužnice usnesením rozhodl, že se zamítá její žádost o snížení splátek, přičemž v odůvodnění svého usnesení soud prvního stupně uvedl, že příslušným usnesením schválil oddlužení dlužnice splátkovým kalendářem a výrokem II. tohoto usnesení pak částečně vyhověl žádosti dlužnice o stanovení jiné výše měsíčních splátek určené věřitelům a na odměnu a náhradu hotových výdajů insolvenčního správce když ji stanovil ve výši 5.600,- Kč, tedy rozdílně oproti původní požadované částce. Přibližně za měsíc ode dne nabytí právní moci výše zmíněného usnesení, byla soudu doručena další žádost dlužnice, kterou se domáhala snížení již stanovených splátek zejména z

¹⁰³KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 968.

důvodu poklesu jejího příjmu. Žádost dlužnice soud projednal a dospěl k závěru, že od doby, kdy rozhodl o schválení oddlužení dlužnice splátkovým kalendářem a kdy stanovil měsíční splátku ve výši 5.600,- Kč, nedošlo k podstatným změnám v příjmových a výdajových poměrech dlužnice a ani v dalších okolnostech rozhodných pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek, žádost dlužnice zamítl. Proti tomuto usnesení se dlužnice včas odvolala a namítala, že při jednání navrhovala stanovit měsíční splátku jen ve výši 4.500,- Kč měsíčně s tím, že i při splátce 4.000,- Kč by nezajištěným věřitelům – po úhradě odměny insolvenčního správce – zaplatila více než 50% jejich pohledávek.

Vrchní soud v Praze přezkoumal napadené usnesení i řízení jemu předcházející a dospěl k závěru, se soud prvního stupně s žádostí dlužnice o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dostatečně nevypořádal. Při svém rozhodování zjevně nevzal v úvahu všechny okolnosti věci, včetně výše pohledávek pojatých do splátkového kalendáře (při zohlednění jejich očekávaného uspokojení mimořádnou splátkou ze zadržených neoprávněných exekučních srážek) a výše srážky, která by postačovala k jejich vyššímu než padesátiprocentnímu uspokojení (se zapravením nároků insolvenčního správce) a která by současně dlužnici umožnila zajištění nejnnutnějších existenčních potřeb. Těmto kritériím zjevně neodpovídala soudem stanovená splátka ve výši 5.600,- Kč, která – jakkoli je nižší než příslušná zákonná splátka – znamenala úplné uspokojení nároků správce i nezajištěných věřitelů (ještě před uplynutím pětiletého plánu oddlužení) za cenu, že se dlužnice s nezletilým synem ocitla v neudržitelné sociální situaci. Právě k těmto okolnostem je třeba při rozhodování o žádosti o nižší splátky přihlížet. Přitom nelze přehlédnout, že v daném případě i insolvenční správce žádost dlužnice o nižší splátku podporoval, a ani přihlášení věřitelé této žádosti nijak neoponovali, když svého práva vyslovit se (svým hlasováním) k věci odmítavě žádný z nich neužil. Usnesení o schválení splátkového kalendáře je z povahy věci rozhodnutím, jež se vydává s klauzulí změněných poměrů (*cum clausula rebus sic stantibus*), a tedy k jeho revizi insolvenční soud přistoupí kdykoli, i bez návrhu, pokud pro věc rozhodné okolnosti jeho změnu vyžadují. Z uvedených důvodů odvolací soud

napadené usnesení zrušil podle § 219a odst. 1 písm. a) a § 221 odst. 1 písm. a) OSŘ a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.¹⁰⁴

4.4.6 Výživné stanovené soudem nebo dohodou

Takto stanovené výživné je rovněž významnou skutečností pro zjištění hodnoty plnění dlužníka u oddlužení plněním splátkového kalendáře. Soud může stanovit výživné buď schválením dohody rodičů o plnění vyživovací povinnosti, odpovídá-li tato dohoda zájmům nezletilého dítěte, nebo svým vlastním rozhodnutím, pokud rodiče či jeden z rodičů neplní dobrovolně svou vyživovací povinnost nebo rozhoduje-li soud o svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů. U nezletilých dětí je vyžadováno, aby i dohoda o výši výživného byla schválena soudem.

Pohledávky na výživném představují ze zákona dle § 169 odst. 1 písm e) IZ pohledávky za majetkovou podstatou, které mají v insolvenčním řízení právo na přednostní uspokojení před pohledávkami ostatních nezajištěných věřitelů, přičemž oproti nim se nepřihlašují a nepřezkoumávají. Uplatňují se vůči insolvenčnímu správci pořadem práva tak, jako by insolvenční správce byl v nich dlužníkem (§ 203 odst. 1 IZ), a správce je pak zákonem předepsaným přednostním způsobem uspokojuje z majetkové podstaty (§ 202 odst. 3 IZ), v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře je uspokojuje z příjmů splátkovým kalendářem postižených. Obecně vzato tak věřiteli pohledávky za podstatou dlužník nemůže zabránit v uplatnění a uspokojení této jeho pohledávky v insolvenčním řízení tím, že ji soudu neuvede. Jakmile soud při oddlužení splátkovým kalendářem pohledávky na výživném ze zákona zjistí, změnou rozhodnutí o schválení oddlužení je do splátkového kalendáře co přednostní pohledávky pojme, a to s tím, že i případný dluh z tohoto titulu musí být splátkami přednostně zcela uhrazen.¹⁰⁵

Výše uvedená vyživovací povinnost musí být zohledněna při zjišťování základní částky, která nesmí být podle ustanovení § 278 OSŘ dlužníku sražena. K nezabavitelné částce tak nebude přičtena jedna čtvrtina nezabavitelné částky za každou takovou vyživovanou osobu, ale stanovené výživné bude odečteno z celkové výše zabavitelných

¹⁰⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.1.2012, sp.zn. KSUL 77 INS 2422/2011, 3 VSPH 1241/2011

¹⁰⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.8.2010, sp.zn. KSUL 45 INS 8999/2009, 3 VSPH 535/2010

příjmů dlužníka za 5 let stejně jako odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce.

V rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 4. 2009, sp. zn. KSBR 37 INS 4592/2008, 2 VSOL 66/2009 bylo konstatováno, že pohledávky na výživném, které vzniknou až po rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, musí být uspokojeny z majetkové podstaty. Pro tento závěr je rozhodující stav v době vynesení rozhodnutí o schválení oddlužení (ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona, ustanovení § 154 odst. 1 OSŘ) a ke změnám, které případně mohou v budoucnu nastat (zánik vyživovací povinnosti), nelze přihlížet. Závěr soudu prvního stupně, že o částku soudem určeného výživného je třeba při posuzování možnosti schválit navržené oddlužení snížit hodnotu celkového plnění, které by při plnění splátkového kalendáře nezajištění věřitelé mohli obdržet, je zcela správný.¹⁰⁶

Je tedy nutné zdůraznit, že i tyto pohledávky z výživného musí vzít insolvenční soud v úvahu při posuzování přípustnosti oddlužení vzhledem k možnosti dlužníka uspokojit své nezajištěné věřitele v minimální výši 30 %. V případě oddlužení formou zpeněžením majetkové podstaty dojde k úhradě těchto pohledávek z výživného po zpeněžení alespoň části majetkové podstaty dlužníka.

4.4.7 Ručitelství, spoludlužnictví a darování

Jak již bylo zmíněno, předpokladem k úspěšnosti návrhu na povolení oddlužení je vždy i podmínka, že dlužník bude schopen v rámci oddlužení (zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře) nabídnout svým nezajištěným věřitelům uspokojení jejich pohledávek alespoň ve třicetiprocentním rozsahu (§ 395 odst. 1 písm. b) IZ). Pokud však příjmy dlužníka nedostačují k úhradě tohoto minimálního plnění, lze tuto překážku překlenout na základě výpomoci od třetí osoby. V ustanovení § 392 odst. 3 insolvenční zákon výslovně zmiňuje institut spoludlužnictví a ručitelství. Mnohem častějšími případy, kdy se dlužníci snaží svůj měsíční příjem navýšit do takové míry, která jim zajistí, že během pětileté doby trvání oddlužení uspokojí všechny své věřitele co do minimální výše 30 % jejich přihlášených pohledávek, je však předkládání tzv. smlouvy o důchodu či smlouvy darovací uzavřené s třetí osobou, která se zaváže

¹⁰⁶Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 4. 2009, sp. zn. KSBR 37 INS 4592/2008, 2 VSOL 66/2009

dlužníku po dobu pěti let přispívat měsíčně určitou finanční částkou. Tato forma finanční výpomoci není v insolvenčním zákoně výslovně upravena, není však ani zakázána.

Náležitostí návrhu je rovněž označení osob, které jsou na základě dohody s dlužníkem ochotny zavázat se jako spoludlužníci nebo jako ručitelé za dlužníkovy závazky. Spoludlužník je osoba zavázaná společně a nerozdílně s dlužníkem splnit věřiteli tentýž závazek. Ručitel oproti tomu závazek zajišťuje podpůrně; má povinnost uspokojit pohledávku dlužníkovu věřitele až pro případ, že ji neuspokojí dlužník sám. Na důkaz svého souhlasu s ochotou zavázat se jako spoludlužník, resp. jako ručitel, musí dotčené osoby (potencionální spoludlužníci, resp. ručitelé) návrh na povolení oddlužení spolupodepsat. I pravost jejich podpisu na návrhu musí být vždy úředně ověřena.¹⁰⁷

Dle ustanovení § 546 občanského zákoníku vzniká ručení písemným prohlášením, jímž ručitel bere na sebe vůči věřiteli povinnost, že pohledávku uspokojí, jestliže ji neuspokojí dlužník.

Smyslem institutu ručení za splnění oddlužení předvídaného v § 392 odst. 3 IZ je nabídnout pojistku dosažení minimální zákonné míry uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů dlužníka v rámci schváleného způsobu oddlužení pro případ, že by se v průběhu oddlužení ukázala být dlužníkovu vlastní ekonomická nabídka nedostatečnou. Ručení za splnění oddlužení tedy představuje nikoli primární, ale náhradní zdroj plnění pohledávek pojatých do oddlužení. Proto pro případ oddlužení splátkovým kalendářem ručení nemůže vyřešit situaci dlužníka, který sám žádné příjmy nemá, anebo jeho příjmy nejsou z hlediska zákonného požadavku minimální míry uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů dostatečné. Jestliže je tu třetí osoba, která hodlá užít svých finančních možností k tomu, aby dlužníku ke splnění oddlužení pomohla, může za popsane situace - namísto ručení - nabídnout jinou relevantní formu pomoci dlužníku, a to přistoupení k závazkům dlužníka (spoludlužnictví předvídané v § 392 odst. 3 větě první IZ), anebo nabídnout jako zdroj příjmů dlužníka určité pravidelné finanční plnění (peněžitý důchod), který se mu zaváže po dobu oddlužení poskytovat. Takový závazek je nutno vyjádřit právně odpovídajícím způsobem, tj. příslušnou

¹⁰⁷KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 969.

smlouvou o poskytování plnění uzavřenou mezi dlužníkem a třetí osobou a opatřenou jejich úředně ověřenými podpisy.¹⁰⁸

Dlužníci nejčastěji předkládají k návrhu na povolení oddlužení právě listiny, které nazývají darovací smlouvy nebo smlouvy o důchodu. Institut ručitelství či spoludlužnictví v jejich pravém slova smyslu je užíván velmi zřídka. Častým pochybením ze strany dlužníků je však situace, kdy institut ručitelství zaměňují za institut smlouvy o finanční výpomoci a institut spoludlužnictví často zaměňují se společným oddlužením manželů. Na tento jev poukazuje jeden z mnoha příkladů, kdy příjem dlužníka nedosahoval na potřebné 30% uspokojení věřitelů, proto ke svému návrhu na povolení oddlužení přiložil čestné prohlášení třetí osoby, z jehož obsahu bylo zřejmé, že tato osoba je, pro případ oddlužení formou splátkového kalendáře, připravena přispívat měsíčně určitou finanční částku. Tato listina byla označena jako prohlášení ručitele. Na to reagoval Vrchní soud v Praze, který stanovil, že podpisem osoby, která je ochotna se zavázat jako ručitel ve smyslu ustanovení § 392 odst. 3 věty první IZ, vzniká závazek ručení (§ 546 odst. 1 OZ); v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře ručitel na sebe bere vůči věřitelům závazek plnit povinnosti dlužníka plynoucí z usnesení o schválení splátkového kalendáře v rozsahu, v jakém by je neplnil dlužník. Dle Vrchního soudu v Praze úmyslem podepsané osoby, zjevně nebylo nabídnout pro uvedený účel závazek ručitelský, nýbrž závazek poskytovat dlužníku po dobu trvání splátkového kalendáře určité pravidelné peněžité plnění. To je ovšem situace odlišná; případná smlouva mezi dlužníkem a třetí osobou, jejímž obsahem by byl závazek přispívat mu pravidelnou měsíční částkou, je právním titulem, od něhož se též odvíjí očekávané příjmy dlužníka ve smyslu ustanovení § 398 odst. 3 IZ. Takový závazek je nutno vyjádřit právně odpovídajícím způsobem, tj. příslušnou smlouvou o poskytování plnění uzavřenou mezi dlužníkem a třetí osobou a opatřenou jejich úředně ověřenými podpisy.¹⁰⁹

Smlouvou o důchodu se tedy třetí osoba zavazuje dlužníku opakovaně (každý měsíc) vyplácet určitou peněžitou částku, to však pouze omezeně - do doby trvání oddlužení. Tuto smlouvu nejčastěji účastníci uzavírají dle ustanovení § 628 občanského

¹⁰⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.5.2011, sp.zn. KSUL 77 INS 12160/2010, 3 VSPH 1118/2010

¹⁰⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7.10.2010, sp.zn. KSUL 77 INS 4589/2010, 3 VSPH 408/2010

zákoníku, tedy jako darovací smlouvu, i když v tomto případě se jedná spíše o smlouvu o důchodu dle ustanovení § 842 občanského zákoníku. Problém však nastává z hlediska vynutitelnosti tohoto právního úkonu vůči třetí osobě. V tomto je zásadní rozdíl mezi instituty spoludlužnictví a ručitelství konkrétně zmíněnými v § 392 odst. 3 IZ, když třetí osoby ochotné se zavázat ke spoludlužnictví a ručitelství musí návrh spolupodepsat a jejich podpisy musí být zároveň úředně ověřeny. K tomu jsou určeny speciální kolonky návrhu na povolení oddlužení č. 23 a 24. U smlouvy o důchodu insolvenční zákon nic podobného neupravuje, proto je dlužníky předkládána jako příloha návrhu na povolení oddlužení.

4.4.8 Oddlužení manželů

Insolvenční zákon přímo neupravuje společné oddlužení manželů. Pak tedy vzniká otázka v situaci, když oba manželé chtějí řešit své společné závazky v rámci jednoho insolvenčního řízení. Zákonná úprava ani formulář návrhu na povolení oddlužení zveřejněný na internetových stránkách ministerstva spravedlnosti tuto problematiku neřeší.

V praxi můžou nastat dvě situace. První z nich, ta častější je, když závazky dlužníka spadají do společného jmění manželů, pak má každý z manželů postavení dlužníka. Platí zde princip dlužnické solidarity manželů. Druhá situace je, když se jedná o dluhy, které náležejí do výlučného majetku pouze jednoho z manželů. V tomto případě má aktivní legitimaci k podání insolvenčního návrhu pouze dlužník (manžel), kterého se dluhy výslovně týkají.

S oddlužením manželů tedy přímo souvisí institut společného jmění. Podle ustanovení § 143 odst. 1 občanského zákoníku společné jmění manželů tvoří:

- a) majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka,
- b) závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za

trvání manželství, s výjimkou závazků, týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.

Platná právní úprava (snad až příliš benevolentně) umožňuje každému manželovi uzavírat smlouvy a brát na sebe závazky (např. ze smlouvy o půjčce, o úvěru, ze smlouvy o spotřebitelském úvěru, závazky ručitelské) bez souhlasu (a dokonce bez vědomí) manžela druhého. Právní dopad takto převzatých závazků do společného jmění manželů však může být mimořádně tvrdý. Spor o to, zda a jak tuto míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů hodnotit, tj. zda přihlédnout k průměrným, objektivním, převažujícím majetkovým poměrům ve společnosti, či zda vyjít z konkrétních majetkových poměrů manželů, zatím právní praxe jednoznačně nevyřešila. Prohlubující se proces sociální i majetkové diferenciaci společnosti, rozdílná úvěruschopnost (kredibilita) českých domácností a z toho vyplývající jejich odlišná platební schopnost dostát plnění převzatých závazků, jakož i zkušenost z praktických řešení shodně formulovaných zahraničních legislativních úprav vede k závěru, že hledisko míry majetkové přiměřenosti se musí vztáhnout ke konkrétní majetkové situaci manželů, tedy ke konkrétnímu a individualizovanému společnému jmění manželů v jeho celém rozsahu. Zařazení závazku do společného jmění manželů má dopad na rozsah majetku manželů, z něhož se věřitelé mohou uspokojit, není-li jejich závazek splněn řádně a včas, když není závazek součástí společného jmění, avšak vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze pro jeho vydobytí nařídit výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů (§ 262a odst. 1 OSŘ).¹¹⁰

Rozvrh práce Krajského soud v Ústí nad Labem jako soudu insolvenčního pro rok 2011 řeší problematiku společného oddlužení manželů v rámci jednoho spojeného insolvenčního řízení. Insolvenční návrhy týkající se obou manželů musí být projednány a rozhodnuty u jednoho soudního oddělení (senátu). Příslušný je ten senát, kterému již připadl návrh jednoho z manželů. Podatelna soudu má za úkol v případě podání návrhu na povolení oddlužení jedním z manželů (tedy ženatého dlužníka nebo vdané dlužnice) provést lustraci v insolvenčním rejstříku, zda již manžel nebo manželka nového

¹¹⁰ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I.* § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s 965.

dlužníka nemá u některého senátu zahájeno insolvenční řízení. V kladném případě přidělí tohoto dlužníka k příslušnému senátu, který obě řízení manželů spojí. Soud obě řízení spojí i za předpokladu, že si oba manželé podají každý svůj vlastní návrh na povolení oddlužení ve stejném okamžiku. Soud dále tato dvě spojená řízení vede pod jednou spisovou značkou. Jiným případem je, když o oddlužení žádá pouze jeden z manželů a ten druhý pouze v příslušné kolonce formuláře návrhu připojí svůj podpis, který znamená souhlas s oddlužením druhého manžela.

Podle judikatury Vrchního soudu v Praze souhlas dlužníkovy manželky s oddlužením znamená, že souhlasí s tím, aby byl majetek náležející do jejich společného jmění pro účely oddlužení použit.¹¹¹

V takových případech Krajský soud v Ústí nad Labem jako insolvenční soud informuje dlužníka (manžela) na základě usnesení, ve kterém takovému dlužníku zdůrazní, že za situace, kdy by režimu oddlužení byl podroben pouze jeden z manželů, a nikoliv oba manželé společně, nelze po splnění pětileté lhůty oddlužení vydat rozhodnutí, jímž by bylo od zbytku dluhů osvobozeno celé společné jmění. Upozorní tedy dlužníka, že pokud např. manželka dlužníka nepodá vlastní insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, bude (v případě splnění všech ostatních podmínek oddlužení) po uplynutí pětileté lhůty od zbytku neuhrazených závazků osvobozen pouze dlužník manžel a věřitelé (např. exekutoři) se budou moci domáhat uhrazení zbytku závazků na manželce. Jak bylo výše uvedeno, společné jmění manželů netvoří pouze majetek, ale spadají do něj i závazky vzniklé za trvání manželství. Dlužníci na tuto výzvu reagují buď tak, že druhý manžel podá vlastní insolvenční návrh a soud obě řízení spojí, nebo se přímo vyjádří, že druhý manžel nemá o společné oddlužení zájem. V těchto případech soud řeší oddlužení pouze jednoho z dlužníků standardní cestou.

Na tuto oblast již svou judikaturou reagoval Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 15.12.2009, sp.zn. KSPL 54 INS 4966/2009, 1VSPH 669/2009, když stanovil, že smysl oddlužení plněním splátkového kalendáře zadlužených rodin (domácností) je založen na tom, že manželé mohou být po splnění splátkového kalendáře osvobozeni od zbytku svých společných dluhů jedině za předpokladu, že po stanovenou dobu

¹¹¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSUL 45 INS 8999/2009, 3 VSPH 535/2010 ze dne 24.8.2010.

odevzdávali na uspokojení pohledávek věřitelů veškeré své příjmy, vyjma zákonem stanovených částek zaručujících minimální životní úroveň rodiny. Ekonomickou podmínkou úspěšného oddlužení je, že takto se nezajištěným věřitelům musí dostat minimálně 30 % jejich přihlášených a zjištěných pohledávek. Rovněž tedy k oddlužení manželů stačí ona 30 % hranice uspokojení (nikoliv 60%). Plnění splátkového kalendáře pak probíhá po zákonem stanovenou dobu pěti let, ledaže se dříve dostane věřitelům uvedeným v usnesení podle 406 IZ plné úhrady (100 %) jejich pohledávek s příslušenstvím. Přitom není a ani nemůže být rozdílu v tom, zda společné dluhy manželů se řeší v rámci insolvenčního řízení, jehož účastníkem je jeden z manželů, který podá návrh na povolení oddlužení a druhý k tomuto návrhu připojí svůj podpis, ve srovnání se situací, kdy oba manželé podají jako navrhovatelé a dlužníci společný insolvenční návrh (popřípadě každý z nich samostatně). Jinak řečeno, ať podají manželé insolvenční návrh s návrhem na povolení oddlužení společně, nebo každý zvlášť, anebo jen jeden z nich a druhý návrh spolupodepíše, vždy jde o totéž, tedy za jakých podmínek bude majetek v SJM užit pro účely oddlužení. Dále Vrchní soud v Praze uvedl, že je namístě v této souvislosti z hlediska procesního k dané problematice doplnit, že lze s ohledem na práva věřitelů pokládat za žádoucí, aby tam, kde insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení (opatřený ověřeným podpisem manžela navrhovatele) podává jen jeden z manželů, insolvenční soud již ve vyhlášece oznamující zahájení insolvenčního řízení (§ 101 odst. 1 IZ) poskytl věřitelům informaci o tom, že oddlužení se bude týkat i dlužníkovy manžela (míněno tím společných závazků dlužníka a jeho manžela). Naopak, podá-li návrh každý z manželů samostatně, je zásadně namístě obě řízení spojit ke společnému projednání tak, aby společné jmění manželů náleželo do jedné majetkové podstaty a aby pro oba tyto dlužníky byl ustanoven jeden insolvenční správce.¹¹²

Dále Vrchní soud v Praze ve výše uvedeném usnesení uvedl, že by bylo v rozporu se zásadou spravedlivého insolvenčního řízení i v rozporu se zájmem věřitelů na hospodárném a nejvyšším uspokojení, kdyby vedle sebe běžela dvě separátní řízení řešící různým způsobem úpadek každého z obou manželů, jestliže úpadek je v obou případech dán neschopností každého z manželů zapravit závazky společně.

¹¹² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.12.2009, sp.zn. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009

Spojením dvou insolvenčních případů do jediného dle § 112 odst. 1 OSŘ neznamená, že by tady probíhalo jediné insolvenční řízení. Insolvenční zákon neumožňuje vést jediné insolvenční řízení současně u dvou dlužníků a k takovému závěru nelze dospět ani při přiměřeném použití OSŘ. Insolvenční zákon v § 14 odst. 1 výslovně říká, že účastníky insolvenčního řízení jsou dlužník (jediný) a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníkovi. Insolvenční řízení probíhají i nadále dvě u dvou dlužníků. Tato řízení však neprobíhají separátně, ale jsou projednávána v jediném soudním řízení.¹¹³ Z toho vyplývá i skutečnost, že oběma manželům je přidělen stejný insolvenční správce a mají rovněž i společný věřitelský orgán. Obě řízení mají stejnou spisovou značku. Když soud řízení slučuje, spojenému řízení je přidělena spisová značka číselně nižšího návrhu. Do spojeného spisu (tedy číselně vyššího) druhého z manželů jsou však nadále zakládány a zveřejňovány stejnopisy vydaných rozhodnutí.

Společné oddlužení manželů se již hojně dostalo do povědomí veřejnosti, což dokazuje neustále stoupající počet insolvenčních návrhů manželů, které jsou podávány současně. Často však nastává situace, kdy má o oddlužení zájem pouze jeden z manželů a druhý například uvede, že je podnikatelem a tudíž je pro něho brána oddlužení uzavřena, nebo mu v podání návrhu brání jiná zákonná překážka. Krajský soud v Ústí nad Labem tak v těchto případech zahrnuje do oddlužení pouze příjem jednoho z manželů, nikoliv všechny příjmy rodiny. Zároveň však druhého z manželů upozorní, že oddlužen bude pouze dlužník, který splní splátkový kalendář. Jiným způsobem tedy nelze oddlužení celého společného jmění dosáhnout. Nutno však zdůraznit, že předpokladem pro společné oddlužení manželů je alespoň 30% míra uspokojení věřitelů.

Pro oba dlužníky manžele platí stejné zákonné podmínky přípustnosti oddlužení, jako pro dlužníka jednotlivce.

Insolvenční zákon ani v nejmenším nenaznačuje, jak by mělo probíhat oddlužení v případě, kdy se hodlá oddlužit domácnost, tedy kdy oddlužením chtějí projít oba manželé. Soudní praxe postupně došla k těmto závěrům:

- Insolvenční návrh nemohou podat manželé společně na jediném formuláři. Každý z manželů musí podat návrh na povolení oddlužení samostatně. Je

¹¹³ KOZÁK, J.: *Konkursní noviny*: Poradna konkursních novin: Na dotazy odpovídá soudce a místopředseda Krajského soudu v Brně Mgr. Jan Kozák. COOPER PRESS, spol. s r.o., 2010, s. 1 a 3.

žádoucí, aby insolvenční soud spojil obě řízení ke společnému projednání a aby tak byl oběma manželům při povolení oddlužení ustanoven jediný insolvenční správce. Takto lze postupovat zejména v případech, kdy všechny dluhy vznikly za trvání manželství, a jde o společné dluhy manželů.

- Oba dlužníci musí splňovat podmínky pro povolení oddlužení dle § 389 odst. 1 IZ (oba manželé nejsou podnikateli) dle § 395 IZ odst. 1 písm. a) IZ (návrhem nesmí být sledován nepoctivý záměr) a dle § 395 odst. 2 IZ (nejedná se o opakované řešení úpadku dlužníka oddlužením).
- Součet zabavitelných částí jejich příjmů musí zaručit alespoň 30% uspokojení věřitelů, ledaže tito věřitelé souhlasí s plněním nižším (není třeba, aby se věřitelům dostalo dvakrát 30%, tedy celkem 60% jich zjištěných nezajištěných pohledávek). Není přitom vyloučeno, že zabavitelný příjem bude mít pouze jeden z manželů (nejčastěji za situace, kdy manželka bude na mateřské nebo rodičovské dovolené).
- Za spojená řízení přísluší insolvenčnímu správci pouze jedna odměna a jedna náhrada hotových výdajů.¹¹⁴

Můžeme tedy shrnout, že pouze při úspěšném oddlužení a následném osvobození od placení u obou dlužníků – manželů, lze zabránit následné exekuci nebo výkonu rozhodnutí. Aby se tedy vyřešila finanční situace celé domácnosti, je potřeba oddlužit oba manžele.

4.4.9 Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení

Jestliže nejsou dány podmínky pro odmítnutí návrhu na povolení oddlužení, insolvenční soud pak tento návrhu posuzuje věcně. Ustanovení § 395 IZ stanoví, že insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení, jestliže: 1) se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo 2) že hodnota plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, bude nižší než 30 % jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí. Dále dle § 395 odst. 2 IZ 3) insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení i tehdy, jestliže jej znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto, nebo 4)

¹¹⁴ MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 639.

dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.

Shledá-li insolvenční soud návrh na povolení oddlužení nepřipustným z důvodů uvedených v odstavci 1 až 3 IZ, zamítne jej usnesením, jež zvláště doručí dlužníku, osobě která návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru a dále je doručí vyhláškou dle §n 71 odst. 1 IZ (tj. zveřejněním na úřední desce insolvenčního soudu a v insolvenčním rejstříku). Proti rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se může odvolat jen navrhovatel. Jestliže insolvenční soud návrh na povolení oddlužení zamítne, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkurzem.¹¹⁵

4.4.9.1 Nepoctivý záměr dlužníka

Ustanovení § 395 odstavec 3 IZ stanoví, že na nepoctivý záměr sledovaný návrhem na povolení oddlužení lze usuzovat zejména tehdy, jestliže ohledně dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu probíhalo v posledních 5 letech insolvenční řízení nebo jiné řízení řešící úpadek takové osoby a to v závislosti na výsledku takového řízení, nebo v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení proběhlo podle výpisu z rejstříku trestů trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy; to neplatí, lze-li na základě dlužníkem prokázaných skutečností usuzovat na to, že se o nepoctivý záměr nejedná.

Stojí za pozornost, že se vyžadovaná majetková a trestní bezúhonnost dlužníka poměrně přísně rozšiřuje též na jeho zákonného zástupce, statutární orgán nebo členy jeho kolektivního statutárního orgánu. Pokud jde o skutečnosti, z nichž lze dovodit příp. dlužníkův nepoctivý záměr, provede si insolvenční soud potřebné šetření sám; majetkovou či trestní bezúhonnost dlužníka či osob, u nichž se vyžaduje, lze osvědčit např. výpisem z trestního rejstříku nebo čestným prohlášením.¹¹⁶

Posouzení, zda jde o nepoctivý záměr dlužníka, záleží tedy pouze na insolvenčním soudu, přičemž toto hodnocení je často velmi subjektivní.

Podle ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) IZ je jedním z důvodů pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení důvodný předpoklad, že návrhem dlužník sleduje

¹¹⁵MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 654.

¹¹⁶MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 653.

nepoctivý záměr. Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 18.12.2008 sp.zn. KSBR 40 INS 3720/20082 VSOL 181/2008 stanovil, že v ustanovení § 395 odst. 3 IZ vymezil zákonodárce dvě situace, kdy lze na existenci dlužníkovy nepoctivého záměru usuzovat. Okolnosti uvedené v tomto ustanovení jsou demonstrativním výpočtem případů, o nepoctivém záměru může svědčit i celá řada jiných skutečností. Tímto příkladným výčtem dal zákonodárce rozhodovací praxi vodítko pro výklad ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) IZ. Zároveň pak z ustanovení § 395 odst. 3 vyplývá, že nastala-li některá ze zde uvedených skutečností, lze nepoctivý záměr dlužníka při podání návrhu na oddlužení předpokládat. Z dikce ustanovení § 395 odst. 3 písm. b) IZ lze podle odvolacího soudu dovodit, že pro závěr o existenci nepoctivého záměru dlužníka postačí zjištění, že v rozhodné době došlo k pravomocnému odsouzení dlužníka pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy, aniž by soud musel zkoumat další okolnosti případu. A to na rozdíl od situace předpokládané v ustanovení § 395 odst. 3 písm. a) IZ, kdy lze na existenci nepoctivého záměru dlužníka usuzovat až v závislosti na výsledku předchozího insolvenčního řízení. Nepostačí tedy zjištění, že takové řízení probíhalo. V případě odsouzení dlužníka pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy není rozhodná konkrétní právní kvalifikace (zda se jedná o trestný čin podvodu, krádeže, zpronevěry atp.), výše způsobené škody, druh a výše uloženého trestu ani skutečnost, zda případné pohledávky poškozeného za dlužníkem (vzniklé v důsledku trestného jednání dlužníka) mají být dotčeny oddlužením. Vyplývá to i z toho, že zákon výslovně hovoří o zjištění z výpisu z rejstříku trestů. Je tedy zřejmé, že pro závěr o nepoctivém záměru dlužníka není nutno zkoumat okolnosti konkrétního případu (které nejsou zjistitelné z výpisu z rejstříku trestů, ale mohly by vyplývat např. z obsahu rozhodnutí v trestní věci), postačí pouhé zjištění o dlužníkově pravomocném odsouzení. Odvolací soud v tomto usnesení tedy rozhodl, že soud prvního stupně nepochybil, pokud při posuzování toho, zda dlužnice při podání návrhu na povolení oddlužení sledovala poctivý záměr, vycházel pouze ze zjištění učiněného z výpisu z rejstříku trestů, aniž by se blíže zabýval okolnostmi trestného jednání dlužnice a dalším obsahem odsuzujícího rozhodnutí. Přes výše uvedené je však Vrchní soud v Olomouci toho názoru, že ani pravomocné odsouzení v rozhodné době před podáním návrhu na povolení oddlužení pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy dlužníka zcela nezbavuje možnosti úspěšně se domáhat povolení oddlužení. Musí však tvrdit a

prokazovat takové specifické okolnosti, z nichž by bylo možno usuzovat na to, že i přes existenci odsouzení se u něho o nepoctivý záměr nejedná. Obecně lze říci, že takové okolnosti by mohly spočívat např. v tom, že dlužník beze zbytku uhradil škodu způsobenou trestným činem, zcela výjimečnými okolnostmi případu, jež mohou vyplývat zejména z povahy trestného jednání dlužníka, míry jeho účasti na spáchání činu, následku jeho jednání, výši a druhu uloženého trestu atd., či v chování dlužníka po vynesení odsuzujícího rozsudku.¹¹⁷

Na tuto problematiku rovněž reagoval Vrchní soud v Praze, který tak svou judikaturou ztížil uvažování insolvenčních soudů při hodnocení nepoctivého záměru dlužníků. Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 6.2.2009 sp.zn. KSUL 46 INS 124/2009 1 VSPH 53/2009 stanovil, že insolvenční soud má při zkoumání zákonné podmínky poctivého záměru vždy nejen právo, ale i povinnost úvahy a posouzení všech významných okolností. Domněnkou podle § 395 odst. 3 písm. b) IZ zákon úsudku soudu o poctivosti záměru dlužníka jen napomáhá; trestněprávní minulost dlužníka je pouze možným vodítkem, z kterého lze usuzovat na nepoctivý záměr, nikoliv ho mít za nezvratný. Také osoba odsouzená za trestný čin majetkové povahy může dojít oddlužení, jestliže její trest byl např. zahrazen, jestliže svým dalším chováním zřetelně projevuje poctivý záměr následky činem způsobené napravit, jestliže veškerých svých schopností a možností využívá k úhradě závazků, a lze proto očekávat, že i pro věřitele bude oddlužení výhodnějším uspořádáním majetkových vztahů k dlužníku.¹¹⁸ Z uvedeného vyplývá, že pokud insolvenční soud z příloženého výpisu z rejstříku trestů dlužníka zjistí jeho trestně právní minulost, toto zjištění není definitivním důvodem k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, nýbrž pouze vyžaduje zvýšenou pozornost insolvenčního soudu ke zkoumání dalších okolností s tím souvisejících.

K této problematice zmíním konkrétní příklad, kdy Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 20.7.2011, č.j. KSUL 77 INS 5079/2011-B-16 neschválil oddlužení manželů dlužníků a prohlásil na jejich majetek konkurs, přičemž hlavním důvodem pro toto rozhodnutí byl právě nepoctivý záměr jednoho z manželů. V odůvodnění soud uvedl, že při rozhodnutí o povolení řešení úpadku oddlužením soud vycházel z údajů obsažených v insolvenčních návrzích a jejich přílohách, z nichž

¹¹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18.12.2008 sp.zn. KSBR 40 INS 3720/20082 VSOL 181/2008

¹¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6.2.2009 sp.zn. KSUL 46 INS 124/2009 1 VSPH 53/2009

vyplývalo, že dlužníci nemají záznam v Rejstříku trestů ČR, a že z příjmů obou dlužníků vyplynulo, že jsou schopni za 5 let zaplatit více než 30% pohledávek nezajištěných věřitelů. Soud neshledal žádný důvod ve smyslu § 395 insolvenčního zákona a proto oddlužení povolil. Do insolvenčního řízení se však ve lhůtě stanovené rozhodnutím o úpadku přihlásil také věřitel s přihláškou pohledávky, která vznikla z titulu náhrady škody, z důvodu spáchání trestného činu zpronevěry dle § 248 odst. 1/3c zák. č. 140/1961 Sb., a která nebyla dlužníkem, který trestný čin spáchal, vůbec uvedena v seznamu jeho závazků, o kterém však prohlásil, že je správný a úplný, přičemž zároveň tyto pohledávky nepopřel. Z toho vyplynulo, že tento dlužník v seznamu závazků, v rozporu s prohlášením o úplnosti, neuvedl všechny své věřitele. Ve svém podání tento věřitel uvedl, že výše uvedený dlužník byl rozsudkem příslušného soudu pravomocně uznán vinným ze spáchání trestného činu zpronevěry dle § 248 odst. 1/3c zák. č. 140/1961 Sb. Svou trestnou činností majetkového charakteru způsobil škodu ve výši nejméně 927.000,- Kč. Dlužník však ve svém návrhu na povolení oddlužení v kolonce č. 11 formuláře neuvedl žádné údaje o jeho nezahrazeném pravomocném odsouzení pro trestný čin majetkové povahy, naopak napsal, že žádné takové údaje nejsou, přičemž odkázal na výpis z rejstříku trestů, který doložil jako přílohu návrhu na povolení oddlužení, a ve kterém bylo uvedeno, že nemá záznam v Rejstříku trestů ČR. Insolvenční soud však v rámci své dohlédací činnosti a rovněž s ohledem na výše uvedenou judikaturu opatřil nový výpis z evidence rejstříku trestů, v němž však již byl výše uvedený trestný čin majetkové povahy zaznamenán. Dotazem na Rejstřík trestů bylo soudem zjištěno, že odsouzení příslušného soudu bylo tímto soudem Rejstříku trestů zasláno až později, čímž se vysvětlila skutečnost, proč byl dlužníkem doložený výpis z rejstříku vydán bez záznamu. Toto však nic nezměnilo na skutečnosti, že tento dlužník ve svém návrhu zatajil fakt, že byl pravomocně odsouzen pro trestný čin majetkové povahy.

V tomto případě soud přihlédl také k rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 6.2.2009, č.j. KSUL 46 INS 124/2009 1 VSPH 53/2009-A-16, kdy insolvenční soud při zkoumání podmínek, za nichž lze oddlužení povolit, sleduje především poctivost záměru dlužníka a míru navrženého uspokojení věřitelů. Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud insolvenční veden názory Vrchního soudu v Praze a Vrchního soudu v Olomouci obsaženými ve výše uvedených usneseních, vzal při zkoumání zákonné

podmínky poctivého záměru v úvahu posouzení všech významných okolností. Judikatura i soudní praxe se již tedy shodla na tom, že i osobě odsouzené za trestný čin majetkové povahy může být schváleno oddlužení, jestliže však její trest byl např. zahrazen, jestliže svým dalším chováním zřetelně projevuje poctivý záměr následky činem způsobené napravit, jestliže veškerých svých schopností a možností využívá k úhradě závazků, a lze proto očekávat, že i pro věřitele bude oddlužení výhodnějším uspořádáním majetkových vztahů k dlužníku. Pro takové závěry však podle insolvenčního soudu nebylo v dané věci podkladu. Proto po zvážení všech výše uvedených skutečností dospěl insolvenční soud k závěru, že dlužníkovi svědčí zákonná domněnka tzv. nepoctivého záměru, neboť byl rozsudkem příslušného okresního soudu pravomocně uznán vinným ze spáchání trestného činu zpronevěry dle § 248 odst. 1/3c zák. č. 140/1961 Sb., a odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 2 let, se zkušební dobou 4 let. Ke dni podání insolvenčního návrhu nedošlo k zahrazení trestu. Dlužník svým chováním soud nepřesvědčil o tom, že zřetelně projevuje poctivý záměr následky činem způsobené napravit tím, že by využíval veškeré své schopnosti a možnosti k úhradě závazků, když ve svém insolvenčním návrhu zatajil nejen skutečnost, že byl v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení pravomocně odsouzen pro trestný čin majetkové povahy, ale zároveň ve svém seznamu závazků, v rozporu s prohlášením o úplnosti, neuvedl všechny své věřitele, tedy konkrétně svůj závazek vzniklý z trestné činnosti. Insolvenční soud proto rozhodl v souladu s § 405 odst. 1 IZ a oddlužení dlužníků neschválil a zároveň rozhodl podle § 405 odst. 2 IZ a na majetek dlužníků prohlásil konkurs.

Na nepoctivý záměr dlužníka ve smyslu § 395 odst. 1 písm. a) lze usuzovat i v situaci, kdy dlužník krátce před podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení uzavře smlouvu o převodu nemovitostí a kupní cenu nepoužije k poměrné úhradě všech svých (nezajištěných) závazků, ale uspokojí pouze věřitelé, které lze považovat za osoby jemu blízké.¹¹⁹

¹¹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17.5.2010, sp.zn. KSBR 37 INS 680/2010, 2 VSOL 135/2010

I ve stadiu řízení od schválení oddlužení (§ 404) do jeho splnění (§ 413) je insolvenční soud oprávněn i bez návrhu zrušit schválené oddlužení podle § 418, vyjde-li v něm najevo dlužníkův nepoctivý záměr ve smyslu § 395.¹²⁰

Insolvenční zákon uvádí pouze demonstrativní výčet případů nepoctivého záměru, avšak na fakt, že dlužník svým návrhem na povolení oddlužení sleduje nepoctivý záměr, může poukazovat i jiná řada okolností. Mezi takové okolnosti patří například situace, kdy dlužník těsně před podáním návrhu na povolení oddlužení uzavře velké množství úvěrových smluv. Další příkladem může být situace kdy iniciátorem návrhu na povolení oddlužení je osoba, která se snaží řešit své závazky z podnikání procesem oddlužení.

Z vlastní praxe mohu uvést, že v poslední době v souvislosti s neustálým nárůstem insolvenčních návrhů, je snaha zneužít institut oddlužení ze strany dlužníků mnohem frekventovanější než v minulých letech. Je otázkou, zda mezi další příklady nepoctivého záměru můžeme zařadit i stále hojnější modelový případ, kdy svobodný a bezdětný dlužník (tedy bez vyživovací povinnosti) žádá o oddlužení pro hrozící úpadek, přičemž jeho příjem, který dokládá pracovní smlouvou na dobu neurčitou, je natolik vysoký vzhledem k celkové výši jeho závazků (např. celková výše závazků činí cca 180.000,-Kč a celkový čistý měsíční příjem dlužníka činí částku cca 30.000,- Kč), že soud nemůže postavit najisto, že dlužníku skutečně hrozí úpadek. Ustanovení § 3 odst. 4 IZ říká, že o hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Vzhledem k tomu, že dlužníkova zabavitelná částka činí 22.211,- Kč, lze předpokládat, že takový dlužník bude v budoucnu schopen řádně a včas plnit své peněžité závazky. Vzhledem k dlužníkově pracovní smlouvě na dobu neurčitou, disponuje dlužník dostatkem peněžních prostředků, jejichž výrazný pokles se zatím do budoucna neočekává. Insolvenční soud tedy v takovém případě nejspíš insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení dlužníka zamítne dle § 143 odst. 1 IZ pro nesplnění zákonem stanovených předpokladů pro vydání rozhodnutí o hrozícím úpadku. Poctivost záměru takové dlužníka je však velkou neznámou.

Lze tedy shrnout, že posouzení poctivého záměru dlužníka insolvenčním soudem, který žádá o oddlužení, má hlavně prověřit dlužníkovu věrohodnost. Jistě

¹²⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.8.2010, sp.zn. MSPH 93 INS 1923/2008, 3 VSPH 463/2010

existuje ještě celá řada skutečností, která může poukazovat na dlužníkův nepoctivý záměr, ty jsou však již v rukou aplikační praxe insolvenčních soudů, které sami uznají za vhodné, která forma řešení úpadku (tedy oddlužení či konkurs) bude i přes nepoctivý záměr dlužníka pro věřitele výhodnější.

4.4.9.2 Míra uspokojení nezajištěných věřitelů

Insolvenční zákon v § 395 odst. 1 písm. b) má za to, že dlužník je při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře i zpeněžením majetkové podstaty schopen uhradit pohledávky svých nezajištěných věřitelů minimálně v rozsahu 30%.

Soud vlastní úvahou podloženou zjištěním rozsahu majetku a závazků dlužníka vyhodnotí reálnost dosažení uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů alespoň v minimální výši 30 %. Míra uspokojení se posuzuje ve vztahu k jistině pohledávky i jejímu příslušenství v rozsahu, v jakém je lze v insolvenčním řízení uplatnit (k pohledávkám vyloučeným ze způsobů řešení úpadku se ani v oddlužení nepřihlíží). Dosažení požadované hranice minimálního uspokojení se zkoumá výhradně u nezajištěných přihlašovaných pohledávek. U pohledávek zajištěných se předpokládá a jako pravidlo u obou forem realizace oddlužení platí, že budou vždy uspokojovány ze svého zajištění. Z hlediska podmínky či předpokladu dosažení uspokojení minimálně 30 % hodnoty pohledávek nezajištěných věřitelů zbývá doplnit, že takto zákonem daná minimální hranice nemusí být splněna vždy. Nezajištění věřitelé mohou umožnit povolení oddlužení i v situaci, kdy s ohledem na okolnosti případu nelze předpokládat, že by třicetiprocentní míra uspokojení nezajištěných pohledávek byla reálně dosažitelná. Nezajištění věřitelé mohou překlenout nesplnění této podmínky udělením svého písemného souhlasu s nižším uspokojením. Jde fakticky o dohodu věřitele s dlužníkem. Musí mít písemnou formu potvrzující souhlas věřitele. Věřitelův písemný souhlas s nižším než třicetiprocentním uspokojením je povinnou součástí (přílohou) návrhu na povolení oddlužení. V souhlasu přitom musí být uveden rozsah plnění, které nejméně musí souhlasící věřitel z případně povoleného oddlužení obdržet.¹²¹

Pokud tedy v praxi nastane situace, kdy si dlužník podá návrh na povolení oddlužení a soud jeho následným studiem a výpočtem zabavitelné částky zjistí, že by dlužník za stávající situace, tzn. vzhledem k současné výši svého příjmu nemohl splnit minimální 30% hranici uspokojení svých věřitelů, vyzve dlužníka podle § 393 odst. 1 IZ

¹²¹KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 951-953.

k opravě a doplnění návrhu na povolení oddlužení a uloží dlužníku, že pokud na svém návrhu trvá, tak je nezbytné, aby buď předložil písemný souhlas nezajištěného věřitele s tím, že hodnoty plnění, které by při oddlužení obdržel, budou nižší než 30% jeho pohledávky (§ 392 odst. 1 písmeno c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení - insolvenční zákon, dále jen IZ), nebo aby svůj měsíční příjem navýšil do takové míry, která mu zajistí, že během pětileté doby trvání oddlužení uspokojí všechny své věřitele co do minimální výše 30 % jejich přihlášených pohledávek. Dlužníku vysvětlí, že toto navýšení příjmu je možné provést např. smlouvou o důchodu uzavřenou s třetí osobou, která se zaváže dlužníku po dobu pěti let přispívat určitou finanční částkou. Na tuto výzvu dlužník většinou reaguje předložením smlouvy o finanční výpomoci uzavřené s třetí osobou. Doložení onoho souhlasu nezajištěného věřitele s plněním nižším než 30% je spíše výjimkou. Jeho získání je pro dlužníky velmi obtížné, což může být také ovlivněno faktem, že lhůta, kterou soud určí k doplnění takového souhlasu je velmi krátká.

Při zjišťování míry uspokojení je tedy důležitý rozsah dlužnických závazků a výše jeho příjmu. Insolvenčnímu soudu nezbyvá v této fázi insolvenčního řízení, tj. před rozhodnutím o úpadku, vycházet pouze z údajů dlužníkem uvedených v návrhu na povolení oddlužení. Problémem ovšem je, že dlužníci často neuvádějí aktuální výši závazků, která může být po následném zohlednění jejich příslušenství mnohem vyšší. Takže může nastat riziko, že věřitelé nakonec přihlásí své pohledávky v mnohem větší částce, než se kterou bylo insolvenčním soudem původně počítáno a tím tedy dlužník nedosáhne minimální 30 % kvóty. Okamžikem, kdy ještě insolvenční soud může zabránit tomu, aby dlužník neskončil v konkursu je období do rozhodnutí o povolení oddlužení. Pokud totiž soud v této chvíli zjistí (tedy ještě před rozhodnutím o povolení oddlužení), že zabavitelná částka dlužníka vzhledem k celkové výši jeho závazků nedosahuje potřebného 30% uspokojení všech věřitelů přihlášených do insolvenčního řízení, uloží dlužníku dle § 108 IZ povinnost zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení, která může dosahovat až 50.000,- Kč. Tuto výzvu na zálohu pak odůvodní tím, v současné době dlužník nesplňuje podmínky oddlužení, a že za takovéto situace bude jeho úpadek řešen konkursem. Zároveň pak dlužníka poučí, že nebude-li záloha na náklady insolvenčního řízení ve stanovené lhůtě zaplacená, může insolvenční soud před rozhodnutím o insolvenčním návrhu insolvenční řízení zastavit, a neučiní-li tak, může

přikročit k jejímu vymáhání (§ 108 odst. 3 IZ). A právě nezaplacení této zálohy a následné zastavení insolvenčního řízení je pro dlužníka poslední záchranou před prohlášením konkursu. Soud ovšem považuje za nutné ke shora uvedenému vysvětlit, že nepředpokládá, že dlužník zálohu skutečně uhradí. Primárním účelem této výzvy na zaplacení zálohy v maximální výši 50.000,--Kč je možnost zastavit řízení (pro nezaplacení zálohy ve lhůtě) bez toho, aby nastaly pro dlužníka nežádoucí účinky (tj. úpadek dlužníka se současným odmítnutím oddlužení a prohlášením konkursu – jak by podle zákona v této situaci soud musel rozhodnout). Po zastavení řízení má totiž dlužník možnost podal insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení opětovně.

Jinou situací však je, pokud dlužník uvede v návrhu na povolení oddlužení nepravdivé údaje ohledně výše všech svých závazků a věřitelé poté po rozhodnutí o úpadku v zákonné lhůtě přihlásí řádnou výši své pohledávky, čímž nastane neschopnost dlužníka splnit 30% míru jejich uspokojení, insolvenčnímu soudu pak nezůstane, než postupovat podle ustanovení § 405 IZ a oddlužení neschválit, nebo podle ustanovení § 418 odst. 1 písmeno b) IZ oddlužení zrušit a následně v obou případech rozhodne o způsobu dlužníkovy úpadku konkursem.

4.4.9.3 Opakované podání návrhu na povolení oddlužení

Insolvenční zákon ve svém ustanovení § 395 odst. 2 písm. a) stanoví, že insolvenční soud zamítne návrh na povolení oddlužení také tehdy, jestliže jej znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto.

Obecně je toto označováno jako zásada „jednou a dost“. Vyjadřuje právě skutečnost, že u dlužníka, který již jednou oddlužením prošel nebo se o něj i jen pokoušel (podal neúspěšný návrh), nemůže být oddlužení na základě dalšího návrhu tohoto dlužníka povoleno.¹²²

Toto přísné pravidlo se objevovalo hlavně na počátku účinnosti insolvenčního zákona, později však na tuto problematiku opětovného návrhu na povolení oddlužení zareagoval svou judikaturou Nejvyšší soud České republiky a to usnesením ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. KsBR 37 INS 294/2008, 29 NSCR 1/2008. Z tohoto judikátu vyplynulo, že usnesení, jímž insolvenční soud odmítá dlužnický insolvenční návrh dle §

¹²²KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 953.

128 odst. 1 insolvenčního zákona, není usnesením o odmítnutí návrhu na povolení oddlužení, bez zřetele k tomu, že dlužník takový návrh (na povolení oddlužení) podal spolu s insolvenčním návrhem. S usnesením o odmítnutí insolvenčního návrhu, ke kterému dlužník připojil (se kterým podal) i návrh na povolení oddlužení, tedy v případě, že bude následně zahájeno nové insolvenční řízení, v němž též dlužník znovu podá návrh na povolení oddlužení, účinky předjímané ustanovením § 395 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona (tedy zamítnutí návrhu na povolení oddlužení proto, že jej znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto) spojeny nejsou. Dokonce ani tehdy, jestliže insolvenční soud při odmítnutí insolvenčního návrhu pro vady současně (zbytečně) odmítne (pro vady nebo jako opožděný) návrh na povolení oddlužení, nemá smysl spekulovat pro účely nově zahájeného insolvenčního řízení o jakýchkoli účincích takového odmítnutí ve spojení s úpravou obsaženou v § 395 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona (takové účinky se v popsané situaci neprosadí právě proto, že insolvenční řízení bylo skončeno (odmítnutím insolvenčního návrhu) aniž bylo přijato rozhodnutí o úpadku (§ 136 insolvenčního zákona), bez kterého rozhodnutí o způsobu řešení úpadku přijmout nelze. Dále Nejvyšší soud pro úplnost dodal (v rámci předcházení dalších zbytečných sporů), že z konstrukce § 395 insolvenčního zákona (zejména z jeho odstavců 1 písm. a/, 2 písm. a/ a 3 písm. a/) plyne, že úprava obsažená v § 395 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona směřuje proti návrhům na povolení oddlužení opakovaně podaným touž osobou (po předchozím odmítnutí jejího prvního návrhu na povolení oddlužení) v rámci jednoho a téhož insolvenčního řízení. Vazbu mezi dříve skončeným insolvenčním řízením (v němž bylo rozhodováno o návrhu takové osoby na povolení oddlužení) a nově zahájeným insolvenčním řízením, ve kterém stejná osoba podala „nový“ návrh na povolení oddlužení, postihuje úprava obsažená v § 395 odst. 1 písm. a/, ve spojení s odstavcem 3 písm. a/ insolvenčního zákona. V rámci této úpravy je na uvážení insolvenčního soudu podle konkrétních okolností případu a v závislosti na výsledku předchozího insolvenčního řízení posoudit, zda je důvod zamítnout návrh na povolení oddlužení podaný v novém insolvenčním řízení proto, že jím dlužník sleduje nepoctivý záměr.¹²³

Z výše uvedeného tedy plyne, že insolvenční zákon dlužníku nebrání v opakovaném podání návrhu na povolení oddlužení a ani v tom, aby po svém prvním

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSCR 1/2008.

procesu oddlužení prošel oddlužením dalším. Proto často insolvenční soud v případě odmítnutí insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení pro jeho vady upozorní dlužníka, že mu nic nebrání, aby po právní moci usnesení o odmítnutí podal nový insolvenční návrh, jehož podoba je zveřejněna na internetových stránkách www.insolvenčni-zakon.justice.cz, a který bude obsahovat veškeré náležitosti dle § 103 IZ a zároveň k němu budou připojeny přílohy dle § 104 IZ.

4.4.9.4 Lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka

Posledním důvodem k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, který uvádí § 395 odst. 2 písm. b) IZ je lehkomylný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění svých povinností v insolvenčním řízení. Pokud soud povolí řešení úpadku dlužníka oddlužením, tak předpokládá, že dlužník bude aktivně spolupracovat jak s insolvenčním soudem, tak i s insolvenčním správcem. Dále se počítá s tím, že dlužník bude zodpovědně plnit své povinnosti, které mu soud v rozhodnutí o schválení oddlužení uloží. Schválení oddlužení není pro každého samozřejmostí, je to způsob řešení úpadku, který představuje v určitém směru pro dlužníka výhodu, proto by mělo být schváleno pouze takovým osobám, které přistupují k řešení své nepříznivé finanční a tudíž i životní situaci více než zodpovědně.

Podmínka, zakotvená v odstavci 2 písm. b) ustanovení § 395 IZ má zamezit právě tomu, aby oddlužení bylo možné povolit i dlužníkovi, který sice návrhem na povolení oddlužení sledovat nepoctivý záměr, jeho přístup k dosavadnímu řízení však neskytá záruky odpovědného plnění povinností v rámci realizace oddlužení. Vyhodnocení naplnění dotčené podmínky bude do značné míry na úsudku soudu a na zvážení, zda je z dosavadních výsledků řízení patrná nedbalost či lehkomylnost dlužníka ve vztahu k plnění povinností v insolvenčním řízení. Při tomto může soud vycházet mj. z podání učiněných dlužníkem, z jejich úplnosti a včasnosti, z jeho projevů vůči soudu, pokud jde o dodržování lhůt, účast na nutných jednáních.¹²⁴

4.5 Záloha na náklady insolvenčního řízení

Podle § 108 IZ, může insolvenční soud před rozhodnutím o insolvenčním návrhu uložit insolvenčnímu navrhovateli, aby ve stanovené lhůtě zaplatil zálohu na náklady

¹²⁴KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 953.

insolvenčního řízení, je-li to nutné ke krytí nákladů řízení a prostředky k tomu nelze zajistit jinak. Tuto zálohu nelze uložit insolvenčnímu navrhovateli, který je zaměstnancem dlužníka a jehož pohledávka spočívá pouze v pracovněprávních nárocích. Výši zálohy může insolvenční soud určit až do částky 50.000,- Kč. Je-li insolvenčních navrhovatelů více, jsou povinni zaplatit zálohu společně a nerozdílně.

Dle usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 7. 2009, sp.zn. KSBR 32 INS 656/2009, 3 VSOL 217/2009 účelem uložení povinnosti k zaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení je umožnit insolvenčnímu správci výkon jeho činnosti od počátku a tím překlenout prvotní nedostatek peněžních prostředků na krytí nákladů insolvenčního řízení. Samotná záloha správci umožní uhradit náklady vzniklé při zjišťování majetku dlužníka, případně majetku dalších osob, který by z hlediska institutu neúčinnosti právních úkonů mohl též náležet do majetkové podstaty dlužníka. Účelem zálohy je též zabránit, aby náklady insolvenčního řízení v případě, že žádný zpeněžitelný majetek dohledán nebude, hradil stát. Stát hradí náklady insolvenčního řízení dle ustanovení § 38 odst. 2 in fine IZ v případě, že je není možné hradit ani ze zálohy. Samotná skutečnost, že dlužník nedisponuje žádnými prostředky na úhradu zálohy na náklady insolvenčního řízení, nemůže být důvodem pro neuložení povinnosti zálohu zaplatit, když jsou k uložení této povinnosti, jak je zdůvodněno výše, splněny podmínky dle ustanovení § 108 odst. 1 IZ.¹²⁵

U insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení má soud nejprve za úkol posoudit, jaký způsob řešení úpadku připadá u dlužníka v úvahu a podle toho pak přistoupit k uložení zálohy, přičemž způsobu řešení úpadku se zároveň přizpůsobí i výše zálohy. K tomuto se svým usnesením ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. KSPH 38 INS 2035/2010 3 VSPH 286/2010 rovněž vyjádřil Vrchní soud v Praze, který stanovil, že pro posouzení, zda je namístě zaplacení zálohy po navrhovatel požadovat a v jaké výši, je tudíž nutné vzít v úvahu skutkové a právní okolnosti v dané věci, jež jsou podstatné pro úsudek o tom, jaký způsob řešení dlužníkova úpadku či hrozícího úpadku lze očekávat, jaké náklady k jejichž krytí záloha slouží, si tento způsob pravděpodobně vyžádá, a zda či do jaké míry lze předpokládat uspokojení těchto nákladů z majetkové podstaty. Je přitom zřejmé, že výše nákladů insolvenčního řízení se odvíjí nejen od samotné povahy konkrétního způsobu řešení dlužníkova úpadku

¹²⁵ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 7. 2009, sp.zn. KSBR 32 INS 656/2009, 3 VSOL 217/2009

(konkursu, reorganizace nebo zvolené formy oddlužení), ale i v rámci téhož způsobu téhož úpadku ještě ovlivněna specifickými poměry dané věci. To platí i pro hotové výdaje a odměnu insolvenčního správce, které vždy patří mezi náklady insolvenčního řízení a jejichž výše je pro jednotlivé způsoby řešení úpadku upravena ve vyhlášce č. 313/2007 Sb. odlišně.¹²⁶

Insolvenční zákon tedy v ustanovení § 108 odst. 2 umožňuje uložit zálohu na náklady insolvenčního řízení až do částky 50.000,- Kč přičemž minimální odměna insolvenčního správce při řešení úpadku konkurzem je podle ustanovení § 1 odst. 5 vyhlášky č. 313/2007 Sb. 45.000,-Kč. Odměna může být ještě navýšena v případech, kdy je insolvenční správce plátcem daně z přidané hodnoty. Pokud například insolvenční soud zjistí, že oddlužení nelze konkrétnímu dlužníku povolit, ať už třeba z toho důvodu, že dlužník není schopen uhradit minimálně 30% svým nezajištěným věřitelům, nebo proto, že je podnikatel a jeho závazky pochází z podnikání, tak uloží dlužníku, aby zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení až ve výši 50.000,- Kč

Odlišným případem je situace pokud dlužník splňuje podmínky pro povolení oddlužení. Podle ustanovení § 3 vyhlášky č. 313/2007 Sb. kdy je způsob řešení úpadku oddlužení, činí odměna insolvenčního správce a) při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nejméně 45.000,- Kč, b) při oddlužení plněním splátkového kalendáře 750,- Kč za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Při přijetí způsobu oddlužení formou plnění splátkového kalendáře se odměna a hotové výdaje insolvenčního správce hradí cestou pravidelných měsíčních splátek.

Je zřejmé, že dle insolvenčního zákona se i na dlužníka, jenž podává insolvenční návrh, vztahuje povinnost zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení. Ostatně účelem insolvenčního zákona je řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka, jenž je vyvolán právě majetkovou situací dlužníka a náklady insolvenčního řízení jsou hrazeny z majetkové podstaty, tj. z majetku dlužníka. Proto lze považovat za spravedlivé, že povinnost zaplatit zálohu dopadá i na dlužníka. Povinnost dlužníka a osob oprávněných za ně jednat a podat bez zbytečného odkladu insolvenční návrh má zabránit právě tomu,

¹²⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.9.2010, sp. zn. KSPH 38 INS 2035/2010, 3 VSPH 286/2010.

aby bylo zahajováno insolvenční řízení, kde by pro insolvenčního nebyly k dispozici žádné hotové prostředky.¹²⁷

Právní úprava má vést dlužníka důsledněji k tomu, aby si při správě majetku počínal odpovědněji. Je třeba rovněž zmínit, že záloha na náklady insolvenčního řízení není soudním poplatkem a z toho vyplývá, že zákonná ustanovení upravující soudní poplatek se na zálohu nevztahují, konkrétně jde tedy o postup soudu při ukládání zálohy a dále o osvobození od placení zálohy.

I když vždy může nastat riziko, že povolené oddlužení nebude schváleno nebo bude schválené oddlužení zrušeno a rozhodnuto o způsobu řešení úpadku konkursem, soudní praxe insolvenčních soudů směřuje k tomu uložit zálohu na náklady insolvenčního řízení před povolením oddlužení pouze v symbolické výši a to v rozsahu od 2000,-Kč do 5000,-Kč a to i v případech manželů dlužníků (tedy oba manželé zaplatí společně a nerozdílně jednu zálohu na náklady insolvenčního řízení). Odvolací instance zpravidla takto uloženou výši zálohy potvrzují.

Při spojeném insolvenčním řízení manželů, jejichž majetek tvoří jedinou majetkovou podstatu (viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze sp.zn. KSPH 40 INS 10341/2010, 3 VSPH 325/2011-B z 19.4.2011, v němž je vysloven závěr, že v případě společného projednání návrhu manželů na oddlužení oddlužením prochází jen jedna majetková podstata – jedno SJM a měl by v takovém případě vystupovat jen jeden insolvenční správce s nárokem na odměnu), náleží insolvenčnímu správci odměna vypočtená podle § 3 vyhlášky č. 313/2007 Sb.; při oddlužení plněním splátkového kalendáře tedy odměna ve výši 750,-Kč měsíčně za každý započatý kalendářní měsíc trvání účinků oddlužení plněním splátkového kalendáře. Případné kolize s vysloveným předpokladem lze řešit zvýšením odměny insolvenčního správce podle § 38 odst. 3 IZ. Obdobná východiska platí i pro náhradu hotových výdajů insolvenčního správce. Zásadně insolvenčnímu správci náleží ve společném insolvenčním řízení náhrada měsíčně ve výši 150,-Kč (§ 7 odst. 4 citované vyhlášky); případné kolize lze řešit v konkrétním měsíci přiznáním této náhrady ve vztahu k oběma oddlužením plněním splátkového kalendáře (viz též závěry Vrchního soudu v Praze vyslovené např. v usneseních sp.zn. KSUL 77 INS 5859/2010, 3 VSPH 514/2010-A z 20.1.2011, či

¹²⁷ MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011, s. 173.

MSPH 79 INS 14408/2010, 3 VSPH 161/2011-B z 11.3.2010, z nichž plyne závěr, že je-li schváleno společné oddlužení manželů-dlužníků provedené splátkovým kalendářem, náleží v něm insolvenčnímu správci zásadně jen jedna paušální odměna a jedna paušální náhrada hotových výdajů podle shora citované vyhlášky).¹²⁸

Obecně lze říci, že záloha na náklady insolvenčního řízení má dva významy. Prvním je fakt, že umožní působení insolvenčního správce bezprostředně po vydání rozhodnutí o úpadku a zajistí mu prostředky, které využije při zpeněžování majetku dlužníka a uhradí z nich náklady vzniklé při zjišťování dalšího dlužníkovy majetku. Nebylo by spravedlivé, aby například výdaje za poštovné, cestovné apod. byly hrazeny insolvenčním správcem z jeho vlastních zdrojů. Druhým významem zálohy je, že slouží k úhradě odměny insolvenčního správce v případě, že se žádný majetek dlužníka nepodařilo zpeněžit nebo do jeho majetkové podstaty nebyl vůbec žádný majetek zapsán. Specifickým významem uložení zálohy je, jak již jsem zmiňovala v kapitole výše, zabránit tomu, aby bylo rozhodnuto o způsobu řešení úpadku dlužníka konkurzem, v případech kdy nesplňuje podmínky oddlužení, neboť záloha uložená ve vyšším rozsahu odradí dlužníka k jejímu zaplacení a tím dojde k zastavení insolvenčního řízení a nikoliv prohlášením konkursu u dlužníka, který je nemajetný.

Pokud tedy dlužník podá řádný návrh na povolení oddlužení a zároveň splňuje všechny podmínky pro schválení oddlužení, soud vydá unesení, ve kterém dlužníku uloží povinnost, aby v přiměřené lhůtě (Krajský soud v Ústí nad Labem nejčastěji stanoví lhůtu 3 dnů ode dne právní moci usnesení) zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení v přiměřené výši.

¹²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3.1.2012, sp. zn. KSUL 43 INS 6081/2011, 3 VSPH 567/2011

5 Stadium od rozhodnutí o úpadku a průběh oddlužení

V rámci koncepce jednotného insolvenčního řízení zákon umožňuje několik způsobů řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka. Jako základní zůstala zachována forma konkursu, která je obecně použitelná pro jakýkoli typ úpadku řešeného v rámci insolvenčního řízení. Vedle konkursu je zde sanační způsob řešení úpadku v podobě reorganizace (určený podnikatelským subjektům) a specifický způsob řešení úpadku oddlužením, který je naopak určen pouze pro nepodnikatele. Určení, kterým z právě uvedených způsobů bude úpadek dlužníka řešen, je předmětem další fáze insolvenčního řízení bezprostředně navazující na zjištění úpadku. Tuto fázi s platností pro všechny způsoby řešení úpadku upravují ustanovení § 148 až 152 insolvenčního zákona. Autoritativní určení konkrétního způsobu řešení úpadku má formu rozhodnutí soudu. Rozhodnutí, kterým soud závazně určí způsob řešení úpadku, je takto vydáváno buď s určitým časovým odstupem po rozhodnutí o úpadku, nebo – v případech vymezených zákonem přesně – ihned spolu s rozhodnutím o úpadku (§ 148).¹²⁹

Pokud insolvenční soud návrh na povolení oddlužení odmítne pro nepřípustnost (ustanovení § 390 odst. 3 insolvenčního zákona) nebo pro vady návrhu (ustanovení § 393 odst. 3 insolvenčního zákona) nebo vezme na vědomí jeho zpětvzetí (ustanovení § 394 odst. 2 insolvenčního zákona) nebo pokud bude návrh zamítnut (ustanovení § 395 insolvenčního zákona), a současně bude možno na základě insolvenčního návrhu vydat rozhodnutí o úpadku podle ustanovení § 136 insolvenčního zákona, pak nevezme-li dlužník před vydáním tohoto rozhodnutí insolvenční návrh zpět a nedojde-li ani k zastavení insolvenčního řízení pro nezaplacení zálohy na jeho náklady, ukládá ustanovení § 396 odst. 1 insolvenčního zákona insolvenčnímu soudu rozhodnout o způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem.¹³⁰

V takových případech, kdy je rozhodnuto o způsobu řešení úpadku konkursem soud zároveň stanoví, že tento konkurs bude řešen jako konkurs nepatrný. O nepatrném konkursu se nejčastěji rozhoduje u dlužníků, kteří jsou fyzickými osobami nepodnikateli, přičemž nepatrný konkurs má charakter zjednodušeného klasického konkursu.

¹²⁹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 316.

¹³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3.4.2008, sp. zn. KSOS 13 INS 198/2008, 2 VSOL 2/2008.

Jetliže tedy ze strany dlužníka nedojde ke zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení ani k jeho odmítnutí nebo zamítnutí, insolvenční soud oddlužení povolí.

Rozhodnutí o povolení

oddlužení soud většinou spojí i s rozhodnutím o úpadku dlužníka.

5.1 Rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení

Rozhodnutí o úpadku vydané soudem ve smyslu § 136 IZ má obdobně jako další rozhodnutí vydávaná v insolvenčním řízení formu usnesení (§ 88 IZ). Bude takto buď vydáno jako zcela samostatné usnesení o úpadku, na které až s určitým časovým odstupem bude navazovat usnesení, jímž soud stanoví způsob řešení úpadku, nebo je soud vydá současně v jednom usnesení spolu s rozhodnutím o některém ze způsobů řešení zjištěného úpadku (§ 148, kde zákon v určitých případech přímo soudu ukládá povinnost spojit rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o způsobu řešení úpadku).¹³¹

Co se týče rozhodnutí soudu o povolení oddlužení, tak insolvenční zákon nepředepisuje žádné specifické náležitosti tohoto usnesení, proto se toto rozhodnutí podřizuje náležitostem rozhodnutí o úpadku dlužníka, přičemž jeden z výroků tohoto usnesení bude zároveň obsahovat povolení oddlužení. Podle ustanovení § 136 odst. 2 insolvenčního zákona rozhodnutí o úpadku musí obsahovat a) výrok o tom, že se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek, b) výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce, c) údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku, d) výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve stanovené lhůtě, s poučením o následcích jejího zmeškání, e) výzvu, aby osoby, které mají závazky vůči dlužníkovi, napříště plnění neposkytovaly dlužníkovi, ale insolvenčnímu správci, f) výzvu, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužnickových věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách, s poučením o následcích nesplnění této povinnosti, g) výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání, h) výrok, jímž se uloží dlužníku, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznamy svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků a věřitelů, i) označení hromadných sdělovacích prostředků, ve kterých bude insolvenční soud zveřejňovat svá rozhodnutí.

¹³¹KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 257.

Všechny výše uvedené náležitosti jsou obligatorní. Výrok, který ukládá dlužníku povinnost předložit seznamy svého majetku a závazků je diskutabilní. Tato povinnost dlužníka totiž může nastoupit v různých úsecích řízení. Například když insolvenční návrh podává sám dlužník, je povinen předložit tyto seznamy současně s návrhem, protože podle § 104 IZ tvoří totiž tyto seznamy majetku a závazků povinnou přílohu návrhu. Jiná situace je pak tehdy, jde-li o insolvenční řízení, v němž dlužník nemá postavení navrhovatele, pak mu může insolvenční soud uložit, aby takovéto seznamy předložil. Ovšem nemusí to být až v rozhodnutí o úpadku. Co se týče povinnosti označení hromadných sdělovacích prostředků, ve kterých bude insolvenční soud zveřejňovat svá rozhodnutí, tak nejčastějším způsobem zveřejnění bude v insolvenčním rejstříku. Insolvenční soudy svá rozhodnutí o úpadku dlužníka často rozšiřují i o další výroky. Mezi nejčastější z těchto rozšířených výroků patří výrok, kdy soud ukládá insolvenčnímu správci příslušnou povinnost. Například soud uloží insolvenčnímu správci, aby v přesně určené lhůtě předložil soudu vypracovaný seznam přihlášených pohledávek a to tak, aby jej insolvenční soud mohl zveřejnit nejpozději 3 dny přede dnem přezkumného jednání. Další povinnost, kterou soud může správci uložit je, aby prověřil majetkové a příjmové poměry dlužníka a nejpozději společně se seznamem přihlášených pohledávek o nich podal soudu písemnou zprávu. Stále frekventovanějším se stává výrok, který osahuje je výzvu insolvenčnímu správci, že v případě, že bude požadovat náhradu hotových výdajů vzniklých mu v souvislosti s úkony směřujícími ke zjištění majetkových poměrů dlužníka a s přihláškami pohledávek věřitelů, tak má tyto hotové výdaje vyčíslit a doložit v přiměřené lhůtě přede dnem přezkumného jednání. Tímto výrokem soudní praxe reagovala na usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. KSHK 40 INS 2229/2010 1 VSPH 620/2010-B-19, ze dne 25.8.2010. Vrchní soud v Praze zde stanovil, že pokud jde o náhradu správcem požadovaných nákladů za období od rozhodnutí o úpadku, kdy správce činil úkony směřující ke zjištění majetkových poměrů dlužnice a zabýval se přihláškami pohledávek věřitelů, do doby, než jsou jeho náklady kryty paušální částkou 150,- Kč (tj. do posledního dne měsíce předcházejícího měsíci, v němž nastaly účinky schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře), odvolací soud je toho názoru, že tyto náklady v souzené věci vznikly během řádného výkonu funkce správce (poštovné, poplatek za výpis ze střediska cenných papírů, cestovné za účelem účasti na přezkumném jednání plus 21% DPH), jemuž proto v souladu s § 38

odst. 2 ve spojení s § 168 odst. 2 písm. a) IZ úhrada těchto nákladů náleží. V opačném případě by tyto náklady musel insolvenční správce nést ze svých prostředků, což však nelze pokládat za žádoucí s ohledem na to, že byly vynaloženy v souvislosti s úkony činěnými v zájmu dlužníce i věřitelů. Proto, i když insolvenční zákon na posuzovanou situaci výslovně nepamatuje, je třeba insolvenčnímu správci náhradu důvodně vzniklých hotových výdajů přiznat. Pro úplnost lze z hlediska obecného nahlížení na danou problematiku doplnit, že stejný režim by se samozřejmě uplatnil i v případě odměny správce za předmětné období (již ovšem v souzené věci správce nepožadoval), přičemž k úhradě by došlo ve smyslu § 38 odst. 2 IZ ze složené zálohy na náklady insolvenčního řízení, popř. z prostředků státu.¹³²

Pokud tedy insolvenční správce včas vyčíslí a doloží své hotové výdaje za období od rozhodnutí o úpadku, vyplatí soud po právní moci usnesení o schválení způsobu oddlužení tuto částku v plné výši ze zálohy na náklady insolvenčního řízení zaplacené dlužníkem, popřípadě není-li příslušným rozvrhem práce záloha na náklady insolvenčního řízení při oddlužení od dlužníka vybírána, bude takto vyčíslená částky odměny a hotových výdajů správci uhrazena z první splátky dlužníka a to v případě oddlužení splátkovým kalendářem. V případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dojde k úhradě z majetkové podstaty.

Jestliže dlužník ve svém návrhu na povolení oddlužení žádá o stanovení jiné výše měsíčních splátek, soud v rozhodnutí o úpadku výrokem, kterým nařídí konání prvního přezkumného jednání a schůze věřitelů zároveň stanoví program schůze věřitelů, kdy mimo jiné určí, že v případě rozhodnutí o oddlužení plněním splátkového kalendáře dojde k hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek, kterou dlužník učinil v příslušné kolonce návrhu na povolení oddlužení. S ohledem na různorodé situace a rovněž s ohledem na stále se rozvíjející judikaturu odvolacích soudů zařazují soudy prvních instancí do rozhodnutí o úpadku stále více různých výroků.

I po rozhodnutí o úpadku trvají zásadně účinky, které nastaly v souvislosti se zahájením insolvenčního řízení. Jestliže bylo před vydáním rozhodnutí o úpadku vydáno předběžné opatření, kterým byl dlužník omezen nad rámec § 111 IZ nakládat s majetkovou podstatou, trvají účinky tohoto opatření i po rozhodnutí o úpadku, avšak

¹³² Usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. KSHK 40 INS 2229/2010 1 VSPH 620/2010-B-19, ze dne 25.8.2010

soud je oprávněn měnit své rozhodnutí o tomto opatření, a to i bez návrhu. Oprávnění nakládat s majetkovou podstatou v rozsahu, ve kterém je omezen dlužník na základě takového předběžného opatření,

přechází na insolvenčního správce. Jinak platí, že v době po rozhodnutí o úpadku jsou dispoziční oprávnění stále přisuzována dlužníku.¹³³ Zveřejněním rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku nastávají nejen účinky rozhodnutí o úpadku, ale i účinky rozhodnutí o povolení oddlužení.

Dalším účinkem, který nastává po rozhodnutí o úpadku, je možnost započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele již jen za zákonem daných podmínek. Po rozhodnutí o úpadku je možné započtení vzájemných pohledávek jen tehdy, byly-li zákonné podmínky tohoto započtení splněny nejpozději před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, tedy do doby, než soud povolí oddlužení, případně jinak rozhodne o včas podaném návrhu dlužníka na povolení oddlužení. Zákonné podmínky započtení pohledávek jsou blíže upraveny v ustanovení § 580 a následující občanského zákoníku.

Pojem započtení uvedený v § 140 odst. 2 a 3 IZ je třeba vykládat jako kompenzační úkon a pojem zákonné podmínky tohoto započtení jako ostatní podmínky zániku závazku započtením podle § 580 občanského zákoníku.¹³⁴ Jak již bylo řečeno, je tedy možné započíst pohledávky, jestliže byly zákonné podmínky pro započtení splněny již před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. Výjimkami jsou však případy, pokud věřitel nepřihlásil danou pohledávku, pokud pohledávka vznikla neúčinným právním úkonem, nebo pokud v době nabytí pohledávky věděl o dlužníkovu úpadku, anebo pokud neuhradil převyšující část pohledávky.

Proti rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku dlužníka, které bylo vydáno na základě jeho insolvenčního návrhu není odvolání přípustné. Naopak, rozhodne-li soud o úpadku dlužníka na základě insolvenčního návrhu věřitele, může se proti tomuto rozhodnutí odvolat pouze dlužník. V tomto odvolání však může dlužník namítat pouze to, že nebyl osvědčen úpadek anebo že tomu brání překážka stanovená insolvenčním zákonem. V odvolacím řízení se nepřihlíží ke skutečnostem, které nastaly nebo vznikly po vydání rozhodnutí o úpadku soudem prvního stupně.

¹³³ Výkladové stanovisko č. 1 ze zasedání expertní pracovní skupiny pro insolvenční zákon ze dne 10. 01. 2008. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/vykladovastanoviska.html>

¹³⁴ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28.4.2009, sp. zn. KSOS 36 INS 1078/2009, 2 VSOL 106/2009

5.1.1 Přihlášky pohledávek věřitelů

Jedním z nejdůležitějších účinků spojených přímo se zahájením insolvenčního řízení, tj. se zveřejněním vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku, je i povinnost věřitelů uplatňovat své pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty přihláškou. Věřitelé mají právo podávat přihlášky svých pohledávek již od samotného zahájení insolvenčního řízení, tj. ode dne, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu. Z tohoto důvodu vydává a zveřejňuje insolvenční soud v insolvenčním rejstříku výzvu podle ustanovení § 110 insolvenčního zákona. Tuto výzvu k podávání přihlášek soud učiní bez zbytečného odkladu po zahájení insolvenčního řízení.

Běžně je tato výzva součástí vyhlášky, jíž se oznamuje zahájení insolvenčního řízení. Věřitelům lze doporučit, aby přihlášku pohledávky podávali v této fázi insolvenčního řízení pouze v případě, kdy jim bezprostředně hrozí promlčení pohledávky. Uplatnění pohledávky přihláškou má z pohledu běhu promlčecích lhůt stejné účinky jako podání žaloby o zaplacení pohledávky. Může se však stát, že v zahájeném insolvenčním řízení nebude rozhodnuto o úpadku dlužníka (insolvenční návrh bude odmítnut, řízení bude zastaveno či insolvenční návrh bude zamítnut), pak podání přihlášky v této fázi insolvenčního řízení bylo z pohledu věřitele zbytečnou námahou. Věřitelům, kterým nehrozí promlčení pohledávky, se vyplatí vyčkat vydání rozhodnutí o úpadku a do insolvenčního řízení se přihlásit až ve lhůtě v rozhodnutí o úpadku stanovené.¹³⁵

Přihláška pohledávky je také jediným možným způsobem, jak se může věřitel stát plnohodnotným účastníkem insolvenčního řízení a mít tak aktivní vliv na jeho průběh. Lhůta k přihlášení pohledávek je neoddělitelnou součástí rozhodnutí o úpadku. Tato lhůta nesmí být kratší než 30 dnů a delší než 2 měsíce, přičemž v případě oddlužení je lhůta pro podávání přihlášek jen 30 dnů. Tato lhůta je lhůtou propadnou, a lhůtou procesněprávní, to znamená, že k jejímu zachování postačí, je - li přihláška posledního dne lhůty odevzdána orgánu, který má povinnost písemnost doručit (§ 57 odst. 3 OSŘ). Bude-li tedy podávána přihláška poštou, postačí, když je poslední den lhůty podána doporučeně na poštu k přepravě insolvenčnímu soudu. Případně-li

¹³⁵ MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Linde Praha, 2009, s. 70.

poslední den lhůty k podání přihlášky na svátek nebo den pracovního klidu, postačí, je - li přihláška podána nejbliže následující pracovní den.

Povaha lhůty pro přihlašování pohledávek se v počátcích účinnosti insolvenčního zákona jevila jako nejednoznačná. Insolvenční soudy totiž z počátku, než se k uvedené problematice vyjádřily odvolací soudy, pokládaly uvedenou lhůtu za hmotněprávní a na základě toho pak i rozhodovaly o odmítnutí přihlášek pohledávek, pokud nebyly insolvenčnímu soudu nejpozději poslední den lhůty podány. Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 29.04.2008, sp. zn. KSHK 41 INS 128/2008, 1 VSPH 8/2008 stanovil, že lhůta k podávání přihlášky pohledávky stanovená dle § 136 odst. 2 písm. d) IZ ve spojení s § 136 odst. 3 nebo 4 IZ v rozhodnutí o úpadku, je lhůtou procesněprávní.

V praxi se často stává, že s ohledem na krátké lhůty pro přihlašování věřitelů, přihlášky pohledávek přicházejí insolvenčnímu soudu i několik dnů po uplynutí lhůty k jejich přihlašování.

Podle ustanovení § 83 IZ je prominutí zmeškání lhůty v insolvenčním řízení nepřípustné. Proto se tedy k opožděně podané přihlášce v insolvenčním řízení nepřihlíží a v důsledku toho vydá insolvenční soud podle § 185 IZ rozhodnutí o odmítnutí přihlášky po lhůtě. Právní mocí usnesení o odmítnutí opožděně přihlášené pohledávky končí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení.

Přihláška pohledávky se podává na předepsaném formuláři spolu s přílohami ve dvojím vyhotovení a to u insolvenčního soudu. Tento formulář je bezplatně dostupný na internetových stránkách www.insolvencnizakon.cz. Pokud nebude přihláška podána na předepsaném formuláři, insolvenční správce vyzve věřitele k odstranění vady formy přihlášky.

Procesní úkon – podání, které je podle svého obsahu přihláškou pohledávky, avšak není podáno na předepsaném formuláři, je podáním vadným ve smyslu § 188 odst. 1 IZ, nikoli procesně neúčinným. K odstranění vadnosti přihlášky je určen postup podle § 188 odst. 2 IZ; insolvenční správce výslovně uvede, v čem její vadnost spočívá, tedy zda v nedodržení předepsané formy, vyzve věřitele, aby vytčený nedostatek v zákonné lhůtě odstranil, a současně ho poučí o tom, jak postupovat a jaký následek je s případným nesplněním této výzvy spojen. Podání, které je vadné pro nedostatek předepsané formy a které je jednoznačně identifikovatelné co do svého obsahu, má ty

právní následky, které zákon spojuje s podáním bezvadným (zde s přihláškou řádně podanou na formuláři) za předpokladu, že bylo své vadnosti zbaveno.¹³⁶

Podle ustanovení § 188 není-li přihláška pohledávky učiněná na předepsaném formuláři, nebo nelze-li ji přezkoumat pro její vady nebo neúplnost, vyzve insolvenční správce věřitele, aby ji opravil nebo doplnil do 15 dnů, nestanoví-li lhůtu delší. Zároveň je v této výzvě poučen, že nebudou-li vady odstraněny, k vadné přihlášce nebude přihlíženo a insolvenční soud vadnou přihlášku usnesením odmítne.

Postup podle § 188 IZ se uplatní pouze tehdy, je-li vadný sám procesní úkon, tj. přihláška pohledávky. Okolnost, že věřitel nepřipojí požadované přílohy, nemůže mít jiný následek, než že uplatněný nárok neprokáže. Nedoplní-li věřitel ani přes výzvu insolvenčního správce zákonem požadované přílohy (kopie smluv, soudních nebo jiných rozhodnutí a dalších listin dokládajících údaje uvedené v přihlášce pohledávky), čili listinné důkazy ve smyslu § 177 uvedeného zákona, je na insolvenčním správci, zda takovou pohledávku co do pravosti nebo obsahu zpochybní a podle § 192 a násl. Tohoto zákona ji popře. Podle § 188 odst. 2 IZ nelze postupovat u pohledávky postavené na úroveň pohledávkám za majetkovou podstatou, která se v insolvenčním řízení nepřihlašuje (§ 169 odst. 1 a § 203 IZ); to platí i v případě, že věřitel takovou pohledávku uplatnil v insolvenčním řízení formou přihlášky.¹³⁷

Přihláška pohledávky má pro běh lhůt k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu a to ode dne kdy došla insolvenčnímu soudu. Přihlášku pohledávky, která je podána u jiného než insolvenčního soudu postoupí tento soud neprodleně soudu insolvenčnímu. O této skutečnosti nevydává rozhodnutí, účinky s podáním takové přihlášky nastávají dnem, kdy přihláška pohledávky dojde insolvenčnímu soudu.¹³⁸

Přihláška pohledávky musí obsahovat obecné náležitosti podání podle § 42 odst. 4 OSŘ; důvod vzniku pohledávky (uvedení skutečností, na nichž se pohledávka zakládá); výši přihlašované pohledávky (povinnost vyčíslení pohledávky v penězích, a to i v případě, jde-li o pohledávku nepeněžitou); v případě zajištění, zda věřitel

¹³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. KSCB 27 INS 1466/2008, 1 VSPH 180/2008

¹³⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 7. 2008, sp. zn. KSUL 45 INS 150/2008, 1 VSPH 94/2008

¹³⁸ BŘEZINOVÁ, H. *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona*. RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, Praha 2009, s. 182.

uplatňuje právo na uspokojení pohledávky ze zajištění a v případě pohledávky vykonatelné věřitel v přihlášce uvede skutečnosti, o které vykonatelnost opírá.

5.1.1.1 Druhy přihlášených pohledávek

U insolvenčního soudu je třeba přihlásit jak pohledávky, které již byly uplatněny u soudu, tak pohledávky vykonatelné včetně těch, které jsou vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí. To platí i pro pohledávky, o kterých je vedeno řízení u téhož soudu, který je soudem insolvenčním. Zákon počítá i s tou možností, že by do insolvenčního řízení byly přihlašovány i pohledávky nesplatné. Do insolvenčního řízení lze přihlásit i pohledávku vázanou na podmínku. V praxi půjde nejčastěji o podmínku rozvazovací, nicméně vyloučit nelze ani podmínku odkládací.¹³⁹

A) Pohledávky zajištěných a nezajištěných věřitelů

Všichni věřitelé uplatňují své pohledávky vůči dlužníku prostřednictvím přihlášky pohledávky, kterou lze podat pouze na stanoveném formuláři. Pokud chce být věřitel v rámci insolvenčního řízení uspokojován, má povinnost podat tuto přihlášku bez ohledu na to, zda je věřitelem zajištěným nebo nezajištěným. Rozdíl mezi zajištěným a nezajištěným věřitelem je v tom, že zajištěný věřitel musí v přihlášce uplatnit své právo na uspokojení ze zajištění a přesně označit druh tohoto zajištění včetně doby jeho vzniku. Pokud tak neučiní, má se za to, že právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení neuplatnil.

Nezajištění věřitelé mají tzv. nepřednostní pohledávky, které vznikly v minulosti před rozhodnutí o úpadku. Jsou uspokojovány poměrně.

Ustanovení § 166 IZ říká, že zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky přihláškou pohledávky, v níž se musí dovolat svého zajištění, uvést okolnosti, které osvědčují, a připojit listiny, které se toho týkají. To platí i tehdy, jde-li o zajištěné věřitele, kteří mohou pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění.

Podle ustanovení § 2 písm. g) IZ je za zajištěného věřitele možné považovat pouze věřitele, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové

¹³⁹KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 383.

podstaty, a to zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

Zajištění věřitelé se u obou forem oddlužení (tedy jak u oddlužení plněním splátkového kalendáře, tak i u oddlužení zpeněžením majetkové podstaty) uspokojují pouze z výtěžku zpeněžení zajištění a zbytek jejich pohledávek zůstává neuspokojen. Pro zajištěné věřitel platí, že se v rozsahu svého zajištění uspokojují přednostně (tzn. časově ještě v průběhu insolvenčního řízení a před všemi ostatními nezajištěnými věřiteli).

Obecně je pro účely insolvenčního řízení zakotven princip, podle něhož se zajištění věřitelé uspokojují ze zpeněžení svého zajištění do výše své pohledávky. Aby mohlo dojít k tomuto uspokojení, musí být splněna jedna základní podmínka. Tato podmínka spočívá v tom, že právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, vzniklo v souladu s § 109 odst. 1 písm. b) IZ před zahájením insolvenčního řízení.¹⁴⁰

U způsobu řešení úpadku oddlužením jde především o narovnání vztahů dlužníka s nezajištěnými věřiteli. Zajištěných věřitelů se oddlužení týká méně často než věřitelů nezajištěných. Když už však dlužník ve svém insolvenčním návrhu v seznamu závazků uvede, že má zajištěného věřitele, pak se toto zajištění nejčastěji týká nemovitostí, ve kterých dlužník bydlí, nebo movitých věcí tvořících běžné vybavení domácnosti. V takových případech je pak dlužník povinen soudu předložit s návrhem na povolení oddlužení aktuální znalecký posudek (tzn. znalecký posudek vypracovaný znalcem za podmínek podle zákona č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících, nikoliv pouze ocenění realitní kanceláře), který dokládá obvyklou tržní cenu dlužníkovu majetku.

Podle § 167 odst. 2 IZ je-li podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky, považuje se pohledávka co do takto zjištěného rozdílu za pohledávku nezajištěnou. To znamená, že se postavení zajištěného věřitele mění na zčásti zajištěného a zčásti nezajištěného.

¹⁴⁰KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 363.

Zajištění věřitelé, kteří mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena v průběhu insolvenčního řízení, uplatňují její uspokojení přímo vůči insolvenčnímu správci.

Při zpeněžení předmětu zajištění je insolvenční správce vždy vázán pokyny zajištěného věřitele. Pokud je zajištěných věřitelů více než jeden, mohou udělit pokyny insolvenčnímu správci pouze společně, tj. na těchto pokynech se musejí vzájemně dohodnout. Zákon výslovně neřeší, jak postupovat, pokud se zajištění věřitelé na pokynech nedohodnou, tj. zda rozhoduje kritérium pořadí zajištění či výše zajištěné pohledávky. Insolvenční správce je oprávněn pokyny zajištěných věřitelů odmítnout, pokud má za to, že předmět zajištění lze zpeněžit výhodněji. V takovém případě požádá insolvenční správce soud o přezkoumání pokynů zajištěných věřitelů v rámci jeho dohlédací činnosti. Lze usuzovat, že obdobně by bylo možno postupovat i v případě, kdy by pokyny zajištěných věřitelů ke zpeněžení předmětu zajištění byly nejasné nebo nejednotné. Přednostní postavení zajištěných věřitelů a jejich pohledávek je dáno tím, že se v rozsahu zajištění uspokojují z předmětu zajištění po jeho zpeněžení, tedy ještě v průběhu insolvenčního řízení.¹⁴¹

B) Pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (přednostní pohledávky)

Pohledávky za majetkovou podstatou jsou takové pohledávky, které vznikly po zahájení insolvenčního řízení nebo po vyhlášení moratoria, ale i pohledávky, které vznikly po rozhodnutí o úpadku. Tento druh pohledávek není třeba přihlašovat přihláškou pohledávky k insolvenčnímu soudu, neboť tyto pohledávky je možné uspokojit kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení. Uplatňují se přímo u insolvenčního správce.

Podle ustanovení § 168 odst. 1 IZ mezi pohledávky za majetkovou podstatou, které vznikly po zahájení insolvenčního řízení nebo po vyhlášení moratoria, patří: náhrada hotových výdajů a odměna předběžného správce (to neplatí, byl-li předběžný správce ustanoven insolvenčním správcem); náhrada nutných výdajů a odměna

¹⁴¹KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 364.

likvidátora dlužníka jmenovaného soudem a správce podniku dlužníka za součinnost poskytnutou předběžnému správci nebo insolvenčnímu správci; náhrada nutných výdajů a odměna členů a náhradníků věřitelského výboru; náhrada zálohy na náklady insolvenčního řízení, jestliže ji v souladu s rozhodnutím insolvenčního soudu zaplatila jiná osoba než dlužník; pohledávky věřitelů vzniklé za trvání moratoria ze smluv podle § 122 odst. 2; pohledávky věřitelů z úvěrového financování.

Podle ustanovení § 168 odst. 2 IZ mezi pohledávky za majetkovou podstatou, které vznikly po rozhodnutí o úpadku, patří: hotové výdaje a odměna insolvenčního správce; náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty dlužníka; náhrada nutných výdajů a odměna likvidátora, osoby v postavení obdobném postavení likvidátora a odpovědného zástupce za činnost prováděnou po rozhodnutí o úpadku; náhrada hotových výdajů a odměna znalce ustanoveného insolvenčním soudem za účelem ocenění majetkové podstaty; daně, poplatky, cla, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění; pohledávky věřitelů ze smluv uzavřených osobou s dispozičními oprávněními, s výjimkou smluv uzavřených dlužníkem po schválení oddlužení; pohledávky věřitelů ze smluv, jejichž splnění osoba s dispozičními oprávněními povolila, jakož i ze smluv, které osoba s dispozičními oprávněními nevypověděla; pohledávky věřitelů odpovídající právu na vrácení plnění ze smluv, od nichž bylo odstoupeno nebo které osoba s dispozičními oprávněními vypověděla; náhrada hotových výdajů osob, které poskytly insolvenčnímu správci součinnost a další pohledávky, o nichž tak stanoví insolvenční zákon.

Podle ustanovení § 168 odst. 3 IZ se tyto výše uvedené pohledávky uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku, není-li dále stanoveno jinak.

Obdobné postavení jako pohledávky za majetkovou podstatou mají i **pohledávky postavené naroveň pohledávkám za majetkovou podstatou**. Tyto pohledávky se rovněž uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku. Pohledávkami postavenými naroveň pohledávkám za majetkovou podstatou podle ustanovení § 169 odst. 1 IZ jsou: pracovněprávní pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců, pokud zákon ohledně některých z nich nestanoví jinak; pohledávky věřitelů na náhradu škody způsobené na zdraví; pohledávky státu – úřadů práce za náhradu mzdy vyplacené zaměstnancům a za prostředky odvedené podle zvláštních

právních předpisů; pohledávky účastníků z penzijního připojištění se státním příspěvkem; pohledávky věřitelů na výživném ze zákona; náhrada nákladů, které třetí osoby vynaložily na zhodnocení majetkové podstaty, mají-li z toho důvodu proti dlužníku pohledávku z bezdůvodného obohacení; pohledávky věřitelů vzniklé za trvání moratoria vyhlášeného před zahájením insolvenčního řízení ze smluv podle § 122 odst. 2, bylo-li insolvenční řízení zahájeno ve lhůtě jednoho roku od zániku moratoria; další pohledávky, o kterých tak stanoví insolvenční zákon.

C) Pohledávky vyloučené z uspokojení

V § 170 IZ je uveden taxativní výčet pohledávek, které jsou vyloučeny z uspokojení v insolvenčním řízení. K vyloučení těchto pohledávek z uspokojení v rámci insolvenčního řízení dochází ex lege, takže o této skutečnosti insolvenční soud nemusí vydávat žádné rozhodnutí.

Podle § 170 IZ se v insolvenčním řízení neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak, tyto pohledávky: a) úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí, b) úroky, úroky z prodlení a poplatek z prodlení z pohledávek věřitelů, které se staly splatné až po rozhodnutí o úpadku, c) pohledávky věřitelů z darovacích smluv, d) mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka, s výjimkou penále za nezaplacení daní, poplatků, cla, pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného za veřejné zdravotní pojištění, pokud povinnost zaplatit toto penále vznikla před rozhodnutím o úpadku, e) smluvní pokuty, pokud právo na jejich uplatnění vzniklo až po rozhodnutí o úpadku, f) náklady účastníků řízení vzniklé jim účastí v insolvenčním řízení.

Samotný fakt, že je pohledávka vyloučena z uspokojení v rámci insolvenčního řízení neznamená, že je existence takovéto pohledávky popírána., pouze to zančí skutečnost, že tato pohledávka věřitele, přestože ji v insolvenčním řízení uplatnil, nebude v insolvenčním řízení uspokojena ani částečně. Pak závisí na věřiteli, zda bude tuto svou pohledávku dodatečně po dlužníkovi vymáhat, tedy po skončení insolvenčního řízení.

D) Podřízené pohledávky

Podřízenou pohledávkou je pohledávka, která má být podle smlouvy uspokojena až po uspokojení jiné pohledávky případně ostatních pohledávek dlužníka, zejména je-li vydáno rozhodnutí o úpadku dlužníka. Za podřízenou pohledávku se považuje dle § 172 odst. 2 IZ také pohledávka z podřízeného dluhopisu podle zákona č. 190/2004 Sb., o dluhopisech.

Podřízené pohledávky se uspokojují v závislosti na dohodnuté nebo stanovené míře jejich podřízenosti, jinak se uspokojují poměrně. Jako poslední se vždy uspokojují pohledávky společníků nebo členů družstva vyplývající z jejich účasti ve společnosti nebo v družstvu, a to poměrně. Tyto pohledávky společníků nebo členů družstva se v insolvenčním řízení neuplatňují, ale pouze se oznamují insolvenčnímu správci, který vede jejich evidenci.¹⁴²

E) Podmíněné pohledávky

Podle ustanovení § 183 odst. 1 a odst. 2 IZ není přihláškou pohledávky, kterou zajišťují věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty třetích osob, dotčeno právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky z tohoto zajištění. Přihláškou pohledávky není dotčeno ani právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky po kterékoli z osob odpovídajících mu společně a nerozdílně s dlužníkem; o právu věřitele požadovat plnění od dlužníkovu ručitele, včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení, to platí obdobně. Odstavec 3 výše uvedeného ustanovení pak říká, že osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění podle odstavců 1 a 2, mohou pohledávku, která by jim proti dlužníku vznikla uspokojením věřitele, přihlásit jako pohledávku podmíněnou, pokud ji nepřihlásí věřitel. Jestliže však věřitel takovou pohledávku přihlásí, mohou se jí tyto osoby v rozsahu, v němž pohledávku uspokojí, v insolvenčním řízení domáhat místo něj s tím, že pro jejich vstup do řízení platí přiměřeně § 18; návrh podle tohoto ustanovení mohou podat samy.

Na tuto problematiku již svou judikaturou reagoval Vrchní soud v Praze, když stanovil, že podmíněné pohledávky jsou takové pohledávky, ohledně nichž se podmínka dosud nenaplnila (tj. že by v daném případě přestal osobní dlužník plnit své závazky vůči věřiteli a dlužníkovi by tak vznikl vůči tomuto věřiteli závazek z titulu ručení za závazek osobního dlužníka, avšak v jiné, patrně nižší výši). Tento odvolací soud

¹⁴²BŘEZINOVÁ, H. *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona*. RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, Praha 2009, s. 192.

v případě existence podmíněné pohledávky vychází z přesvědčení, že pro zařazení tohoto druhu pohledávky přímo do splátkového kalendáře je analogicky podle § 306 odst. 5 IZ rozhodný stav ke dni vydání rozhodnutí o schválení oddlužení, když taková úprava v části druhé hlavě páté IZ zjevně chybí. Pokud by se tedy během trvání účinků splátkového kalendáře taková podmínka u podmíněné pohledávky splnila, byl by to pak důvod pro změnu rozhodnutí podle § 407 odst. 3 IZ.¹⁴³

F) Duplicitní pohledávky

Při společném oddlužení manželů se velmi často stává, že věřitelé své totožné přihlášky pohledávek vůči manželům přihlašují dvakrát, tedy duplicitně. V praxi to znamená, že věřitel přihlásí tutéž pohledávku (o stejné výši závazku a se stejným důvodem vzniku) vůči každému z manželů zvlášť, přestože tento závazek je závazek, který vznikl za trvání manželství, tudíž spadá do společného jmění manželů. Na tento jev zpočátku insolvenční soudy reagovaly tak, že obě přihlášky přezkoumaly na přezkumném jednání, přičemž jednu z nich insolvenční správce a oba dlužníci zcela popřeli pro pravost takové pohledávky z důvodu duplicitního přihlášení. Insolvenční správce pak zároveň věřitele takové duplicitní pohledávky poučil o tom, že jako věřitel pohledávky, která byla insolvenčním správcem a dlužníky popřena, může uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání; tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení tohoto vyrozumění. Současně v poučení insolvenční správce uvedl, že pokud ve stanovené lhůtě věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena, nepodá proti insolvenčnímu správcí a dlužníkům u insolvenčního soudu žalobu na určení pravosti pohledávky, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží. Obě duplicitní totožné pohledávky však byly zahrnuty do splátkového kalendáře. Osud takto popřené přihlášky se dále řídil ustanovením § 185 IZ, podle kterého insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží. Jestliže tedy věřitel nepodal ve lhůtě incidenční žalobu, soud vydal usnesení, a ve smyslu ustanovení § 185 IZ takovou přihlášku odmítl a následně změnil splátkový kalendář.

¹⁴³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22.07.2010, sp. zn. KSUL 70 INS 2745/2010, 1 VSPH 464/2010

Zlom v této problematice duplicitních pohledávek nastal po vydání usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. února 2011 sp. zn. 57 ICm 455/2010 2 VSPH 14/2010, (KSLB 57 INS 2163/2010), kdy stanovil, že adekvátní formou uplatnění takové pohledávky do společného insolvenčního řízení je v případě oddlužení jediná přihláška pohledávky směřující vůči oběma solidárně zavázaným manželům. Podmínka dosažitelnosti oddlužení obsažená v ustanovení § 395 odst. 1 písm. b) IZ je v případě oddlužení společných závazků manželů obligatorně projednávaném v jediném společném řízení splněna, pokud hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé, nebude nižší než 30% jejich pohledávek, ledaže tito věřitelé s nižším plněním souhlasí. Odvolací soud na podporu závěru o nemožnosti pojmout tutéž pohledávku do splátkového kalendáře manželů dvakrát (duplicitně) tímto usnesení rovněž upozornil na exekuční judikaturu Nejvyššího soudu. V usnesení sp. zn. 20 Cdo 1448/2008 ze dne 20.01.2010, totiž formuloval závěr, že byl-li opakovaně podán návrh na nařízení exekuce, o němž již bylo pravomocně rozhodnuto, stejným způsobem výkonu podle téhož exekučního titulu mezi týmiž účastníky řízení pro tutéž zajištěnou pohledávku, brání jeho projednání překážka věci rozsouzené, a pro neodstranitelný nedostatek podmínky řízení je proto třeba řízení zastavit. Odvolací soud tedy v tomto výše uvedeném usnesení shrnul, že prvostupňový insolvenční soud tedy pochybil, pokud připustil, aby při přezkumném jednání byla pohledávka věřitele směřující vůči oběma manželům přezkoumána dvakrát (nejprve zjištěna jako pohledávka P2 a posléze popřena jako pohledávka P3), když v tom případě je třeba zdůraznit, že popření (již zjištěné) pohledávky (P3) nemá žádné procesní účinky a že podmínky pro vedení sporu nebyly splněny.

Z uvedeného vyplývá, že duplicitně přihlášená pohledávka bude zahrnuta do splátkového kalendáře pouze jednou.

5.2 Přezkumné jednání

Insolvenční soud nařizuje k přezkoumání přihlášených pohledávek přezkumné jednání.

Přezkumné jednání je i nadále považováno za jednání ve věci samé, které svolává a řídí insolvenční soud za účelem přezkoumání pohledávek, jehož cílem je zjištění anebo naopak popření pohledávek, které byly do insolvenčního řízení přihlášeny

nejpozději ve lhůtě stanovené v rozhodnutí o úpadku podle § 136 odst. 3 a 4 InsZ . Přezkumné jednání představuje jedinou možnost, kdy lze přezkoumat přihlášky pohledávek insolvenčních věřitelů. K přezkoumání pohledávek dochází podle seznamu přihlášených pohledávek sestaveného insolvenčním správcem. Výsledek přezkumného jednání se zapíše do seznamu přihlášených pohledávek, který je předložen správcem, přičemž takto upravený seznam tvoří součást zápisu o přezkumném jednání.¹⁴⁴

Pokud soud vydal rozhodnutí o úpadku spojené s rozhodnutím o povolení oddlužení, určí zároveň v tomto usnesení i termín přezkumného jednání a to tak, aby se konalo nejpozději do 15 dnů po uplynutí lhůty k přihlašování pohledávek. Samotné přezkoumávání pohledávek při přezkumném jednání probíhá podle seznamu přihlášených pohledávek, který je insolvenční správce povinen předložit insolvenčnímu soudu nejpozději 3 dny přede dnem konání tohoto nezakumného jednání. Tento seznam přihlášených pohledávek pak podle § 189 odst. 3 zveřejní insolvenční soud v insolvenčním rejstříku nejpozději 15 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání, a má-li se přezkumné jednání konat do 15 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, nejpozději 3 dny přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání. Insolvenční soud dále bez zbytečného odkladu zveřejní v insolvenčním rejstříku každou změnu seznamu přihlášených pohledávek.

Po přezkoumání každé z přihlášených pohledávek insolvenční správce výsledek tohoto přezkumu musí zapsat do seznamu přihlášených pohledávek, kde bude uvedeno, zda správce, věřitel nebo dlužník pohledávku popírá a proč a také konečná výše přezkoumané nebo popřené pohledávky. Takto upravený seznam přihlášených pohledávek se stává součástí protokolu o přezkumném jednání. Celý protokol o přezkumném jednání a upravený seznam přihlášených pohledávek je následně zveřejněn v insolvenčním rejstříku. Věřitelé potom mají oprávnění si vyžádat na insolvenčním soudu výpis z tohoto seznamu.

¹⁴⁴KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 414.

5.2.1 Popření přihlášených pohledávek

Podle § 192 odst. 1 IZ mohou pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek popírat insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé.

Nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 14/10 ze dne 01.07.2010, publikováno ve Sbírce zákonů pod č. 241/2010, český ochránce ústavnosti zrušil ustanovení § 192 odst. 1 větu první včetně věty za středníkem zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, a to ke dni 31.03.2011. Zrušeno tak bylo ustanovení, podle něhož platilo, že popěrným právem disponoval pouze dlužník a insolvenční správce, oba sice s jinými právními důsledky, nicméně pokud jde o věřitele, ti právo popírat neměli, což bylo výslovně potvrzeno větou za středníkem Ústavním soudem zrušeného ustanovení. Ústavní soud vycházel zejména ze závěru, že pokud insolvenční správce uzná pohledávku, je tím pohledávka zjištěna, a to v rámci insolvenčního řízení s konečnou platností. Ústavní soud přisoudil insolvenčnímu správci při výkonu působnosti týkající se uznávání pohledávek postavení orgánu veřejné moci a nikoliv jeho jinak deklarované postavení zástupce věřitelů.¹⁴⁵

Výše uvedeným nálezem Ústavního soudu ochránce ústavnosti hodnotí věřitelské popěrné právo jako právo, které chrání právo vlastnické, neboť pod pojem majetek je nutné zařadit i pohledávky, jejichž splnění lze legitimně očekávat. Původní stav, kdy věřitelům nebylo přiznáno popěrné právo, zhodnotil Ústavní soud jako rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, tedy konkrétně s právem na soudní ochranu. Původní úprava, která popěrné právo nezahrnovala, vycházela ze zásady rychlosti insolvenčního řízení. Ústavní soud však poukázal na fakt, že ona rychlost řízení se může uplatnit až v rámci spravedlivého procesu.

Ústavní soud zároveň odložil vykonatelnost zrušovaného ustanovení do 31.03.2011, tak aby byl zákonodárci poskytnut dostatečný prostor pro případnou reakci. Příslušná vládní novela pak byla Poslanecké sněmovně předložena dne 17.01.2011. Novela pak byla schválena dne 03.03.2011 a publikována ve Sbírce zákonů jako zákon č. 69/ 2011 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.¹⁴⁶

¹⁴⁵ FRK, P., *Právo*. č. 2/2011, s. 35.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 36.

Podle ustanovení § 192 odst. 4 IZ může věřitel až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna, měnit výši přihlašované pohledávky. Jestliže v důsledku této změny není možné přezkoumat přihlašenou pohledávku při nařízeném přezkumném jednání, nařídí insolvenční soud zvláštní přezkumné jednání. Věřitel je však povinen uhradit ostatním věřitelům na jejich žádost náklady, které jim vznikly v souvislosti s jejich účastí na zvláštním přezkumném jednání.

A) Popření pohledávky přihlášeným věřitelem

Podle ustanovení § 200 odst. 1 IZ je věřitel oprávněn písemně popřít pohledávku jiného věřitele. Popření pohledávky musí mít stejné náležitosti jako žaloba podle občanského soudního řádu a musí z něj být patrné, zda se popírá pravost, výše nebo pořadí pohledávky. Popření pohledávky lze učinit pouze na formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis. Z ustanovení § 200 odst. 2 IZ pak vyplývá, že se k popření pohledávky věřitelem přihlédne, pouze pokud bude mít veškeré náležitosti a zároveň bude insolvenčnímu soudu doručeno nejpozději tři pracovní dny přede dnem, v němž se má konat přezkumné jednání o popřené pohledávce. Po uplynutí této lhůty již nelze měnit uplatněný důvod popření. K popření pohledávky učiněnému ve formě, která v době konání přezkumného jednání o popřené pohledávce vyžaduje jeho písemné doplnění, předložení jeho originálu, případně předložení písemného podání shodného znění, se nepřihlíží. Dospěje-li insolvenční soud k závěru, že k popření pohledávky přihlášeným věřitelem se nepřihlíží, odmítne je rozhodnutím, které může vydat jen do skončení přezkumného jednání o popřené pohledávce. Takové rozhodnutí se pak doručuje zvlášť věřiteli, který popřel pohledávku, věřiteli popřené pohledávky, dlužníku a insolvenčnímu správci. Osobou oprávněnou k podání odvolání proti tomuto rozhodnutí je však pouze věřitel, který popřel pohledávku. Podle § 200 odst. 5 IZ jestliže insolvenční soud popření pohledávky neodmítne, považuje se podání, jímž přihlášený věřitel popřel pohledávku, od rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, nejdříve však po uplynutí 10 dnů od skončení přezkumného jednání, za žalobu, kterou tento věřitel uplatnil u insolvenčního soudu své popření vůči věřiteli, který pohledávku přihlásil.

Podle ustanovení § 200 odst. 6 IZ lze jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu

uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci.

V souvislosti s obnovením popěrného práva přihlášených věřitelů vznikla otázka nákladů řízení následného incidenčního sporu. Tuto problematiku nově řeší novelizované znění ustanovení § 202 IZ, a to zavedením institutu tzv. jistoty. Podle ustanovení § 202 odst. 3 IZ je přihlášený věřitel, který popřel pohledávku, povinen složit do 15 dnů po skončení přezkumného jednání o popřené pohledávce u insolvenčního soudu jistotu na náklady řízení incidenčního sporu ve výši 10 000 Kč. Nebylo-li v době konání přezkumného jednání o popřené pohledávce ještě rozhodnuto o způsobu řešení úpadku, neskončí tato lhůta dříve než uplynutím 10 dnů od rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Tato povinnost složit jistotu je povinností ex lege a má bránit případnému zneužití popěrného práva věřitelem. Dalším druhem jistoty je pak jistota, o které soud rozhoduje na návrh věřitele popřené pohledávky (nejde tedy o povinnost ex lege) a vyplývá z ustanovení § 202 odst. 4 IZ, který uvádí, že insolvenční soud může uložit přihlášenému věřiteli, který popřel pohledávku, aby v incidenčním sporu složil i jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla věřiteli popřené pohledávky nedůvodným popřením pohledávky. Učiní tak jen na návrh věřitele popřené pohledávky, který doloží, že mu vznik takové škody nebo jiné újmy zjevně hrozí. Jestliže však podle dosavadních výsledků insolvenčního řízení lze očekávat, že popření pohledávky bude důvodné, insolvenční soud návrh věřitele popřené pohledávky na složení této jistoty zamítne. Přiměřeně se dále použijí ustanovení občanského soudního řádu o jistotě u předběžného opatření.

Osvobození od výše uvedených povinností zaplatit příslušnou jistotu se podle § 200 odst. 6 IZ vztahuje na věřitele, který ve lhůtě stanovené ke složení jistoty osvědčí, že jistotu bez své viny nemohl složit a že je tu nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mu mohla vzniknout újma. Přihlášený věřitel dále nemá povinnost složit jistotu po dobu, po kterou jeho popření nemá vliv na zjištění popřené pohledávky.

V souvislosti s výše uvedenou novelou se v případech ustanovení § 178 a § 179 IZ přistoupilo k určitému zpřesnění a taktéž zmírnění spočívající v tom, že soud již bez dalšího neukládá povinnost uhradit příslušná plnění ve prospěch majetkové podstaty, nýbrž zohledňuje při stanovení příslušné částky další okolnosti. Pokud tedy bylo ve

smyslu ustanovení § 178 IZ zjištěno, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50% přihlášené částky, pak nejen, že se (jak platilo již před novelou) k pohledávce nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna, ale nově platí, že věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna; jde o incidenční spor. Je tedy implicitně upraveno, že se jedná o incidenční spor, a to incidenční spor, který lze zahájit pouze na návrh insolvenčního správce, dále již není pevně stanovena částka plnění, které má být do majetkové podstaty takto sankčně plněno a (což je taktéž podstatné) toto ustanovení opustilo takřka nulovou možnost úvahy soudu, zda uloží či neuloží tuto sankční povinnost.¹⁴⁷

B) Popření pohledávky insolvenčním správcem a dlužníkem

V souvislosti s popěrnými úkony insolvenčního správce a dlužníka mohou v praxi nastat tři situace popření. První je, když pohledávku nezajištěného věřitele popře pouze insolvenční správce, druhá když popírá pouze dlužník a třetí poslední variantou je, když pohledávku popřou oba, tedy dlužník i insolvenční správce. Rozdíl v případech, kdy popírá dlužník nebo insolvenční správce je pouze v následném incidenčním sporu, který toto popření doprovází. Bude se tedy lišit okruh osob, se kterými bude veden případný incidenční spor.

Podle § 410 odst. 2 IZ má popření pohledávky nezajištěného věřitele dlužníkem za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem. Jestliže dlužník popřel pohledávku při přezkumném jednání, které se konalo před schválením oddlužení, nastávají účinky tohoto popření dnem, kdy nastaly účinky oddlužení plněním splátkového kalendáře; tento den je rozhodný i pro počátek běhu lhůt k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky.

Pohledávky lze popřít co do pravosti, co do výše a co do jejího pořadí. Když je pohledávka popřena co do pravosti, tak je popěratelem namítáno, že pohledávka

¹⁴⁷ FRK, P., *Právo*. č. 2/2011, s. 39.

nevznikla nebo že již zcela zanikla anebo že se zcela promlčela. Popření co do výše znamená, že dlužníkův závazek je nižší než přihlášená částka, přičemž popřeratel výše pohledávky, musí současně uvést, jaká je ve skutečnosti výše pohledávky. O popření pohledávky co do jejího pořadí jde tehdy, je-li namítáno, že pohledávka má méně výhodné pořadí, než je pořadí uvedené v přihlášce pohledávky, nebo je-li popíráno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění. Ten, kdo popírá pořadí pohledávky, musí současně uvést, v jakém pořadí má být pohledávka uspokojena.

Insolvenční správce má zároveň povinnost popřereného věřitele poučít, že jako věřitel nevykonatelné pohledávky, která byla insolvenčním správcem a dlužníkem popřena, může uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumného jednání; tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení tohoto vyrozumění. Současně v poučení insolvenční správce uvede, že pokud ve stanovené lhůtě věřitel, jehož nevykonatelná pohledávka byla popřena, nepodá proti insolvenčnímu správci a dlužníku u insolvenčního soudu žalobu na určení pravosti pohledávky, k pohledávce popřené co do pravosti se nebude přihlížet.

V ustanovení § 201 insolvenčního zákona je pak zakotveno, kdy je přihlášená pohledávka, jak už vykonatelná, tak nevykonatelná, pokládána za zjištěnou. Pohledávka je zjištěna, jestliže ji nepopřel insolvenční správce ani žádný z přihlášených věřitelů, jestliže ji nepopřel insolvenční správce a insolvenční soud odmítl její popření přihlášeným věřitelem, jestliže insolvenční správce nebo přihlášený věřitel, který ji popřel, vezme své popření zpět, nebo rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí. Vykonatelná pohledávka je zjištěna, také tehdy, jestliže insolvenční správce nepodal včas žalobu o její popření nebo byla-li taková žaloba zamítnuta anebo řízení o ní skončilo jinak než rozhodnutím ve věci samé.

5.2.2 Incidenční spory

Důsledkem popření pohledávek je vznik tzv. incidenčních sporů, přičemž jde o spory týkající se určení výše, pravosti či pořadí popřené pohledávky. Incidenční spory řeší insolvenční soud podle ustanovení § 198 a § 199 IZ ve spojení s § 159 an IZ. Mezi účastníky incidenčního sporu patří věřitel popřené pohledávky, insolvenční správce a v případě popření pohledávky dlužníkem dle ustanovení § 410 IZ i dlužník.

Věřitel nevykonatelné pohledávky, může uplatnit své právo na určení popřené pohledávky žalobou, kterou podá insolvenčnímu soudu nejpozději do 30 dnů od přezkumného jednání; tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění o popření dle § 197, odst. 2 IZ. Není-li žaloba podána včas, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží, pohledávka popřená co do výše či pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření. V žalobě může věřitel jako důvod vzniku uplatňovat pouze skutečnosti, které uplatnil nejpozději do skončení přezkumného jednání.

Jiná situace nastane, pokud insolvenční správce popře vykonatelnou pohledávku věřitele, pak je povinen do 30 dnů od přezkumného jednání u insolvenčního soudu podat incidenční žalobu. Touto žalobou uplatňuje své popření proti věřiteli, jenž vykonatelnou pohledávku přihlásil. Jako důvod popření pravosti lze uplatňovat jenskutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto vykonatelného rozhodnutí. Důvodem popření nemůže být jen jiné právní posouzení věci popírajícím. Nebyla-li žaloba podána včas, případně byla-i zamítnuta anebo incidenční řízení skončilo jinak než rozhodnutím ve věci samé, považuje se vykonatelná pohledávka za zjištěnou.

Pravomocným rozhodnutím insolvenčního soudu v incidenčních sporech zahájených podle § 198 a 199 IZ se může dodatečně určit dosud sporná pohledávka. Zákon stanoví, že účinky takového rozhodnutí nepůsobí pouze mezi stranami incidenčního sporu, ale rovněž i mezi ostatními věřiteli dlužníka, ač tito věřitelé nebyli účastníky řízení o určení sporné pohledávky. Insolvenční zákon navíc rozšířil závaznost rozhodnutí o pravosti, výši nebo pořadí popřené pohledávky nejen ve vztahu k insolvenčním věřitelům, ale i na všechny procesní subjekty, jejichž výčet je podán v § 9 IZ.¹⁴⁸

Následný výsledek incidenčního sporu, tedy zda byla pohledávka zjištěna či naopak, insolvenční soud zapíše do upraveného seznamu přihlášených pohledávek.

¹⁴⁸KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 433.

5.3 Schůze věřitelů

Jak již bylo uvedeno v kapitole č. 2.2 Účastníci řízení, schůze věřitelů je základní věřitelský orgán. Hlavní rozsah působnosti schůze věřitelů je dán ustanovením § 46 odst. 2 IZ, podle kterého schůzi věřitelů přísluší volba a odvolání členů věřitelského výboru a jeho náhradníků nebo zástupce věřitelů; rozhoduje též o tom, zda ponechá ve funkci prozatímní věřitelský výbor. Schůze věřitelů si může vyhradit cokoli, co patří do působnosti věřitelských orgánů. Není-li ustanoven věřitelský výbor ani zástupce věřitelů a není-li v tomto zákoně stanoveno jinak, vykonává schůze věřitelů i jejich působnost.

Schůzi věřitelů svolává a řídí insolvenční soud, přičemž o samotném svolání schůze věřitelů, vydá insolvenční soud vyhlášku, kterou zveřejní v insolvenčním rejstříku a na úřední desce nejméně 15 dnů přede dnem jejího konání. Obsahem této vyhlášky o svolání schůze věřitelů musí být předmět jednání, za kterým je schůze věřitelů svolávána, a místo a termín jejího konání.

Podle § 48 odst. 2 IZ může být schůzi věřitelů projednán jen předmět jednání, který byl uveden v oznámení o jejím svolání. Jsou-li přítomni všichni věřitelé, mohou se usnést i na dalším předmětu jednání; za přítomného se pro tento účel nepovažuje věřitel, který hlasuje písemně (§ 50 odst. 2 IZ). Předmětem jednání první schůze věřitelů je vždy volba věřitelského výboru a usnesení věřitelů podle § 29 odst. 1, byl-li ustanoven insolvenční správce a koná-li se tato schůze po přezkumném jednání, zpráva insolvenčního správce o jeho dosavadní činnosti, a byl-li ustanoven prozatímní věřitelský výbor, zpráva tohoto výboru o jeho dosavadní činnosti.

Podle § 50 odst. 1 IZ není-li dále stanoveno jinak, právo hlasovat mají všichni na schůzi přítomní věřitelé. Ke hlasu, který je vázán na splnění podmínky, se nepřihlíží. V praxi však hlasovací právo na schůzi věřitelů nemají všichni přítomní věřitelé. Hlasovací právo nemají věřitelů, jejichž pohledávka byla popřena insolvenčním správcem či dlužníkem, nebo doposud nebyla zjištěna, nebo je sporná, nebo je vázána na odkládací podmínku. V případě těchto věřitelů budou o jejich hlasovacích právech, spojených s výše uvedenými pohledávkami, na schůzi věřitelů rozhodovat ostatní věřitelé nebo insolvenční soud. V případě popření pohledávky při přezkumném jednání insolvenčním správcem nebo dlužníkem bude moci v rozsahu tohoto popření věřitel hlasovat jen tehdy, usnese-li se na tom schůze věřitelů. Schůze věřitelů mu buď

hlasovací právo přizná, nebo nepřizná. Jestliže mu schůze věřitelů hlasovací právo nepřizná, rozhodne o něm dodatečně ještě insolvenční soud. Popření pohledávky přihlášeným věřitelem nemá na hlasovací právo těchto věřitelů vliv. Stejně tak bude postupováno u věřitelů majících pohledávky vázané na odkládací podmínku. O hlasovacích právech věřitelů, jejichž pohledávka nebyla ještě zjištěna, nebo je sporná, rozhodne na návrh dlužníka, insolvenčního správce nebo některého z věřitelů insolvenční soud.

Věřitelé mohou dle § 50 odst. 2 IZ hlasovat také písemně, podáním výslovně označeným jako "Hlasovací lístek", které nesmí obsahovat žádný jiný procesní úkon, ze kterého je nepochybné, jak hlasovali, a na kterém je úředně ověřena pravost jejich podpisu. K jejich hlasu se přihlíží, jen bylo-li podání obsahující všechny náležitosti doručeno insolvenčnímu soudu nejpozději v den předcházející schůzi věřitelů; § 43 občanského soudního řádu se nepoužije.

Právě o způsobu oddlužení a o jeho přijetí rozhodují především věřitelé hlasováním na schůzi věřitelů, případně hlasováním mimo schůzi věřitelů. Insolvenční soud tedy svolá schůzi věřitelů výše uvedenou vyhláškou, ve které stanoví program jednání, tedy konkrétně projednání a hlasování o způsobu řešení úpadku dlužníka. Schůze věřitelů následuje po přezkumném jednání. Rozvrh práce Krajského soudu v Ústí nad Labem tuto vyhlášku o svolání schůze věřitelů často slučuje s rozhodnutím o úpadku, tedy vydá jedno rozhodnutí, kterým rozhodne o úpadku dlužníka a zároveň svolá schůzi věřitelů. Dlužník i insolvenční správce jsou povinni se této schůze zúčastnit osobně.

Podle ustanovení § 399 odst. 2 insolvenčního zákona je dlužník povinen zúčastnit se takové schůze osobně a zodpovědět dotazy přítomných věřitelů. Dřívější znění zákona obsahovalo v tomto ustanovení § 399 odst. 2 věta druhá za středníkem: „jestliže se dlužník bez omluvy nedostaví nebo neshledá-li insolvenční soud jeho omluvu důvodnou, má se za to, že vzal návrh na oddlužení zpět.“ Tímto byla stanovena zákonná fikce, podle které, jestliže se dlužník nedostavil na schůzi bez omluvy nebo pokud insolvenční soud jeho omluvu neshledal důvodnou, nastala fikce zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení. Následně pak soud vezme dlužníkovu zpětvzetí návrhu na vědomí a rozhodne o řešení jeho úpadku konkursem. Tato věta (a zároveň i z toho vyplývající fikce) však byla z insolvenčního zákona vypuštěna na základě Nálezu

Ústavního soudu ČR ze dne 27.07.2010 vydaném ve věci návrhu na zrušení části ustanovení § 399 odst. 2 části věty druhé za středníkem IZ, který byl zveřejněn ve Sbírce zákonů pod č. 260/2010 Sb. Ústavní soud tuto část ustanovení § 399 odst. 2 části věty druhé za středníkem zrušil dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů (tj. dnem 10.09.2010).

Ústavní soud v Nálezu zdůraznil, že civilní proces spočívá mimo jiné na dvou základních zásadách - zásadě dispoziční a zásadě projednací. Úzký vzájemný vztah soukromého práva hmotného a veřejného občanského práva procesního je nejlépe vyjádřen právě zásadou dispoziční.“ „Urychlovací instituty (např. kontumační rozsudek nebo prekluzivní lhůty) se tak užívají výlučně v oblasti, na niž dopadá zásada projednací, a není možné v zájmu urychlování řízení užívat tyto prostředky pro dispozici řízením a předmětem řízení.“ Ústavní soud také zdůraznil, že „...fikce zpětvzetí návrhu na oddlužení je z ústavněprávního hlediska neakceptovatelná tím spíše, že nejde o pouhý procesní úkon, kterým účastník disponuje řízením, ale má zásadní hmotněprávní důsledky pro dlužníka i věřitele (následné prohlášení konkursu).“ Ústavní soud opírající se o shora uvedené názory uzavřel, že ustanovení § 399 v odstavci 2 části věty druhé za středníkem insolvenčního zákona, jež prostřednictvím fikce zpětvzetí návrhu na oddlužení odnímá účastníku konkursního řízení možnost dispozice s řízením, je v rozporu s čl. 2 odst. 3 Listiny a čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky, jakož i s čl. 36 odst. 1 Listiny, pročež rozhodl dle § 70 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.¹⁴⁹ Podle aktuální zákonné úpravy již tedy fikce zpětvzetí návrhu při absenci dlužníka na schůzi věřitelů nenastává.

Kromě hlasování o způsobu oddlužení na schůzi věřitelů za tím účelem svolané, mohou věřitelé o způsobu oddlužení hlasovat i mimo tuto schůzi věřitelů, přičemž výsledky hlasování dosažené mimo schůzi věřitelů se připočtou k výsledkům hlasování dosažených na schůzi věřitelů. Za situace, kdy by některý z věřitelů hlasoval později na schůzi věřitelů o způsobu oddlužení jinak, než jak hlasoval dříve mimo schůzi věřitelů, bude platit hlasování učiněné na schůzi věřitelů. U způsobu řešení úpadku oddlužením věřitelé téměř nevyužívají možnosti hlasovat mimo schůzi věřitelů.

Podle ustanovení § 399 odst. 3 IZ insolvenční soud schůzi věřitelů k projednání způsobu oddlužení nesvolá nebo již svolanou schůzi věřitelů zruší, jestliže všichni k

¹⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 27.07.2010, sp.zn. Pl. ÚS. 19/09, zveřejněný ve Sbírce zákonů pod č. 260/2010 Sb.

tomu oprávnění věřitelé hlasovali o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů; obdobně to platí pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře. Výsledky hlasování v takovém případě zveřejní vyhláškou.

5.3.1 Hlasování o způsobu oddlužení

Hlavním způsobem hlasování věřitelů je hlasování na schůzi věřitelů. Ihned po projednání všech skutečností, které jsou rozhodné pro stanovení způsobu oddlužení, tedy poté, co insolvenční správce přednesl svou zprávu o jeho dosavadní činnosti a o šetření ohledně dlužníkovu návrhu a dlužník zodpověděl všechny případné dotazy věřitelů, přistoupí schůze věřitelů k hlasování o způsobu provedení oddlužení. Samotnému hlasování pak ještě musí předcházet rozhodnutí o tom, kdo má právo hlasovat.

Podle § 402 odst. 1 IZ mají právo hlasovat o způsobu oddlužení pouze nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku. Zajištění věřitelé nehlasují ani v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky. Právo hlasovat nemají osoby dlužníkovi blízké a osoby, které tvoří s dlužníkem koncern. Termín koncern je definován v ustanovení § 66a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Podle ustanovení § 116 občanského zákoníku je osobou blízkou příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.

Toto výše uvedené zákonné omezení hlasovacího práva je racionální, neboť zákon chce předejít situacím, kdy by o způsobu oddlužení hlasovaly osoby mající k dlužníkovi blízký vztah a z tohoto důvodu by pak prosazovaly zájmy dlužníka na úkor zájmů věřitelů. Pokud jde o zajištěné věřitele, tak ti nejsou vůbec oprávněni hlasovat a to ani v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota zajištění nižší než výše jejich zajištěné pohledávky. Důvodem je skutečnost, že zajištění věřitelé se vždy uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění a tím pádem se jich zvolený způsob oddlužení prakticky nedotkne.

Nezajištěným věřitelem je ten, který pro svoji přihlášenou pohledávku neuplatnil právo na uspokojení ze zajištění. Má se za to, že ve fázi hlasování na schůzi věřitelů by

již nezajištění věřitelé měli mít od dlužníka a insolvenčního správce dostatek informací, zejména o stavu dlužníkovy majetku a jeho finanční situaci, aby byli schopni zvolit vhodnější způsob oddlužení.

Podle ustanovení § 49 odst. 1 IZ je pro přijetí usnesení schůze věřitelů potřeba prostá většina hlasů přítomných věřitelů počítaná podle výše jejich pohledávek, pokud insolvenční zákon nestanoví jinak. Tato obecná úprava je ještě doplněna speciálním ustanovením § 402 odst. 3 IZ, kdy pro přijetí způsobu oddlužení musí být dosaženo souhlasu prosté většiny hlasů všech nezajištěných věřitelů.

Ve chvíli, kdy dlužníci podávají svůj návrh na povolení oddlužení, velice často zapominají, že o způsobu oddlužení (tedy plněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty) rozhodují právě věřitelé. Ve většině případů totiž dlužníci spoléhají na to, že jejich oddlužení bude provedeno tak, jak sami navrhnou, tedy nejčastěji oddlužení plněním splátkového kalendáře. V praxi se totiž nejednou stává, že se na řádně a včas svolanou schůzi věřitelů, na které měli věřitelé hlasovat o způsobu oddlužení, nedostaví žádný věřitel a ani soudu nepřijde žádný hlasovací lístek. Pak tedy o způsobu oddlužení rozhoduje insolvenční soud dle § 402 odst. 5 IZ. Jestliže se však věřitelé na schůzi věřitelů dostaví a zvolí způsob oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, dlužníci často nechápou, že se jim následně bude prodávat střecha nad hlavou (pokud vlastní nemovitost) a nelze s tím již nic udělat, přestože jejich původním úmyslem při podání návrhu bylo schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Proto by již v této fázi, kdy se rozhodují, jak vyřešit své dluhy, měli zvážit všechny možné následky, které s sebou podání návrhu na povolení oddlužení nese.

V případě, že ani jeden ze způsobů oddlužení nezíská prostou většinu hlasů nezajištěných věřitelů, rozhodne o způsobu provedení oddlužení do skončení schůze věřitelů insolvenční soud. V případě, že bylo o způsobu oddlužení hlasováno mimo schůzi věřitelů a žádný ze způsobů nezískal prostou většinu hlasů nezajištěných věřitelů, rozhodne o způsobu provedení oddlužení insolvenční soud nejpozději do 15 dnů ode dne zveřejnění výsledků tohoto hlasování.

Rozhodování o způsobu řešení úpadku je v případě oddlužení v první fázi dáno fakticky výlučně do pravomoci soudu. O povolení oddlužení rozhodne insolvenční soud sám a, aniž by se k tomu věřitelé v této fázi mohli kvalifikovaně vyjádřit. Proti rozhodnutí o povolení oddlužení není navíc ani přípustné odvolání. Z hlediska

participace věřitelů na řízení je totiž oddlužení procesně koncipováno tak, že věřitelé jsou do rozhodování zapojeni až v následné fázi. Mohou hlasovat a usnést se až o způsobu, jakým má být soudem povolené oddlužení provedeno. Teprve poté, co proběhne hlasování věřitelů o způsobu oddlužení, může soud přistoupit k rozhodování o tom, zda bude povolené oddlužení skutečně realizováno, tedy přistoupí k rozhodování o schválení oddlužení. Až po vydání rozhodnutí o schválení oddlužení lze hovořit o tom, že o realizaci řešení úpadku dlužníka tímto způsobem je rozhodnuto s konečnou platností (nehledě na to, že kdykoliv v dalším průběhu realizace oddlužení až do rozhodnutí o jeho splnění může dojít ke konverzi na konkurs).¹⁵⁰

5.3.2 Skutečnosti odůvodňující zamítnutí oddlužení

Ve fázi rozhodování o schválení oddlužení nejde pouze o stanovení způsobu oddlužení, ale musí se zároveň znovu zkontrolovat, zda dlužník splňuje všechny podmínky přípustnosti oddlužení. Insolvenční soud při tomto dalším zkoumání podmínek vychází ze svého rozhodnutí o úpadku a povolení oddlužení, ale je zároveň povinen zabývat se skutečnostmi, které vyšly najevo po tomto jeho rozhodnutí, a které by samozřejmě na povolení oddlužení mohly mít vliv. Jedná se například o situace, kdy dlužník neuvede ve svém seznamu majetku veškerý svůj majetek, nebo neuvede všechny své věřitele, popřípadě zamlčí, že část jeho závazků pochází z podnikatelské činnosti. Pro takové situace zákon stanovuje povinnost insolvenčního správce informovat soud a věřitele o veškerých skutečnostech rozhodných pro posouzení, zda je u konkrétního dlužníka oddlužení vůbec možné. Podle ustanovení § 403 odst. 1 IZ má-li insolvenční správce za to, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, upozorní na ně před rozhodnutím schůze věřitelů o způsobu oddlužení a v případě uvedeném v § 399 odst. 3 do 3 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku.

Insolvenční správce by měl tedy do schůze věřitelů prověřit veškeré informace o dlužníkovi, tedy zejména jeho majetkové poměry, rodinný stav, vyživovací povinnosti, aktuálního zaměstnavatele apod. Je povinen upozornit věřitele na fakt, že jsou zde skutečnosti (uvedené v § 395 IZ), které by odůvodňovaly případné zamítnutí návrhu na

¹⁵⁰ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 983.

povolení oddlužení. Přičemž následně právě věřitelé, kteří hlasovali pro schválení jednoho ze způsobů oddlužení, jsou oprávněni podat námitky proti povolenému oddlužení. O námitkách věřitelů hovoří § 403 odst. 2 IZ, když stanoví, že věřitelé, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, mohou namítat, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Tyto námitky mohou uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení, a v případě uvedeném v § 399 odst. 3 do 10 dnů po zveřejnění výsledků hlasování v insolvenčním rejstříku. K později vzneseným námitkám a k námitkám uplatněným věřiteli, kteří nehlasovali o přijetí způsobu oddlužení, se nepřihlíží. Odstavec 3 § 403 pak upřesňuje, že včas podané námitky podle odstavce 2, uplatněné oprávněnými osobami, projedná insolvenční soud při jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, kteří podali námitky. Dále podle výsledku jednání o tom, zda budou podané námitky shledány jako oprávněné, či nikoli, insolvenční soud buď oddlužení schválí, nebo neschválí. K později vzneseným námitkám se nepřihlíží. Stejně tak se nepřihlíží k námitkám, které vznesli věřitelé, kteří však o způsobu oddlužení aktivně nehlasovali.

5.4 Rozhodnutí o neschválení oddlužení

Dříve, než insolvenční soud vydá rozhodnutí o schválení oddlužení, musí přezkoumat případné námitky nezajištěných věřitelů a dále nově zjištěnými skutečnostmi, které jsou rozhodující pro samotné povolení oddlužení. Jestliže totiž insolvenční soud zjistí, že v průběhu řízení vyšly najevo takové skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly zamítnutí návrhu na povolení oddlužení, nemůže oddlužení schválit. Takto zjištěné skutečnosti, které znamenají nesplnění podmínek pro povolení oddlužení, vedou k zamítnutí návrhu na povolení oddlužení a insolvenční soud rozhodne tak, že oddlužení neschvaluje, a současně rozhodne o tom, že dlužníkův úpadek bude řešen konkursem.

Jak již bylo napsáno dříve v kapitole č. 4.4.9, podmínky pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení jsou stanoveny v ustanovení § 395 insolvenčního zákona. Mezi velmi časté případy neschválení oddlužení spadá situace, kdy se do insolvenčního řízení přihlásí mnohem více nezajištěných věřitelů se svými pohledávkami, které jsou následně na přezkumném jednání zjištěny, než jaký počet dlužníků původně ve svém

seznamu závazků uvedl. V době, kdy insolvenční soud posuzoval návrh dlužníka, dlužník splňoval všechny podmínky povolení oddlužení, zejména dosahoval na zákonem stanovenou minimální hranici 30% uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů. Následně však byly na přezkumném jednání zjištěny pohledávky nezajištěných věřitelů v mnohem větší výši a dlužník tudíž již není schopen dosáhnout na minimální 30% hranici uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů. Tato skutečnost tak má za následek, že insolvenční soud vydá rozhodnutí, kde oddlužení dlužníka neschválí a zároveň na jeho majetek prohlásí konkurs. Dalším, častý příkladem z praxe, je situace, kdy soud dodatečně zjistí, že podstatná část dlužnických závazků pochází z jeho předešlé podnikatelské činnosti, přestože v návrhu na povolení oddlužení prohlásí pravý opak. I toto je pak důvodem k neschválení oddlužení.

5.5 Rozhodnutí o schválení oddlužení

Jestliže nejsou dány důvody pro vydání rozhodnutí o neschválení oddlužení, přistoupí insolvenční soud k vydání rozhodnutí o schválení oddlužení. Jedná se o autoritativní rozhodnutí, kterým soud definitivně stvrzuje, že úpadek dlužníka bude realizován formou oddlužení. Rozhodnutím o schválení oddlužení rovněž dochází k vymezení konkrétního způsobu oddlužení, kterým může být buď zpeněžení majetkové podstaty, nebo plnění splátkového kalendáře.

Rozhodnutí o schválení oddlužení vymezuje zcela konkrétní způsob provedení oddlužení a rovněž i základní povinnosti a údaje nutné pro provádění schvalovaného oddlužení. Z daného pohledu je zásadní, že schválením oddlužení v podobě odpovídající výroku rozhodnutí o schválení oddlužení jsou vázáni všichni věřitelé včetně těch, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo nehlasovali o způsobu oddlužení. Všichni věřitelé, kteří přihlásili své pohledávky, a tyto byly nebo budou přezkoumány, budou v oddlužení uspokojováni způsobem korespondujícím schválenému způsobu oddlužení. Takřka samozřejmostí je závaznost schválení oddlužení pro dlužníka. Pokud by dlužník nesouhlasil např. se stanoveným a schváleným způsobem provedení oddlužení, není oprávněn jej měnit (je vázán rozhodnutím o schválení oddlužení). Je pak už pouze na něm, zda bude toto rozhodnutí respektovat i ve skutečnosti. Výjimku představuje případ, kdy soud rozhodne o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Nevyhoví-li soud zároveň žádosti dlužníka o stanovení nižších než

standardních měsíčních splátek (§ 391 IZ), může se dlužník proti rozhodnutí o schválení oddlužení odvolat. Dlužník může rozhodnutí napadnout nejen při úplném nevyhovění jeho žádosti, ale i tehdy, když soud nerespektoval jím navrženou výši splátek.¹⁵¹

5.5.1 Obsah rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Insolvenční soud vydá usnesení, jímž bude konstatovat, že se schvaluje oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, jestliže se schůze věřitelů usnesla, že oddlužení dlužníka bude realizováno právě zpeněžením majetkové podstaty dlužníka, nebo když tento způsob oddlužení určil na místo schůze věřitelů sám soud.

Toto usnesení musí kromě obecných náležitostí rozhodnutí dle příslušných ustanovení občanského soudního řádu dále obsahovat zákonné náležitosti uvedené v ustanovení § 406 odst. 2 IZ. V rozhodnutí, jímž schvaluje oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, insolvenční soud: uvede informaci o tom, kdo je insolvenčním správcem; označí majetek, který podle stavu ke dni vydání rozhodnutí náleží do majetkové podstaty; označí nezajištěné věřitele, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli.

Údaj o insolvenčním správci by se zde již mohl zdát nadbytečný, neboť osoba insolvenčního správce musí být ustanovena již v rozhodnutí o úpadku, nicméně vzhledem k možnosti odvolání insolvenčního správce schůzí věřitelů, která následuje až po rozhodnutí soudu o úpadku dlužníka je tato informace o insolvenčním správci v pořádku.

Výrok, kterým má být označen majetek, který náleží ke dni vydání rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, je v případě oddlužení zpeněžením majetku zásadní, neboť udává informaci o tom, co vše bude předmětem zpeněžení a z jakého majetku budou tedy věřitelé v tomto řízení uspokojováni. Podkladem pro určení tohoto majetku je v první řadě seznam majetku, který dlužník připojil ke svému insolvenčnímu návrhu, dále soupis majetkové podstaty, který insolvenční správce předloží nejpozději na schůzi věřitelů. Soupis majetkové podstaty

¹⁵¹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 996.

insolvenční správce sestaví na základě vlastního šetření, přičemž spolupracuje s dlužníkem a s dalšími subjekty, které by mohly mít o majetku dlužníka potřebné informace (například katastr nemovitostí, banky apod.). Takto sestavený soupis dlužníkovu majetku rovněž věřitelům napomáhá k rozhodnutí, který způsob oddlužení by se pro ně jevil jako vhodnější. V soupisu majetkové podstaty se majetek rozděluje na jednotlivé položky, přičemž by měl být rozdělen alespoň na nemovitý majetek, movitý majetek, pohledávky a jiné penězi ocenitelné hodnoty.

Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je důležité vědět, že do majetkové podstaty dlužníka patří pouze ten majetek, který dlužník nabyt nejpozději do okamžiku schválení oddlužení. Nelze tak do majetkové podstaty dlužníka zahrnout majetek, který dlužník nabyt až poté, co nastaly účinky spojené se schválením oddlužení, tj. od okamžiku zveřejnění usnesení o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku. Jinými slovy majetek, který dlužník získá po rozhodnutí o schválení oddlužení (například dědictví nebo dar) již není možné využít pro účely oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.

Jednou ze základních podmínek povolení oddlužení je uspokojení nezajištěných věřitelů v minimálním rozsahu 30 % jejich pohledávek. Insolvenční zákon však dlužníku umožňuje dohodnout se s těmito věřiteli i na nižším než minimálním zákonem stanoveném uspokojení. V samotném rozhodnutí o schválení oddlužení pak musí být povinně uvedeno, kteří věřitelé s nižším plněním souhlasili, a dále se zde uvede i dohodnutá míra jejich uspokojení. Věřitelé, kteří se svým případným nižším než zákonem stanoveným minimálním uspokojením souhlasili, musí tento souhlas předložit dlužníku písemně s úředně ověřeným podpisem.

5.5.2 Obsah rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře

Insolvenční soud vydá usnesení, jímž bude konstatovat, že se schvaluje oddlužení plněním splátkového kalendáře, jestliže se schůze věřitelů usnesla, že oddlužení dlužníka bude realizováno právě plněním splátkového kalendáře, nebo když tento způsob oddlužení určil na místo schůze věřitelů sám soud. Rovněž i toto usnesení musí obsahovat obecné náležitosti rozhodnutí dle příslušných ustanovení občanského soudního řádu, přesné obsahové náležitosti uvádí § 406 odst. 3 IZ, který stanoví, že v rozhodnutí, jímž schvaluje oddlužení plněním splátkového kalendáře, insolvenční soud:

- uloží dlužníku, aby po dobu 5 let platil nezajištěným věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce vždy k určenému dni měsíce částku stanovenou podle § 398 z příjmů, které získá po schválení oddlužení, a to podle poměru jejich pohledávek určeného v rozhodnutí. Současně stanoví termín úhrady první splátky, a to tak, aby byla uhrazena nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, v němž nastanou účinky schválení oddlužení,
- označí příjmy, ze kterých by dlužník podle stavu ke dni vydání rozhodnutí měl uhradit první splátku,
- označí nezajištěné věřitele, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tyto věřitelé s dlužníkem dohodli,
- přikáže plátcí mzdy dlužníka, nebo plátcí jiného příjmu dlužníka postižitelného výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného (dále jen „plátce mzdy dlužníka“), aby po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení prováděl ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka stanovené srážky a nevyplácel sražené částky dlužníku.

Vlastní podstatou oddlužení plněním splátkového kalendáře je tedy povinnost dlužníka platit ze svého příjmu po dobu 5 let svým nezajištěným věřitelům prostřednictvím účtu insolvenčního správce, a to podle procentuálního poměru jejich výše pohledávek určeného v rozhodnutí o schválení splátkového kalendáře. Částka, která bude použita na splátky věřitelům, se vypočte postupem dle ustanovení § 277 až 279 občanského soudního řádu a dle nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o nezabavitelných částkách. V usnesení soud přesně určí termín první splátky dlužníka a od této chvíle zároveň běží pětiletá lhůta pro splácení. Tato lhůta se dá zkrátit pouze za situace, kdy by dlužník před jejím ukončením uspokojil všechny své věřitele v plné výši (tedy ve výši 100%) jejich pohledávek a insolvenční soud by pak následně rozhodl o splnění oddlužení dříve než za 5 let. Obecně tedy dlužník plní svým věřitelům dle schváleného splátkového kalendáře po celou pětiletou lhůtu a to i v případech, kdy je zřejmé, že uspokojení věřitelů bude ve vyšší míře, než se v době schválení oddlužení předpokládalo.

Novela insolvenčního zákona – zákon č. 217/2009 Sb. zavedla, že částka určená věřitelům bude posílána prostřednictvím insolvenčního správce, který po odečtení své

odměny a náhrady hotových výdajů obratem zašle příslušné částky na jejich účet. Před touto novelou byl dlužník povinen sám vypočítat zabavitelnou částku, tedy částku v jaké je při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci možné uspokojit přednostní pohledávky, a následně musel takto vypočtenou částku sám rozeslat oprávněným subjektům. Tyto úkony byly pro většinu dlužníků velmi složité, proto zákonodárce vhodně zareagoval a přenesl tuto povinnost na insolvenčního správce.

Insolvenční soud při sestavování splátkového kalendáře, tedy přesněji řečeno tabulky procentuálního poměru uspokojení věřitelů, vychází z upraveného seznamu přihlášených pohledávek. Častým problémem je, že v době vydání usnesení o schválení oddlužení jsou některé pohledávky popřeny, nebo nejsou vůbec přezkoumány. I s takovými pohledávkami je však nutno počítat. Takovou situaci lze vyřešit dalším výrokem, ve kterém soud určí insolvenčnímu správci, aby do doby zjištění pohledávek deponoval tyto sporné částky na svém účtu. V takových situacích bude ovšem nutné, aby insolvenční soud vydal změnu splátkového kalendáře, v němž již bude zohledněno konečné zjištění všech pohledávek a následně zde stanoví nový poměr jejich procentuálního uspokojení.

Co se týče výroku o příjmech dlužníka, insolvenční soud musí v rozhodnutí přesně stanovit plátce těchto příjmů a přikázat mu srážení příslušné částky. Přesné označení plátce příjmů soud zjistí již ze samotného návrhu na povolení oddlužení a dále z průběžné zprávy insolvenčního správce, a v neposlední řadě od samotného dlužníka, který je tuto informaci povinen soudu sdělit na prvním přezkumném jednání a schůzi věřitelů. Dlužník je povinen uvést všechny své plátce příjmů a má-li jich více, je jeho povinností provádět předepsané splátky ze všech svých příjmů. Výše zmíněná novela č. 217/2009 Sb. rovněž zavedla povinnost plátce mzdy nebo plátce jiného příjmu dlužníka, aby po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře prováděl ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka stanovené srážky a nevyplácel je dlužníku. Tuto povinnost přikáže plátcí insolvenční soud v usnesení, které je mu následně doručováno do vlastních rukou.

Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se doručuje dlužníku, insolvenčnímu správci, věřitelskému orgánu a plátcí mzdy. Odvolání proti tomuto usnesení může podat pouze věřitel, který hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení, nebo věřitel, jehož námitkám uplatněným podle § 403 odst. 2 IZ

insolvenční soud nevyhověl. Proti rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře může podat odvolání také dlužník, jehož žádosti o stanovení jiné výše měsíčních splátek insolvenční soud nevyhověl, nebo věřitel, který nesouhlasí se stanovením jiné výše měsíčních splátek a který proti tomu hlasoval (§ 406 odst. 4 IZ).

5.6 Účinky schválení oddlužení

Rozhodnutí o schválení oddlužení se stává účinným okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku. Právě s tímto okamžikem zveřejnění spojuje zákon i několik účinků. Jedním z těchto účinků, je závaznost schváleného způsobu oddlužení a to jak pro dlužníka, tak pro všechny věřitele, včetně těch, kteří s oddlužením nesouhlasili.

Nejvýznamnější účinek je uveden v § 407 odst. 2 IZ, který přesně říká, že právní mocí rozhodnutí o schválení oddlužení se ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo před jeho vydáním v dosavadním průběhu insolvenčního řízení ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu. V závislosti na schváleném druhu oddlužení vznikají s tím spojené právní účinky. Nejdůležitější z nich je však zrušení omezení dispozičního oprávnění dlužníka se svým majetkem. Takové zrušení omezení dispozičních oprávnění dlužníka však neznamená, že od doby schválení oddlužení má dlužník veškeré dispoziční oprávnění k celému svému majetku, neboť právě se schválením oddlužení jsou spojena některá zcela nová omezení, která jsou nutná k realizaci schváleného druhu oddlužení.

5.6.1 Účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a dispoziční oprávnění k majetku

Omezení dispozičního oprávnění dlužníka jsou upraveny odlišně podle zvoleného způsobu provedení oddlužení. O účincích schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí podle § 408 odst. 1 IZ ohledně majetku náležejícího do majetkové podstaty v době schválení oddlužení obdobně ustanovení tohoto zákona o účincích prohlášení konkursu. Dispoziční oprávnění k majetku, který dlužník získá po schválení oddlužení, má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužník. To však neplatí, jde-li o majetek, který slouží k zajištění. Věřitelé jsou uspokojováni jednorázově z výtěžku zpeněžení dlužníkovy majetku, který vlastnil v době schválení oddlužení. Tento rozdíl spočívající v rozsahu majetkové

podstaty je rovněž zásadním rozdílem mezi konkursem a oddlužením zpeněžením majetkové podstaty, neboť při zpeněžování majetku při oddlužení lze zpeněžit pouze majetek, který patřil do majetkové podstaty v době schválení oddlužení. Velkým pozitivem oddlužení formou zpeněžení majetkové podstaty pro dlužníka je to, že si může zachovat své budoucí příjmy a v zásadě veškerý majetek, který získá po schválení oddlužení.

Při tomto druhu oddlužení provádí samotné zpeněžování majetku insolvenční správce, který postupuje obdobně jako při zpeněžování majetkové podstaty v rámci konkursu. Mezi způsoby zpeněžení patří:

- a) **veřejná dražba** podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách. Podle § 287 odst. 2 IZ provede veřejnou dražbu dražebník na návrh insolvenčního správce. Smlouva o provedení dražby se v takovém případě stane účinnou dnem, kdy ji schválí věřitelský výbor.
- b) **prodej movitých věcí a nemovitostí**. Podle § 288 odst. 1 IZ je ke zpeněžení prodejem movitých věcí a nemovitostí příslušný okresní soud podle ustanovení občanského soudního řádu. Návrh na tento prodej podává insolvenční správce, který je jediným účastníkem tohoto řízení. Ustanovení § 288 odst. 2 IZ pak říká, že příslušný soud nařídí prodej podle odst., je-li k návrhu přiloženo rozhodnutí o prohlášení konkursu, soupis potvrzený insolvenčním soudem a souhlas věřitelského výboru s tímto způsobem zpeněžení.
- c) **prodej mimo dražbu**. Dle § 289 odst. 1 IZ může insolvenční správce prodej mimo dražbu uskutečnit se souhlasem insolvenčního soudu a věřitelského výboru. Při udělení souhlasu může insolvenční soud stanovit podmínky prodeje. Dokud není souhlas insolvenčním soudem a věřitelským výborem udělen, nenabývá smlouva o prodeji mimo dražbu účinnosti. Souhlas insolvenčního soudu a věřitelského výboru není nutný k prodeji věcí bezprostředně ohrožených zkázou nebo znehodnocením, jakož i věcí běžně zcizovaných při pokračujícím provozu dlužníkovy podniku. Mezi nejčastější podmínky, stanovené pro prodej patří např. prodej za tržní cenu určenou nejvyšší nabídkou zájemců, cena nesmí být nižší než minimální prodejní cena, úhrada kupní ceny před nebo při podpisu kupní smlouvy apod.

Podle úpravy v ustanovení § 295 odst. 1 IZ, která se užíje i na oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, nesmí majetek z majetkové podstaty dlužníka nabývat sám dlužník, osoby mu blízké a osoby, které s ním tvoří koncern, a to ani v případě, že k jeho zpeněžení došlo dražbou; tento majetek nesmí být na ně převeden ani ve lhůtě 3 let od skončení konkursu. Právní úkony uskutečněné v rozporu s tímto ustanovením jsou neplatné. Toto zákonné ustanovení se dle odstavce 2 vztahuje také na a) vedoucí zaměstnance dlužníka, podle § 33 odst. 3 a § 73 odst. 3 zákoníku práce, a osoby jim blízké, b) osoby, které vykonávaly v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení nebo po jeho zahájení rozhodující vliv na provoz dlužníkovra podniku nebo podstatnou měrou ovlivňovaly jeho jinou majetkovou činnost, c) společníky dlužníka, je-li jím jiná obchodní společnost než akciová, d) akcionáře dlužníka, kterým je akciová společnost, pokud jim patří akcie odpovídající více než desetina základního kapitálu, e) prokuristy dlužníka, f) členy a náhradníky věřitelského výboru, kterým schůze věřitelů neudělila souhlas s nabytím majetku z majetkové podstaty. Na návrh osob uvedených v ustanovení § 295 odstavci 1 nebo v odstavci 2 písm. a) až e) IZ a po vyjádření věřitelského výboru může insolvenční soud v odůvodněných případech povolit výjimku ze zákazu nabývání majetku z majetkové podstaty. Má-li k nabytí tohoto majetku dojít až po skončení konkursu, rozhodne o tomto návrhu insolvenční soud samostatně a tuto výjimku může v takovém případě povolit i osobám uvedeným v odstavci 2 písm. f); proti jeho rozhodnutí může podat odvolání jen osoba, která návrh podala.

Následně po zpeněžení majetkové podstaty dlužníka postupuje insolvenční správce podle příslušných ustanovení o konkursu. Je tedy povinen sestavit konečnou zprávu a provést rozvrh, přičemž náležitosti konečné zprávy a rozvrhu jsou obsaženy v ustanovení § 302 až ustanovení § 307 IZ.

5.6.2 Účinky schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře a dispoziční oprávnění k majetku

Úprava účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře ve vztahu k majetku dlužníka vychází ze základních principů realizace tohoto způsobu oddlužení. Pohledávky nezajištěných věřitelů jsou zde uspokojovány měsíčními splátkami z příjmů dlužníka, pohledávky zajištěných věřitelů se uspokojují z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění. Splátky na úhradu nezajištěných pohledávek mají být prováděny po dobu pěti let od schválení oddlužení, a to z příjmů dlužníka, kterých dosáhne právě až poté, co

došlo ke schválení oddlužení. Srážky z dlužnickových příjmů budou prováděny přímo u plátce příjmu a zasílány přímo insolvenčnímu správci. Není proto důvod, aby dlužník neměl dispoziční oprávnění ke zbývající části příjmu, která mu bude vyplacena již po provedení srážky. Je zde potvrzeno, že od okamžiku zveřejnění usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře má dlužník výlučné dispoziční oprávnění k příjmům, které od téhož okamžiku získá.¹⁵²

Podle ustanovení § 409 odst. 1 má od schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dispoziční oprávnění k příjmům, které získá po schválení oddlužení, dlužník. S takto nabytými příjmy je dlužník povinen naložit způsobem uvedeným v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Odstavec 2 pak říká, že dispoziční oprávnění k majetku, náležejícímu do majetkové podstaty v době schválení oddlužení, má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dlužník; to neplatí, jde-li o majetek, který slouží k zajištění. Odstavec 3 pak upřesňuje, že majetek, který slouží k zajištění, zpeněží insolvenční správce po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, nejdříve však po zjištění pravosti výše a pořadí zajištěné pohledávky, požádá-li o to zajištěný věřitel. Výtěžek zpeněžení vydá zajištěnému věřiteli; přitom postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

Tento typ oddlužení je plněn z budoucích příjmů dlužníka, tedy konkrétně z příjmů, které dlužník nabude až po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Proto je dlužník povinen přesně dodržovat povinnosti uložené mu v usnesení o schválení oddlužení a podle toho se svými příjmy nakládat. Soudem stanovené měsíční srážky z příjmů provádí plátce příjmů dlužníka, který je následně zašle insolvenčnímu správci. Nezabavitelná část těchto příjmů pak náleží pouze dlužníkovi, který k nim pochopitelně má i dispoziční oprávnění. Hlavní rozdíl mezi způsobem oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a plněním splátkového kalendáře, je ten, že při oddlužení plněním splátkového kalendáře není vymezen rozsah majetkové podstaty, z toho plyne, že majetek, který dlužník nabude v okamžiku před schválením a po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, by měl být součástí majetkové podstaty dlužníka. Dispoziční oprávnění k tomuto majetku je pak výhradně v rukou

¹⁵²KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 1013.

dlužníka. To se však netýká majetku, který tvoří zajištění pohledávek zajištěných věřitelů. Pokud však jde o nově nabytý majetek dlužníka (například dar, dědictví apod.), měl by být použit na úhradu řádných, popř. mimořádných splátek věřitelům.

K majetku, který slouží k zajištění pohledávek zajištěných věřitelů, má od okamžiku schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dispoziční insolvenční správce. Jestliže zajištěný věřitel požádá insolvenčního správce o zpeněžení, je tento zajištěný majetek dlužníka, po schválení oddlužení zpeněžen, přičemž proces zpeněžení se řídí podle pravidel zpeněžování určených pro konkurs. Po tomto zpeněžení je vydán výtěžek zajištěnému věřiteli a to opět podle pravidel obdobných jako v konkursu. Zajištěný věřitel však o zpeněžení majetku nemusí vůbec požádat, pak jeho zajištění stále trvá, a to i po skončení oddlužení. To znamená, že zajištěné pohledávky nemusejí být v oddlužení plněním splátkového kalendáře vůbec uspokojeny.

Na tuto situaci pak reaguje insolvenční zákon také v ustanovení § 414. I po osvobození dlužníka od placení v oddlužení neuhrazeného zbytku pohledávek zahrnutých do oddlužení (§ 414 odst. 1 IZ) zůstává zajištěnému věřiteli, který po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, zachováno jeho právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku. Pokud však jde o pohledávky, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170 IZ), může se zajištěný věřitel domáhat uspokojení jen pohledávek vzniklých po skončení insolvenčního řízení. Zajištěný věřitel se ovšem může domáhat uspokojení úroku, který k zajištěné pohledávce přirostl během insolvenčního řízení podle ustanovení § 171 IZ, jelikož tento úrok představuje zákonem stanovenou výjimku z ustanovení § 170 IZ¹⁵³.

Podle ustanovení § 293 IZ jde-li o zpeněžení hodnot určených k zajištění pohledávky, je insolvenční správce vázán pokyny zajištěného věřitele směřujícími ke zpeněžení; je-li zajištěných věřitelů více, mohou tyto pokyny udělit insolvenčnímu správci pouze společně. Insolvenční správce může tyto pokyny odmítnout, má-li za to, že předmět zajištění lze zpeněžit výhodněji; v takovém případě požádá insolvenční soud o jejich přezkoumání v rámci dohlédací činnosti.

¹⁵³KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 1017.

Výtěžek zpeněžení pak podle § 298 odst. 2 po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením a po odečtení částky připadající na odměnu insolvenčního správce vydá insolvenční správce se souhlasem insolvenčního soudu zajištěnému věřiteli. Odstavec 3 pak upravuje náklady, když stanoví, že náklady spojené se zpeněžením lze odečíst nejvýše v rozsahu 5 % výtěžku zpeněžení; náklady spojené se správou nejvýše v rozsahu 4 % výtěžku zpeněžení. Se souhlasem zajištěného věřitele lze odečíst náklady i ve větším rozsahu.

5.6.3 Výkon rozhodnutí a exekuce, sporné pohledávky

Mezi další výrazné účinky schválení oddlužení patří omezení výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Podle ustanovení § 411 odst. 1 IZ po dobu trvání účinků schválení oddlužení nemá nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, vliv na povinnost dlužníka naložit s příjmy určenými k plnění splátkového kalendáře způsobem určeným v rozhodnutí o schválení oddlužení. Ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) IZ pak upřesňuje, že po zahájení insolvenčního řízení je možno nařídit výkon rozhodnutí nebo exekuci na majetek zapsaný do majetkové podstaty dlužníka, ale nelze je provést.

Podle judikatury Nejvyššího soudu exekuce nemůže být provedena podle § 109 odst. 1 písm. c) citovaného zákona poté, kdy bylo zahájeno insolvenční řízení. V takovém případě je exekutor povinen do majetkové podstaty vydat insolvenčnímu správci podle § 206 IZ všechny věci a práva, které exekutor zajistil. Svou pohledávku na nákladech exekuce pak exekutor přihlásí jako věřitel do insolvenčního řízení. Pokud exekutor majetek povinného již v exekuci zpeněžil (v dražbě) a má výtěžek na svém účtu a dosud jej nepředal oprávněnému, přiznává mu § 46 odst. 6 exekučního řádu právo zajistit z výtěžku náklady exekuce odpovídající rozsahu zpeněženého majetku. V takovém případě exekutor vydá usnesení, ve výroku kterého rozhodne, že insolvenčnímu správci se vydává výtěžek ve stanovené výši, neboť náklady exekuce činí stanovenou výši.¹⁵⁴

Dlužník musí plnit schválený splátkový kalendář bez ohledu na to, že byl nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce a to i v okamžiku po schválení oddlužení. Zákaz provést výkon rozhodnutí (nebo exekuci) nařízené ve prospěch jednotlivého

¹⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 20 Cdo 3845/2011, ze dne 24.01.2012

věřitele tedy platí i po schválení oddlužení. Tento zákaz se týká veškerého dlužníka majetku, který tvoří majetkovou podstatu.

Ustanovení § 411 odst. 2 IZ říká, že byla-li některá z pohledávek, jež mají být uspokojeny podle splátkového kalendáře, popřena, hradí dlužník částky připadající podle splátkového kalendáře na její uspokojení v určených lhůtách k rukám insolvenčního správce, který je věřiteli vyplatí neprodleně po právní moci rozhodnutí insolvenčního soudu o zjištění této pohledávky. Nedojde-li ke zjištění pohledávky, rozdělí insolvenční správce částky připadající podle splátkového kalendáře na její uspokojení mezi ostatní věřitele určené plánem jako mimořádnou splátku poměrně.

V tomto případě pak není zřejmé, zda vůbec má věřitel právo na uspokojení své pohledávky či nikoliv. V případě popření pohledávky je tedy dlužník sice povinen hradit částky připadající na uspokojení sporné pohledávky k rukám insolvenčního správce, ten je však do doby jejího zjištění deponuje na svém účtu, přičemž v případě jejího zjištění je následně vyplácena příslušnému věřiteli. V opačném případě, není-li pohledávka věřitele zjištěna nebo není-li její existence zjištěna v incidenčním sporu, vyplatí insolvenční správce deponovanou částku mezi ostatní věřitele v rozsahu určeném v usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře poměrně jako mimořádnou splátku. Stejně se postupuje i u pohledávek, které vůbec nebyly v průběhu prvního přezkumného jednání přezkoumány.

5.6.4 Povinnosti dlužníka po schválení oddlužení

Povinnosti dlužníka se odvíjejí od schváleného způsobu oddlužení. Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nejsou na dlužníka kladeny žádné zvláštní požadavky, tudíž nemá ani žádné speciální povinnosti, kromě poskytování součinnosti insolvenčnímu správci. Jedná se většinou o velmi rychlý proces, jenž má na starosti insolvenční správce, který zpeněžuje dlužníkův majetek a následně takto získaný výtěžek rozděljuje mezi věřitele. Oproti tomu oddlužení plněním splátkového kalendáře vyžaduje od dlužníka mnohem více povinností.

Přesné vymezení dlužnických povinností při oddlužení plněním splátkového kalendáře upravuje ustanovení § 412 odst. 1 IZ, které stanoví, že po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen:

- a) vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat,
- b) hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře,
- c) bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání,
- d) vždy k 15. lednu a k 15. červenci kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců,
- e) nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání plánu oddlužení,
- f) neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody,
- g) nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit.

Výčet těchto povinností by měl být obsažen v některém z výroků usnesení o schválení splátkového kalendáře. Nejedná se však o výčet taxativní, takže jej lze rozšířit i o další povinnosti.

Po celou pětiletou dobu trvání splátkového kalendáře je dlužník povinen platit svým nezajištěným věřitelům měsíčně stanovené splátky ze svých příjmů. Proto mu zákon výslovně ukládá povinnost vykonávat výdělečnou činnost. Pokud dlužník bez svého zavinění o práci přijde např. z organizačních důvodů, je povinen sehnat si co nejdříve jinou. Do této doby by se měl zaregistrovat na příslušném úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, který by měl zároveň být po tuto přechodnou dobu plátcem dlužníkovy příjmu.

Pokud dlužník v průběhu oddlužení získá dar nebo dědictví, tak je jeho povinností sdělit to insolvenčnímu správci a soudu, protože jde o mimořádný příjem, který by měl být odevzdán jako mimořádná splátka pro věřitele. Dlužník má však oprávnění tento příjem i odmítnout (například pokud by se jednalo o závazky), to by se však mělo stát alespoň se souhlasem insolvenčního správce. Ten by měl dohlédnout na to, aby dlužník záměrně dar nebo dědictví neodmítl a tím tak zkrátil své věřitele. Ustanovení § 412 odst. 3 IZ k tomuto říká, že právní úkon, kterým dlužník za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře odmítne přijetí daru nebo

dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl.

Mezi další povinnosti dlužníka patří povinnost nahlásit insolvenčnímu správci, insolvenčnímu soudu a věřitelskému orgánu změnu svého bydliště, popřípadě i změnu své doručovací adresy, pokud se liší od místa trvalého pobytu a stejně tak i změnu zaměstnání. Tyto informace jsou pro soud stěžejní ať už z důvodu řádného doručování dlužníkovi (v případě změny adresy) a u změny zaměstnavatele proto, že soud by měl následně po ohlášení této změny dlužníkem zaslat novému plátcí mzdy usnesení o schválení splátkového kalendáře, aby tento znal postup při srážení příjmu dlužníka a další s tím související úkony. Dlužník musí rovněž vždy k 15. 1. a k 15. 7. každého uplynulého roku oddlužení předložit insolvenčnímu správci, insolvenčnímu soudu a věřitelskému orgánu přehled všech svých příjmů za posledních 6 měsíců. Na tuto povinnost dlužníci velmi často zapomínají. V lepších případech předkládají přehled svých příjmů pouze insolvenčnímu správci, v horších případech nepředloží příjmy nikomu. Pak je na insolvenčním soudu, aby dlužníka v rámci dohlédací činnosti dlužníka vyzval ke splnění této povinnosti, přičemž zároveň dlužníka upozorní, že neplní-li dlužník podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem [§ 418 odst. 1 písm. a) IZ].

Dlužník rovněž nesmí žádný svůj příjem zatajit, ale okamžitě o něm informovat insolvenčního správce a insolvenční soud. Pokud by takový příjem zatajil, rovněž by hrozilo nebezpečí, zrušení schváleného oddlužení a následné prohlášení konkursu, stejně jako v případě poskytování zvláštní výhody některému z přihlášených věřitelů. Takovéto zvýhodňování věřitele je taktéž závažným porušením povinnosti, protože dlužník musí všechny své věřitele uspokojovat poměrně podle schváleného splátkového kalendáře. Dlužníku je stejně tak zakázáno přibírat nové závazky na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit. To by pak bylo proti samotnému smyslu oddlužení.

Insolvenční správce na rozdíl od dlužníka nemá u oddlužení plněním splátkového kalendáře tolik povinností. Pouze dohlíží na to, zda jsou mu pravidelně zasílány příslušné splátky pro věřitele a zda má dlužník stálý příjem. O průběhu

oddlužení by měl podle ustanovení § 36 odst. 2 IZ pravidelně každé 3 měsíce zasílat insolvenčnímu soudu průběžné zprávy, ve kterých by měl informovat o tom, zda dlužník plní řádně své povinnosti, popřípadě jestli se u příslušného dlužníka vyskytl nějaký problém.

5.7 Zrušení schváleného oddlužení

Schválené oddlužení lze podle ustanovení § 418 insolvenčního zákona ukončit dříve než vůbec dojde ke splnění oddlužení. Rozhodnutí o zrušení schváleného oddlužení se současným prohlášením konkursu je vázáno na skutečnosti vymezené v ustanovení § 418 odst. 1 insolvenčního zákona. Insolvenční soud zruší oddlužení a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem, jestliže a) dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo b) se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit, nebo c) v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení plánu oddlužení peněžité závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, anebo d) to navrhne dlužník.

Vzhledem k závažnosti tohoto rozhodnutí je insolvenční soud vždy povinen nařídit o zrušení oddlužení jednání, jehož cílem bude ověření skutečností, které mohou způsobit případné rozhodnutí o zrušení schváleného oddlužení a prohlášení konkursu. K nařízení jednání podle § 418 odst. 3 IZ a k samotnému rozhodnutí může soud přistoupit i bez návrhu, nařídit jednání však lze i na návrh věřitele, nebo z podnětu insolvenčního správce.

Jiné skutečnosti než ty, které jsou zakotveny § 418 odst. 1 IZ, nemohou být důvodem pro zrušení schváleného oddlužení. Například zkoumání poctivosti záměru insolvenčním soudem po schválení oddlužení již nepřichází v úvahu.

Rozhodnutí o zrušení oddlužení vydá insolvenční soud po následně jednání, ke kterému je předvolán dlužník, insolvenční správce, věřitelský výbor a popřípadě věřitel, který zrušení oddlužení navrhl. Všechny tyto osoby mají zároveň právo podat proti tomuto rozhodnutí odvolání.

V praxi mnohem častěji dochází ke zrušení oddlužení plněním splátkového kalendáře než zpeněžením majetkové podstaty. Může to být způsobeno tím, že u splátkového kalendáře je nebezpečí předčasného ukončení oddlužení mnohem větší, a to hlavně vzhledem k velkému rozsahu povinností dlužníka, ale i k délce insolvenčního řízení. Sice lze konstatovat, že pouze druhá skutečnost uvedená v § 418 odst. 1 písm. b)

IZ je výslovně vázána na oddlužení formou splátkového kalendáře, lze však dovodit, že i neplnění podstatných povinností uvedené pod písm. a) se vztahují spíše ke zrušení oddlužení plněním splátkového kalendáře, jelikož u zpeněžení majetkové podstaty by důvodem pro zrušení musela nejspíš být absolutní nespolupráce dlužníka s insolvenčním správcem. Nově vzniklý závazek dlužníka po schválení oddlužení se však týká obou jeho způsobů.

5.8 Splnění oddlužení a osvobození dlužníka od placení zbylých pohledávek

Podle ustanovení § 413 IZ vezme insolvenční soud splnění oddlužení na vědomí rozhodnutím, proti němuž není odvolání přípustné; právní mocí tohoto rozhodnutí insolvenční řízení končí. Současně insolvenční soud rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce jeho funkce.

V okamžiku, kdy jsou ze strany dlužníka splněny všechny zákonné podmínky nutné pro uskutečnění schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud rozhodnutí, kterým vezme na vědomí splnění schváleného oddlužení. Insolvenční řízení je fakticky u konce, přičemž u oddlužení je rozhodnutí o splnění oddlužení zakončením celého procesu. Soud tímto rozhodnutím deklaruje, že byly splněny všechny zákonem předpokládané možné kroky vedoucí k uspokojení pohledávek věřitelů a zároveň k vyplacení výtěžku věřitelům.

V rozhodnutí o splnění oddlužení soud zároveň rozhodne o odměně insolvenčního správce a o jeho zproštění z funkce. Soud určí správci odměnu a rozhodne o hotových výdajích správce a současně i o způsobu, jakým budou tyto nárok insolvenčního správce uspokojeny.

K úplnému naplnění účelu celého oddlužení, je ještě potřeba splnění institutu osvobození dlužníka od povinnosti hradit zbytek svých dluhů, které nebyly v rámci proběhlého oddlužení uspokojeny, neboť samotným rozhodnutím o splnění oddlužení insolvenční soud pouze deklaruje, že schválený způsob oddlužení proběhl. O osvobození dlužníka od zbytku jeho dluhů bude soud rozhodovat samostatným usnesením až poté, co skončila fáze realizace oddlužení a bude vzato na vědomí jeho splnění.

Podle druhu schváleného oddlužení rozlišujeme různé okamžiky splnění oddlužení. Oddlužení plněním splátkového kalendáře probíhá po dobu 60 měsíců a to

bez ohledu na to, zda dlužník uhradil pouze požadovanou minimální hranici uspokojení věřitelů nebo více. Předčasně může být toto oddlužení úspěšně ukončeno pouze za předpokladu, že dlužník v průběhu 5 let uhradí nezajištěným věřitelům 100% jejich pohledávek. Kdežto v případě oddlužení, jež probíhalo zpeněžováním majetkové podstaty, bude toto ukončeno ve chvíli, kdy bude prodán veškerý majetek, jenž měl být pro účely oddlužení použit.

Splnění oddlužení přichází logicky v úvahu pouze tam, kde nedošlo k pravomocnému zrušení schváleného oddlužení. Pokud soud sám nebo na základě návrhu zjistí skutečnosti odůvodňující zrušení schváleného oddlužení a zjistí je předtím, než vezme na vědomí splnění oddlužení, zruší oddlužení a rozhodne o způsobu řešení úpadku konkursem. Proces řešení úpadku dlužníka se dokončí vždy tímto způsobem. Pravomocné zrušení schválení oddlužení je způsobem předčasného ukončení oddlužení, tj. ukončením před jeho splněním. Rozhodnutím, kterým soud vezme na vědomí splnění oddlužení, přesněji právní mocí tohoto rozhodnutí, končí insolvenční řízení.¹⁵⁵

Hlavním důvodem, který dlužníka motivoval k tomu, aby se odhodlal podat návrh na povolení oddlužení, a vůbec prošel celým zdlouhavým procesem oddlužení, je představa, že bude na jeho konci definitivně zbaven všech svých dosavadních dluhů. K této fázi však nedochází automaticky, neboť o osvobození musí dlužník požádat insolvenční soud. Jde totiž o návrhové usnesení, nikoliv nárokové. Pokud se tak stane, insolvenční soud nařídí jednání o osvobození, ke kterému dlužníka přizve k slyšení. Po jeho vyslechnutí a z podkladů ve spisu soud následně zhodnotí, zda jsou dány podmínky pro osvobození dlužníka od placení pohledávek. K tomuto závěrečnému kroku lze přikročit jen tehdy, pokud dlužník řádně a včas splnil všechny povinnosti podle schváleného oddlužení.

Pokud tedy insolvenční soud zhodnotí, že byly splněny všechny podmínky pro osvobození dlužníka, vydá usnesení, ve kterém prohlásí, že se dlužník osvobozuje od placení pohledávek. Na základě tohoto usnesení je dlužník osvobozen od placení neuspokojeného zbytku pohledávek, které byly zahrnuty do oddlužení, dále pohledávek, ke kterým se nepřihlíželo a od pohledávek věřitelů, kteří je do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak učinit měli.

¹⁵⁵KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 1038.

Po osvobození dlužníka od dluhů již věřitelé nemohou uplatňovat nárok na jejich splnění, a to ani prostřednictvím započtení. Mohou se však obrátit na spoludlužníky dlužníka nebo jeho ručitele, u kterých mohou žádat úhradu neuspokojeného zbytku pohledávek. Pro dlužníka je však velkou výhodou, že on sám je osvobozen od plnění i vůči těmto osobám, a ty, ačkoli plnili za dlužníka, nemohou po něm požadovat, aby jim plnění vrátil zpět. Je třeba upozornit na fakt, že institut osvobození od dluhů nemá za následek zánik pohledávek, ale pouze zánik jejich vymahatelnosti. Pohledávky věřitelů tedy stále existují v podobě naturálních obligací. To znamená, že uhrazením takových pohledávek nejde o bezdůvodné obohacení, ale věřitel nemůže takové pohledávky účinně vymáhat.

Podle § 416 odst. 1 IZ se však výše uvedené osvobození nevztahuje na povinnost úhrady peněžitého trestu nebo jiné majetkové sankce, která byla dlužníku uložena v trestním řízení pro úmyslný trestný čin a dále pohledávek na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti.

5.9 Odejmutí a zánik osvobození dlužníka

Osvobození dlužníka však nemusí být vždy nutně definitivní. Dlužník je po dobu 3 let ode dne právní moci rozhodnutí o přiznání osvobození sledován. V tomto období je možné na návrh dotčeného věřitele osvobození odejmout nebo může dojít k jeho zániku přímo ze zákona. Ustanovení § 417 odst. 1 IZ upravuje odejmutí osvobození dlužníka na základě rozhodnutí insolvenčního soudu, které může být vydáno pouze na návrh věřitele, jehož se osvobození týká, pokud takovou námitku nemohl uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníka a za předpokladu, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. Tyto skutečnosti pak insolvenční soud prověří.

Podle ustanovení § 417 odst. 2 IZ přiznané osvobození zaniká, byl-li dlužník pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele. O zániku osvobození vydá soud deklaratorní rozhodnutí. Věřitelé po odejmutí nebo zániku osvobození dlužníka budou moci své pohledávky opětovně vymáhat. To se však nevztahuje na věřitele, kteří byli sami účastníky podvodných jednání společně dlužníkem nebo byli aktéry nedovolených výhod.

6 Srovnání slovenské a české právní úpravy úpadku

Dne 9. prosince 2004 přijala Slovenská republika zákony o konkurze a reštrukturalizácii a o správcoch, které byly vyhlášeny pod čísly 7/2005 Z.z. a 8/2005 Z.z. Stalo se tak necelých osmnáct měsíců poté, co vláda Slovenské republiky schválila v červenci 2003 legislativní záměr rekodifikace slovenského insolvenčního práva.¹⁵⁶

Institut oddlužení slouží ve slovenské právní úpravě k vyrovnání faktické nerovnosti mezi postavením právnické osoby dlužníka a fyzické osoby dlužníka po zrušení konkursu. Oddlužení je v zákoně koncipované jako institut, kterému musí předcházet konkurs na majetek fyzické osoby, tedy jako institut, který může, ale nemusí následovat po zrušení konkursu. Tento institut můžeme vnímat také jako o obnovení pozice dosavadního dlužníka, jako osoby zbavené dluhů, jako osoby, která obnovila svoji důvěryhodnost, svoji schopnost plnit závazky vůči věřitelům, svoji zodpovědnost za vlastní závazky. Oddlužení dlužníka může nastat až po tom, co dlužník prokáže po dobu zkušební doby svou schopnost plnit svoje závazky.¹⁵⁷ (Vlastní překlad)

Podstata slovenského oddlužení je založená na tom, že samotný proces oddlužení může začít jen tehdy, pokud mu předcházel konkurs, který navíc nebyl zrušen pro nedostatek majetku dlužníka.

Na návrh dlužníka může slovenský soud dlužníku povolit po zrušení konkursu tříleté zkušební období, v němž dlužník musí odevzdávat správci k uspokojení věřitelů soudem stanovenou část svých příjmů, nejvýše však 70 procent svých čistých příjmů za uplynulý rok (§ 168 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, dále je ZKR). Po dobu zkušební období je dlužníkův majetek a příjem chráněn před individuálním postupem konkurzních věřitelů (§ 169(1) ZKR) a právní úkony dlužníka stanovené soudem vyžadují souhlasu správce (§ 170 ZKR). Plní-li dlužník po celou zkušební lhůtu své právní povinnosti, rozhodne soud po jejím uplynutí o jeho oddlužení (§ 171 ZKR).¹⁵⁸

Osoba, která je oprávněná podat návrh na oddlužení, může být jenom fyzická osoba, a to jak podnikatel, tak i nepodnikatel. Právo podat návrh na oddlužení vzniká

¹⁵⁶ RICHTER, T. Working paper UK FSV – IES, *Slovenská rekodifikace insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu)*, 2005. s. 2.

¹⁵⁷ MINISTERSTVO SPRÁVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. ĎURICA, M., HUSÁR, J. *Sprievodca konkurzným právom*. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti SR, 2008. s. 63. (Vlastní překlad)

¹⁵⁸ RICHTER, T. Working paper UK FSV – IES, *Slovenská rekodifikace insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu)*, 2005. s. 16.

fyzické osobě v okamžiku, kdy jí vznikla povinnost podat návrh na prohlášení konkursu, protože se stala dlužníkem a je v úpadku. Z časového hlediska je tedy možné rozlišovat mezi: a) návrhem na oddlužení podaným spolu s návrhem na vyhlášení konkursu b) návrhem na oddlužení podaným kdykoliv v průběhu konkursního řízení, nejpozději však do zrušení konkursu.¹⁵⁹ (Vlastní překlad)

Zásadní rozdíl mezi slovenskou a českou právní úpravou oddlužení tedy spočívá v tom, že na Slovensku oddlužení neexistuje jako samostatný hlavní způsob řešení úpadku dlužníka, nýbrž musí navazovat na konkurs. Dalším rozdílem je, že o oddlužení mohou požádat jak fyzické osoby nepodnikající, tak i podnikatelé.

O návrhu na oddlužení rozhodne soud bezodkladně po nabytí právní moci usnesení o zrušení konkursu. Pokud by soud zrušil konkurs pro nedostatek majetku dlužníka nebo z důvodu, že by dlužník po celou dobu konkursního řízení neplnil řádně své povinnosti, soud návrh na oddlužení zamítne. O povolení oddlužení rozhoduje soud usnesením, ve kterém též ustanoví správce, který bude dbát na plnění povinností dlužníka po dobu zkušebního období a také určí rozsah právních úkonů dlužníka, které bude moci po dobu zkušebního období uskutečňovat jen se souhlasem insolvenčního správce. Náležitostí usnesení o povolení oddlužení je určení sumy peněžních prostředků, které dlužník na konci každého zkušebního roku poskytne správci na uspokojení svých závazků vůči věřitelům a na jeho odměnu.¹⁶⁰ (Vlastní překlad)

Po schválení oddlužení musí dlužník na Slovensku projít tříletou zkušební dobu, ve které musí prokázat, že je znovu schopen plnit své závazky. Tato doba trvá od okamžiku povolení oddlužení do doby rozhodnutí o oddlužení.

Stejně jako v České republice i na Slovensku existuje veřejně přístupný registr tzv. Obchodný vestník, který je obdobou našeho insolvenčního rejstříku, ve kterém jsou uvedeny údaje o dlužníku.

Na rozdíl od naší úpravy na Slovensku dlužník v průběhu tříleté zkušební doby odevzdává insolvenčnímu správci pro své věřitele maximálně 70% čistého příjmu. Pokud vše shrneme, lze říci, že smysl a účel oddlužení je v obou státech stejný. Jde

¹⁵⁹ MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. ĎURICA, M., HUSÁR, J. *Spríevodca konkurzným právom*. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti SR, 2008. s. 64. (Vlastní překlad)

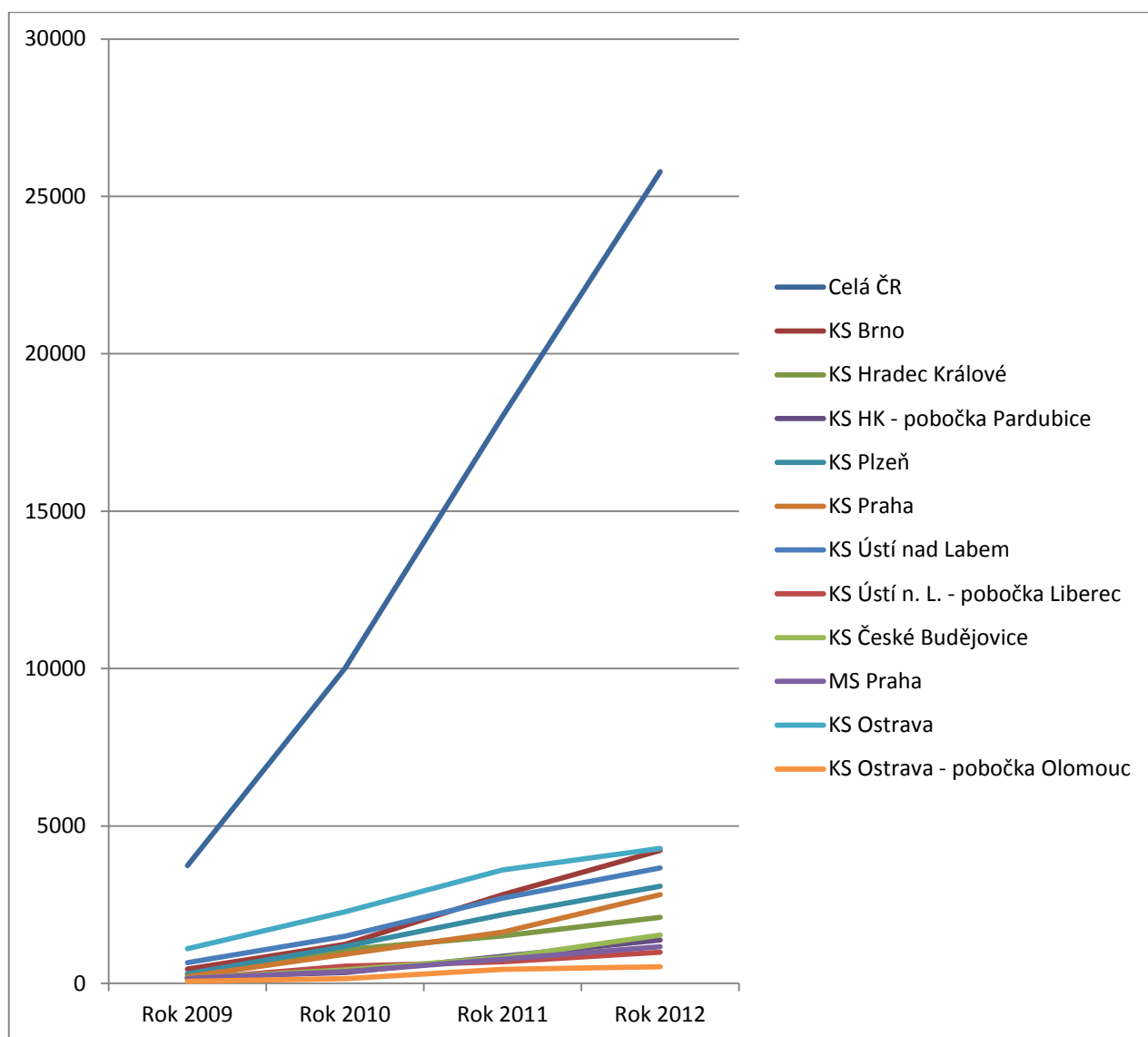
¹⁶⁰ MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. ĎURICA, M., HUSÁR, J. *Spríevodca konkurzným právom*. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti SR, 2008. s. 64. (Vlastní překlad)

hlavně o snahu uspokojit věřitele dlužníka v co možná největší míře, avšak takovým způsobem, který nebude mít pro dlužníka samotného likvidační charakter.

7 Oddlužení v číslech

V této kapitole je zřetelně zobrazena pomocí grafu č. 1 a tabulky č. 1 stoupající tendence počtu podaných insolvenčních návrhů spojených s návrhy na povolení oddlužení v celé České republice a na jednotlivých insolvenčních soudech za léta 2009, 2010 a 2011.

Graf č. 1 Zdroj: Insolvenční rejstřík

Z tabulky číslo 1 je zřetelné, že nejvyšší nápad insolvenčních návrhů spojených s návrhy na povolení oddlužení měl v roce 2009 Krajský soud v Ostravě, na druhém místě byl Krajský soud v Ústí nad Labem a třetí nejvyšší nápad měl Krajský soud

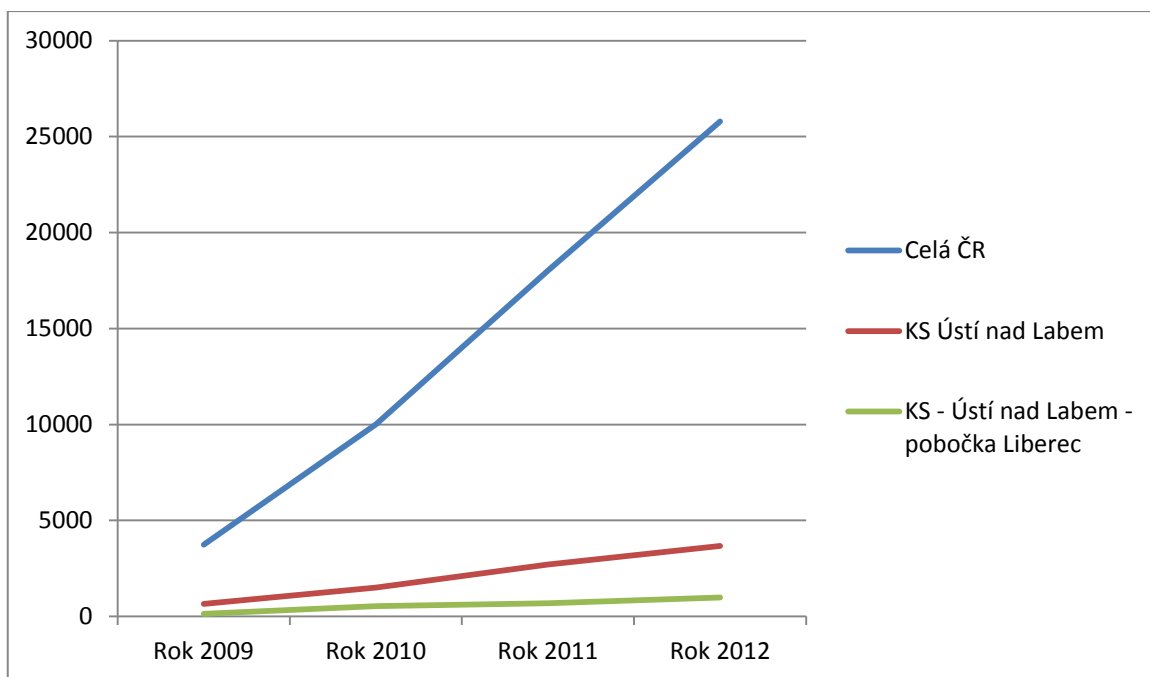
v Brně. V roce 2010 je umístění insolvenčních soudů v počtu nápadu návrhů totožné a v roce 2011 si pouze Krajský soud v Brně vyměnil umístění s Krajským soudem v Ústí nad Labem. V roce 2012 byl opět na prvním místě Krajský soud v Ostravě, druhé Brno a třetí Ústí nad Labem.

Tabulka č. 1 Zdroj: Insolvenční rejstřík

	Počet návrhů na povolení oddlužení za rok 2009	Počet návrhů na povolení oddlužení za rok 2010	Počet návrhů na povolení oddlužení za rok 2011	Počet návrhů na povolení oddlužení za rok 2012
Celá ČR	3744	10014	18021	25785
KS Brno	455	1241	2815	4225
KS Hradec Králové	292	1073	1508	2100
KS Hradec Králové -pob. Pardubice	193	340	857	1376
KS Plzeň	311	1173	2181	3089
KS Praha	218	923	1624	2823
KS Ústí nad Labem	662	1497	2708	3666
KS Ústí nad Labem – pob. Liberec	136	543	688	988
KS České Budějovice	159	431	818	1532
MS Praha	157	368	769	1167
KS Ostrava	1098	2271	3606	4286
KS Ostrava - Olomouc	63	154	447	533

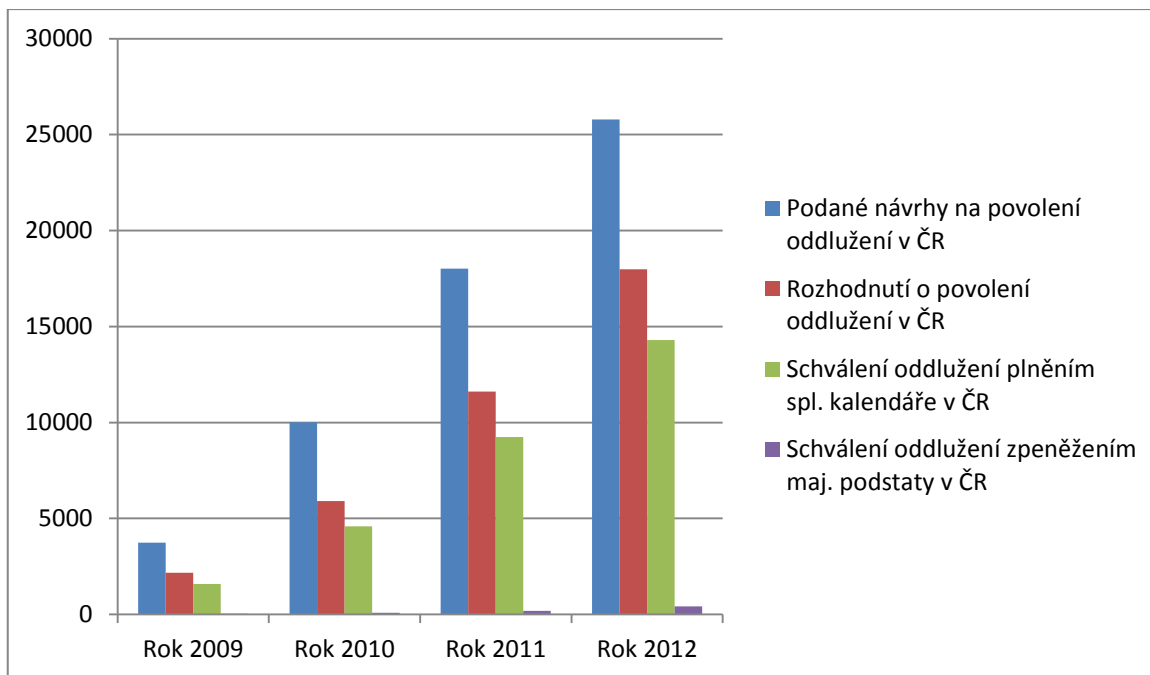
Graf č. 2 zobrazuje nárůst počtu podaných insolvenčních návrhů spojených s návrhy na povolení oddlužení v celé České republice a v Krajském soudě v Ústí nad Labem včetně pobočky Liberec za léta 2009, 2010, 2011 a 2012.

Graf č. 2 Zdroj: Insolvenční rejstřík

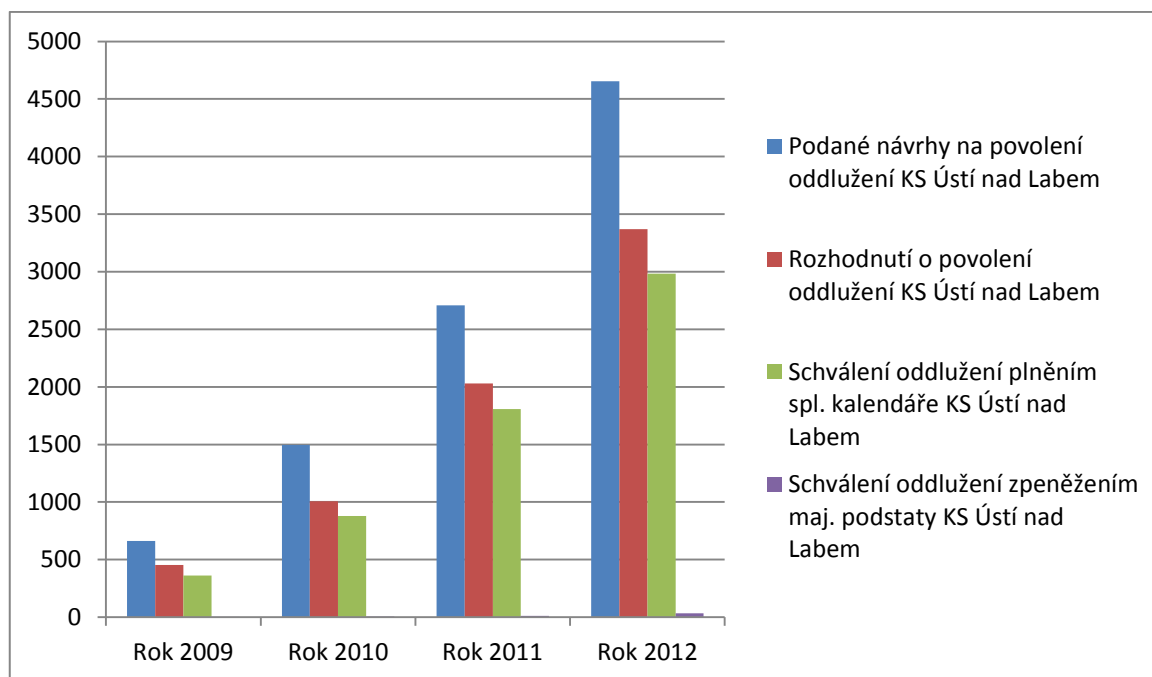
Z grafu č. 3 je možné rozpoznat, že v roce 2009 bylo insolvenčními soudy České republiky rozhodnuto ve 2164 případech o povolení oddlužení, v roce 2010 šlo již o 5902 případů, v roce 2011 o 11614 a v roce 2012 o 17985. O schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře šlo v roce 2009 v 1592 případech, v roce 2010 bylo schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře 4584 případům, v roce 2011 šlo o 9238 a v roce 2012 již tento počet stoupl na číslo 14291. Druhý způsob oddlužení tedy zpeněžením majetkové podstaty není tak frekventovaným způsobem oddlužení, avšak i u něho můžeme pozorovat stoupající tendenci. V roce 2009 schválili insolvenční soudy v České republice 30 případů oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, v roce 2010 82, v roce 2011 již 183 a v roce 2012 se tento počet vyšplhal na číslo 414.

Graf č. 3 Zdroj: Insolvenční rejstřík

Graf č. 4 se zaměřuje na srovnání počtu podaných návrhů na povolení oddlužení, rozhodnutí o povolení oddlužení, schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře a zpeněžením majetkové podstaty v letech 2009, 2010, 2011 a 2012 konkrétně v celé ČR a na Krajském soudě v Ústí nad Labem včetně pobočky Liberec.

Graf č. 4 Zdroj: Insolvenční rejstřík

8 Zhodnocení právní úpravy oddlužení a návrhy de lege ferenda

Institut oddlužení se stal ve velmi krátké době velmi oblíbeným o dosti využívaným institutem insolvenčního práva. V jeho právní úpravě i aplikaci lze však najít celou řadu sporných bodů.

V počátcích účinnosti zákona č. 182/2006 Sb., docházela na podatelny insolvenčních soudů České republiky celá řada naprosto vadných insolvenčních návrhů spojených s návrhy na povolení oddlužení, které ve většině případů insolvenční soudy odmítaly. Tato skutečnost svědčila o naprostém nepochopení institutu oddlužení. Nyní je však kvalita těchto návrhů na tak vysoké úrovni, že insolvenční soudy nemusí toliko vyzývat na doplnění těchto podání a velmi zřídka je odmítají. Velkou mírou k tomuto přispívá ne jen větší informovanost dlužníků, ale i činnost různých finančních poraden, či občanských sdružení, kteří formuláře návrhů pro dlužníky vyplňují. V této souvislosti je však třeba upozornit, že podle současné úpravy insolvenční soud může dlužníkovi vymezit maximálně 7 denní lhůtu pro doplnění návrhu na oddlužení nebo jeho příloh. Jedná se však o velmi krátkou lhůtu, která se projevuje například ve chvíli, kdy je dlužník soudem vyzýván na doložení znaleckého posudku na svou nemovitost. V takto krátké soudcovské lhůtě je pak téměř nemožné znalecký posudek soudu doložit, bylo by proto vhodné, kdyby soudy o délce této lhůty rozhodovaly v závislosti na charakteru skutečností, které jsou třeba k návrhu doplnit.

Ze dvou forem oddlužení zřetelně převládá oddlužení formou splátkového kalendáře. Dalo by se říci, že tato forma může být pro dlužníka výhodnější. Mezi základní zákonné podmínky pro využití institutu oddlužení řadíme dlužníkovu povinnost uhradit věřitelům minimálně 30% jejich pohledávek. Zde bych chtěla upozornit na návrh pro změnu insolvenčního zákona. Podmínka splnit 30% pohledávek za pět let je dle mého příliš benevolentní. Zákonodárce by měl zvážit, zda tato hranice není příliš nízká. Hlavně poukážeme-li na neustále rostoucí počet podávaných insolvenčních návrhů, u kterých není nepoctivý záměr dlužníků ničím neobvyklým. Většina těchto dlužníků si institut oddlužení velmi rychle osvojila, je tudíž na denním pořádku, že žádají o povolení oddlužení dva měsíce poté, co se zavázali k některé ze svých půjček, jejíž splátku však ani jednou neměli v úmyslu zaplatit. Pak jen do svého návrhu na povolení oddlužení napíší, že mají více závazků déle než 30 dnů po lhůtě

splatnosti a soud zhodnotí, že jsou v úpadku. Na nepoctivý záměr lze usuzovat i v případech, kdy dlužník při podání návrhu na povolení oddlužení nemá žádný pravidelný příjem, je evidován na příslušném úřadu práce a své závazky v oddlužení hodlá hradit pouze z prostředků poskytnutých na základě ručitelského prohlášení nebo smlouvy o důchodu, či smlouvy o pravidelné finanční výpomoci třetí osobou. K tomuto se již vyjádřil Vrchní soud v Olomouci sp.zn. 3 VSOL 506/2011, když stanovil, že „institut oddlužení představuje pro dlužníka dobrodiní, kdy za splnění určitých podmínek mu bude prominuta část jeho závazků. Lze proto od dlužníka vyžadovat, aby k tomuto cíli vyvinul maximální možné úsilí a dosáhl jej zejména vlastní aktivitou. Jiný přístup by byl v rozporu s jednou ze základních zásad insolvenčního řízení, která spočívá v tom, že žádný účastník nesmí být nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn. Není smysl oddlužení, aby celé břemeno splátek nesly třetí osoby. Takové oddlužení by bylo v rozporu se zásadami, na kterých je tento institut postaven“. S tímto názorem odvolacího soudu se naprosto ztotožňuji a myslím si, že i tato oblast, kdy by celé břemeno oddlužení nesla třetí osoba, vyžaduje zákonnou úpravu.

Za nedostatek současné úpravy lze považovat i její vymezení aktivní legitimace dlužníka nepodnikatele – tedy, že si návrh na povolení oddlužení nemůže podat dlužník podnikatel (§ 389 odst. 1 IZ). Pro řešení úpadku drobných podnikatelů není určen žádný ze sanačních způsobů. Většinou je tak řešen nepatrným konkursem. Nebylo by tedy od věci zpřístupnit oddlužení i drobným živnostníkům, neboť jejich charakter závazků se příliš neliší od fyzických osob nepodnikatelů. Současná rozhodovací praxe insolvenčních soudů již však alespoň umožňuje oddlužit dlužníky – nepodnikatele, kteří mají určité procento závazků ze své podnikatelské činnosti. Tuto procentuální míru stanovuje judikatura. Tato problematika by stála za upřesnění v zákonné podobě.

V neposlední řadě bych ráda upozornila na ukončení procesu oddlužení a jeho úpravu. Oddlužení končí pro dlužníka okamžikem, kdy insolvenční soud vydá rozhodnutí, jímž bere na vědomí řádné a včasné splnění oddlužení. To však ještě neznamená, že dlužník je osvobozen od placení zbylých pohledávek. Jde totiž o návrhové usnesení, tudíž o jeho vydání musí insolvenční soud požádat. Navrhnout tedy, aby byl osvobozen od placení zbylých pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž doposud nebyly uspokojeny. Pokud tak neučiní, věřitelé se budou moci nadále

domáhat jejich uspokojení. Tento úkon by mohl v praxi činit nemalé potíže, proto by bylo lepší zakotvit institut osvobození jako usnesení nárokové, tedy takové, o které by dlužník nemusel žádat, ale následovalo by automaticky po vzetí na vědomí splnění oddlužení.

Největším úskalím, se kterým se potýkají dlužníci, soudy a insolvenční správci je problematika společného oddlužení manželů. Tato oblast je insolvenčním zákonem naprosto nedotčena. Zákonná úprava totiž počítá pouze s oddlužováním jednotlivců. Otázku spojeného řízení manželů však neřeší. Ani judikatura odvolacích soudů zde však nemá jednotné názory, a to hlavně v případech rozpadu manželství. Proto jediným řešením jak nalézt cestu z této bezvýchodné situace je nutnost provést legislativní změny v insolvenčním zákoně, které tak umožní bezproblémový průběh takových insolvenčních řízení. Společné oddlužení manželů má tedy rozhodně místo v právním řádu České republiky.

Když však shrnu celou právní úpravu oddlužení, nemohu říci, že jde o nekvalitní práci. Tyto dílčí problémy, na které zde poukazuji, jsou hlavně důsledkem uvedení teorie do praxe. Proto zde velmi významnou úlohu mají především insolvenční soudy, neboť právě ty jednotlivá zákonná ustanovení vykládají a následně aplikují v praxi.

Na většinu těchto nedostatků reaguje návrh připravované tzv. souhrnné novely insolvenčního zákona a zákona o insolvenčních správcích, který se v polovině října roku 2012 dostal do veřejného připomínkového řízení. Samotný návrh vyplynul z veřejných debat uskutečňovaných mezi Ministerstvem spravedlnosti ČR a jednotlivými insolvenčními soudy, insolvenčními správci, zástupci dlužníků a věřitelů. Právě tyto debaty pomohly upozornit na nejproblematictější témata, která novela zamýšlí do právní úpravy zapracovat. Jedná se konkrétně o oddlužení (včetně společného oddlužení manželů), ustanovování insolvenčních správců a jejich odměňování, věřitelské orgány, souběh exekuce a insolvenčního řízení, uplatňování nároků v insolvenčním řízení včetně úpravy postavení zajištěných věřitelů a reorganizace. Pro účely rigorózní práce zmíním pouze ty oblasti úpravy, které se jí bezprostředně týkají.

Návrh novely insolvenčního zákona se pokouší zavést pravidla pro realizaci rotačního systému (tzv. kolečka) ustanovování insolvenčních správců, který má zvýšit proces spravedlnosti při ustanovování insolvenčních správců zejména z hlediska počtu

řízení, ve kterých jsou jednotliví správci ustanovováni. Cílem rotačního systému má být zajištění spravedlivější distribuci insolvenčních řízení mezi insolvenční správce a to na teritoriální bázi. Důležitou novinkou však je zejména přímá legalizace provozovny insolvenčního správce, jejíž existenci budou předsedové soudu při ustanovování insolvenčních správců povinni v rámci daného kolečka respektovat. Rotace má být zajištěna dle zvoleného či navrženého způsobu řešení úpadku a to tak, že v případě oddlužení bude probíhat rotace podle obvodů okresních soudů, které jsou obecným soudem dlužníka, v případě konkurzu bude probíhat rotace podle obvodů jednotlivých krajských soudů. Do funkce by měly být ustanoveni správci, kteří mají v obvodu daného soudu své sídlo či provozovnu.¹⁶¹

Za velmi užitečnou považuji novelizaci oddlužení, zejména pak vymezení dlužníka, který může o oddlužení požádat, a dále vymezení postupu při společném oddlužení manželů, které v současné zákonné úpravě naprosto absentuje. Z důvodové zprávy připravované novely vyplývá, že by do oddlužení mohli vstoupit drobní živnostníci, ovšem bez dluhů ze své podnikatelské činnosti. Jak již jsem uvedla výše, tato změna by byla z mého pohledu velmi vítána. Problémem, který však v praxi často nastává je schopnost odlišit účel vzniklého dluhu, a to hlavně tehdy, když jsou prostředky ze spotřebitelských úvěrů použity k podnikatelské činnosti dlužníka, eventuálně jsou jimi hrazeny jeho podnikatelské závazky.

Dle mého názoru pro oddlužení nejpotřebnější novinkou je vznik zcela nového § 394a IZ, který má výslovně upravit možnost manželů podat společný návrh na povolení oddlužení, přičemž vznik manželství se bude hodnotit ke dni doručení návrhu na povolení oddlužení soudu. Tento společný návrh tedy nemohou podat například registrovaní partneři.

Společný návrh manželů musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů. Oddlužení by

¹⁶¹ Konkursní noviny. Návrh souhrnné novely insolvenčního zákona – Konkursní noviny[online] [Citováno dne 2013-06-27] Dostupné na <[http:// konkursni-noviny.cz/clanek/navrh-souhrnne-novely-insolvenčního-zakona-cast-iii.html](http://konkursni-noviny.cz/clanek/navrh-souhrnne-novely-insolvenčního-zakona-cast-iii.html) >

se tak týkalo i výlučného majetku každého z manželů, který by byl použit pro účely uspokojení věřitelů v rámci insolvenčního řízení. Novela insolvenčního zákona dále stanoví, že manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, mají po dobu trvání celého insolvenčního řízení o tomto návrhu, a po dobu trvání účinků oddlužení, postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka. Z této koncepce je nutno dovodit, že zamýšlený účinek by dopadal i na ty situace, kdy manželství v průběhu plnění oddlužení z jakéhokoliv důvodu zanikne například rozvodem manželů. I v takovém případě by fikce nerozlučného společenství bývalých manželů nadále trvala.¹⁶²

Dalo by se říci, že navržená novela insolvenčního zákona rovněž reaguje na stále vzrůstající počet podaných insolvenčních návrhů například tím, že zjednodušuje některé postupy v rámci oddlužení. Umožňuje insolvenčnímu správci nechat se na schůzi věřitelů na své vlastní náklady a své vlastní riziko zastoupit libovolnou osobou, přičemž tato osoba ani nemusí mít zkoušky insolvenčního správce, pokud ovšem jeho účast na schůzi věřitelů nebude výslovně požadovat insolvenční soud. Změny mají nastat také u povinností dlužníka v průběhu oddlužení plněním splátkového kalendáře, které vyplývají z § 412. Konkrétně půjde o změny termínů doložení přehledů příjmů dlužníka a to z 15.1. a 15.7. na 15.3. a 15.9., insolvenční soud však bude také moci stanovit jiný půlroční interval od okamžiku schválení oddlužení.

V předloženém vládním návrhu je uvedena účinnost od 1. ledna 2014 a to s ohledem na současné nabytí účinnosti nového občanského zákoníku. Ze shora uvedených skutečností lze dovodit, že veřejná debata se zástupci různých insolvenčních subjektů vytvořila souhrn sporných otázek v současné úpravě insolvenčního řízení, ale zároveň se shodla na tom, k jakým změnám úpadkového práva by mělo právě díky této souhrnné novele insolvenčního zákona dojít. Jestliže se tedy tato revize stane účinnou, bude, dle mého soudu, pro české insolvenční právo velkým přínosem.

¹⁶² Konkursní noviny. Návrh souhrnné novely insolvenčního zákona – Konkursní noviny[online] [Citováno dne 2013-06-27] Dostupné na <[http:// konkursni-noviny.cz/clanek/navrh-souhrnne-novely-insolvenčního-zakona-cast-iii.html](http://konkursni-noviny.cz/clanek/navrh-souhrnne-novely-insolvenčního-zakona-cast-iii.html) >

ZÁVĚR

Již v době schválení insolvenčního zákona bylo předvídatelné, že se oddlužení neboli osobní bankrot, stane velmi využívaným a populárním institutem. Oddlužení jako sanační způsob řešení úpadku dává šanci tzv. poctivým dlužníkům, tedy těm, kteří k insolvenčnímu řízení přistupují zodpovědně a se snahou uspokojit řádně pohledávky věřitelů, začít nový život osvobozený od svých dluhů.

Předložená rigorózní práce byla vypracována s cílem popsat a analyzovat oddlužení jako sanační způsob řešení úpadku dlužníka fyzické osoby nepodnikatele. Tento způsob řešení úpadku hodnotím vzhledem ke stále zvyšujícímu se počtu žádostí o oddlužení jako fenomén současné společnosti. Většina kapitol popisuje samotnou úpravu oddlužení *de lege lata*. Vystihuje průběh celého procesu oddlužení od jeho počátku, včetně vymezení základních pojmů, přes náležitosti insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení, schválení oddlužení, výběr jeho způsobu a samotnou realizaci v praxi. Na oddlužení jsem pohlížela nejen z pozice dlužníka jako účastníka řízení, ale hlavně i z pozice insolvenčního soudu jako procesního subjektu, neboť jsem 3,5 roku vykonávala práci asistentky insolvenčního soudce na Krajském soudu v Ústí nad Labem, kde právě posuzování podaných návrhů na povolení oddlužení patřilo mezi mou každodenní činnost. Proto jsem se do textu práce snažila zakomponovat vedle teoretických poznatků i řadu soudních rozhodnutí a mé dosavadní zkušenosti z praxe, které jsem získala díky pověření pracovat s jednotlivými spisy a zejména pak cennými právními konzultacemi se soudci Krajského soudu v Ústí nad Labem.

Od doby účinnosti insolvenčního zákona dochází každým rokem ke zvyšování nárůstu podávaných insolvenčních návrhů spojených s návrhy na povolení oddlužení. Tento fakt jsem se pokusila zachytit v kapitole sedmé, kde je přehledně zobrazen nárůst počtu podaných návrhů od roku 2009 do roku 2012. V této souvislosti neustále stoupá pracovní zatíženost insolvenčních soudů, přičemž konkrétně Krajský soud v Ústí nad Labem tento problém řeší rozšiřováním soudních senátů. Domnívám se však, že v tomto okamžiku by měl zasáhnout zákonodárce a zpřísnit podmínky oddlužení, aby postupem času dlužníci nepřistupovali k tomuto institutu stále více nezodpovědně a nesnažili se jej využít k nepoctivému záměru, tedy vyhnout se placení svých zbylých dluhů. Dalším problémem, který by měl zákonodárce vzít do úvahy je společné oddlužení manželů,

neboť s tímto tématem jsou spojeny neustálé aplikační problémy jednotlivých ustanovení insolvenčního zákona. Insolvenčnímu zákonu bych dále vytkla omezené možnosti řešení úpadku drobných podnikatelů, pro které bych institut oddlužení rovněž zpřístupnila. Tyto nedostatky by však mohla odstranit připravovaná souhrnná novela insolvenčního zákona, které se věnuji v osmé kapitole.

Celkově hodnotím úpravu českého úpadkového práva jako vyvážený právní předpis bez vážnějších nedostatků. Insolvenčnímu zákonu projevují denně důvěru i samotní dlužníci, což potvrzuje nepřehlédnutelný každoroční nárůst počtu insolvenčních návrhů fyzických osob nepodnikatelů. Je však třeba zdůraznit a zamyslet se nad nebezpečím, které plyne ze zvyšování zadluženosti českých domácností. V tomto směru považuji za důležité upozornit na to, že se některá ustanovení insolvenčního zákona a s tím související judikatura v některých případech až příliš soustředí na ochranu dlužníka, což pak může mít za následek nepochopení právních důsledků spojených s neplacením závazků a neustále se rozšiřující finanční negramotnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace

- BŘEZINOVÁ, H. *Ekonomické aspekty insolvenčního zákona : účetnictví jako základní zdroj informací pro insolvenční řízení*. Praha : Ivana Hexnerová – Bova Polygon, 2009.
- KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon. Komentář*. Praha : C.H. Beck, 2010.
- KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. aj. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha : ASPI, 2008.
- KUČERA, F. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) : s judikaturou a souvisejícími předpisy*. Praha : C.H. Beck, 2009.
- MADAR, Z. a kol. *Slovník českého práva. II. díl, P-Z*. Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Kořínkové a Jana Tuláčka, 2002.
- MARŠÍKOVÁ, J. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele : příručka zejména pro neprávnický*. Praha : Linde, 2009.
- MARŠÍKOVÁ, J. a kol.: *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011.
- MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY. ŽURICA, M., HUSÁR, J. *Sprievodca konkurzným právom*. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti SR, 2008.
- RICHTER, T. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008.
- RICHTER, T. Working paper UK FSV – IES, *Slovenská rekodifikace insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu)*, 2005.
- SCHELLEOVÁ, I. *Úvod do insolvenčního práva*. Ostrava : Key Publishing, 2007.

- ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009.
- ZELENKA, J., MARŠÍKOVÁ, J. *Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy související. Komentář*. Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Kořínkové a Jana Tuláčka, 2002.
- ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182/2006 Sb., ve znění zákona č. 312/2006 Sb., č. 108/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb.) : poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Linde, 2008.

TIŠTĚNÉ SERIÁLOVÉ PUBLIKACE

- DÖRFL, L. *Soudce*. č. 1/2011,
- FRK, P., *Právo*. č. 2/2011
- HOLEŠÍNSKÝ, P., POLITZER, T., STRNAD, M. *Nové insolvenční právo v České republice (I. část)*. *Právní rádce*, 2007, č. 11.
- KOZÁK, J.: *Konkursní noviny: Poradna konkursních novin: Na dotazy odpovídá soudce a místopředseda Krajského soudu v Brně Mgr. Jan Kozák*. COOPER PRESS, spol. s.r.o., 2010
- KRČMÁŘ, Z. *K Aktuálním otázkám a judikatuře NS ČR k insolvenčnímu právu*, *Bulletin advokacie*, 2009, č. 7-8.
- RICHTER, T.: *Rekodifikace českého insolvenčního práva*. *Právní fórum*. 2004, č. 5,
- TARANDA, P. ERBSOVÁ, H. *Nový insolvenční zákon s komentářem*. *Poradce*, 2007, č. 6.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č.117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.
- Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů.

JUDIKATURA

- Nález Ústavního soudu ze dne 1.7.2010, sp.zn. Pl. ÚS. 14/10, zveřejněný ve Sbírce zákonů pod č. 241/2010 Sb.
- Nález Ústavního soudu ze dne 27.7.2010, sp.zn. Pl. ÚS. 19/09, zveřejněný ve Sbírce zákonů pod č. 260/2010 Sb.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.1.2010, sp.zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSČR 1/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.2.2009, sp.zn. KSBR 31 INS 1583/2008, 29 NSČR 7/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.4.2009 sp.zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009, Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, sešit 7/2009, judikát č. 79.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.1.2012 sp.zn. 20 Cdo 3845/2011.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.3.2008, sp.zn. KSUL 43 INS 384/2008, 1 VSPH 7/2008
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.4.2008, sp.zn. KSHK 41 INS 384/2008, 1 VSPH 8/2008.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. KSCB 27 INS 1466/2008, 1 VSPH 180/2008.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3.4.2008, sp. zn. KSOS 13 INS 198/2008, 2 VSOL 2/2008.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 7. 2008, sp. zn. KSUL 45 INS 150/2008, 1 VSPH 94/2008.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18.12.2008 sp.zn. KSBR 40 INS 3720/20082 VSOL 181/2008.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6.2.2009 sp.zn. KSUL 46 INS 124/2009 1 VSPH 53/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23.4.2009, sp. zn. KSBR 37 INS 4592/2008, 2 VSOL 66/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28.4.2009, sp. zn. KSOS 36 INS 1078/2009, 2 VSOL 106/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29.7.2009, sp.zn. KSBR 32 INS 656/2009, 3 VSOL 217/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15.12.2009, sp.zn. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009.
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17.5.2010, sp.zn.KSBR 37 INS 680/2010, 2 VSOL 135/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22.7.2010, sp. zn. KSUL 70 INS 2745/2010, 1 VSPH 464/2010.

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26.7.2010, sp.zn. KSUL 44 INS 3230/2010, 1 VSPH 528/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.8.2010, sp.zn. MSPH 93 INS 1923/2008, 3 VSPH 463/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24.8.2010, sp.zn. KSUL 45 INS 8999/2009, 3 VSPH 535/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25.8.2010 sp.zn. KSHK 40 INS 2229/2010 1 VSPH 620/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.9.2010, sp. zn. KSPH 38 INS 2035/2010, 3 VSPH 286/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7.10.2010, sp.zn. KSUL 77 INS 4589/2010, 3 VSPH 408/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.11.2010, sp.zn. KSUL 77 INS 5819/2010, 3 VSPH 501/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2.2.2011 sp.zn. KSUL 43 INS 306/2011, 1 VSPH 97/2011.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3.2.2011 sp.zn. KSLB 57 INS 2163/2010, 2 VSPH 19/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.5.2011, sp.zn. KSUL 77 INS 12160/2010, 3 VSPH 1118/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3.1.2012, sp. zn. KSUL 43 INS 6081/2011, 3 VSPH 567/2011.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23.1.2012, sp.zn. KSUL 77 INS 2422/2011, 3 VSPH 1241/2011.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- EPRAVO.CZ top články. Insolvenční správce.[online] [Citováno dne 2010-08-27] Dostupné na <[http:// epravo.cz/top/clanky/insolvencni-spravce.html](http://epravo.cz/top/clanky/insolvencni-spravce.html) >
- EPRAVO.CZ top články. Nové nezabavitelné částky.[online] [Citováno dne 2011-03-30] Dostupné na <<http://epravo.cz/top/clanky/nove-nezabavitelne-castky-nezabavitelne-minimum-pri-srazkach-ze-mzdy-po-valorizaci-pro-rok-2011-srazky-ze-mzdy-po-valorizaci-nezabavitelnych-castek-pro-r-2011-70077.html>>
- Insolvenční zákon. Odborná veřejnost – Insolvenční právo [online] [Citováno dne 2010-03-29] Dostupné na <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/insolvencni-pravo.html> >

- Insolvenční zákon. Věřitel – Insolvenční právo [online] [Citováno dne 2010-08-17] Dostupné na <<http://insolvencni-zakon.justice.cz/veritel/insolvencni-pravo.html> >
- Insolvenční zákon. Výkladové stanovisko č. 1 ze zasedání expertní pracovní skupiny pro insolvenční zákon ze dne 10. 1. 2008. [Citováno dne 2012-04-05]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/vykladovastanoviska.html> >
- Insolvenční zákon. Statistiky. [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti [Citováno dne 2013-05-05]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/vykladovastanoviska.html> >
- Insolvenční zákon. Novinky. [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti [Citováno dne 2013-06-25]. Dostupné z http://insolvencni-zakon.justice.cz/downloads/novinky/novela_insolvencniho_zakona.pdf. html >
- Konkursní noviny. Návrh souhrnné novely insolvenčního zákona – Konkursní noviny [online] [Citováno dne 2013-06-27] Dostupné na <<http://konkursni-noviny.cz/clanek/navrh-souhrnne-novely-insolvencniho-zakona-cast-iii.html> >

RESUMÉ (SUMMARY)

The main purpose of my thesis was to analyse and clarify discharge of debts as a remediation method of resolving insolvency. The reason why I have chosen this topic is because discharge of debts is currently a very topical and often discussed institute and also considering the fact that I worked as an assistant bankruptcy judge, so I have tried to pass on their knowledge of the practice.

The thesis is composed of eight chapters. Chapter one deals with the current bankruptcy legislation in the Czech Republic is divided into two parts. The first part deals with the term Insolvency Act and the second Insolvency Register.

The second chapter consist of three subchapters and describes individuals and participants in insolvency proceedings.

Chapter three deals with bankruptcy and debt relief as a means of resolving insolvency. The first part describes the decline and impending bankruptcy, debt relief, including the second division of the debt relief repayment plan and realization of assets.

The fourth chapter focuses on insolvency proceedings in the bankruptcy decision. It has five parts in total. The first explains the initiation of insolvency proceedings. Part two describes the effects of insolvency proceedings. The next two sections describe the bankruptcy petition and the petition for permission to discharge and the last focuses on the advance for the costs of the insolvency proceedings.

The longest fifth chapter talks about the stages of the decision on bankruptcy and discharge of debts course and is divided into nine parts. The first bears the name of bankruptcy and discharge permits, the second review meeting, the third describes the meeting of creditors, the fourth focuses on the decision not to approve debt relief, the fifth vice versa for approval of debt relief, the sixth part deals with the approval of the effects of debt relief, debt relief and cancellation of the seventh last two meet debt relief.

The sixth chapter performs excursion into Slovak legislation and compares it with the Czech bankruptcy law.

In the seventh chapter, using graphs, tables and statistics indicated an upward trend of requests for debt relief in the Czech Republic.

Last chapter eight performs the evaluation of existing legislation and attempts to submit proposals for consideration and possible amendments to the insolvency law.

In conclusion, I can say that because of the ever-expanding level of debt and poor financial situation of ordinary households, was the emergence of new regulations insolvency law as an insolvency law of great benefit as it offers the possibility of a better way to resolve conflict situations between creditors and debtors who are unable to their commitments time to repay.

Discharge of debts is therefore one of the options for dealing with debt ordinary people.

Klíčová slova

Insolvence, dlužník, úpadek, oddlužení, návrh na povolení oddlužení

Keywords

Insolvency, debtor, bankruptcy, discharge of debt, proposal to allow discharge